

MINISTERIËLE BESCHIKKING

van

**de minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie,
Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening,**

handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad

Overwegende:

- dat op 21 maart 1989 bij besluit van de minister van justitie, in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad, de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek, zijn vastgesteld;
- dat deze interne regels in acht genomen dienen te worden bij het opstellen van regelgeving ter bevordering van de kwaliteit en uniformiteit van de regelgeving;
- dat deze interne regels sindsdien niet zijn aangepast naar aanleiding van de actuele ontwikkelingen, de ontwikkelingen op het gebied van de wetgevingstechniek, dan wel de ervaringen die met deze interne regels in de wetgevingspraktijk zijn opgedaan in Aruba of de andere landen van het Koninkrijk;
- dat het om bovengenoemde redenen wenselijk is de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek te vervangen door nieuwe en actuele aanwijzingen, die bij het opstellen van regelgeving in acht dienen te worden genomen;

HEEFT BESLOTEN:

Artikel 1

Vastgesteld worden de als bijlage I bij dit besluit gevoegde Aanwijzingen voor de regelgeving.

Artikel 2

Het besluit van de minister van justitie, in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad, van 21 maart 1989, waarbij de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek werden vastgesteld, wordt ingetrokken.

Artikel 3

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 januari 2023.

Artikel 4

In de Landscourant van Aruba wordt mededeling gedaan van dit besluit. De integrale versie van dit besluit is te vinden op de website www.gobierno.aw.

Oranjestad, 8 september 2022

De minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening,
E.C. Wever-Croes

Toelichting

Voor het opstellen van regelgeving is kennis nodig. Deze kennis betreft onder andere kennis van het te regelen onderwerp, van het recht en van de wetgevingstechniek. Voor de wetgevingstechniek zijn interne regels ontwikkeld. Deze zijn bedoeld als een bijdrage aan de juridische kwaliteit van de regelingen.

In 1989 zijn de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek vastgesteld. Daarbij werd de bedoeling gemeld om de aanwijzingen periodiek te bezien op noodzakelijke wijzigingen en aanpassingen, waarbij eventuele opmerkingen en suggesties over de vastgestelde aanwijzingen met het oog daarop konden worden doorgegeven aan de Directie Wetgeving (thans de Directie Wetgeving en Juridische Zaken). De Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek zijn echter sindsdien niet aangepast. Deze Aanwijzingen voor de regelgeving bevatten een algehele herziening van de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek. Dit gebeurt aan de hand van de actuele ontwikkelingen op het gebied van de wetgevingstechniek en de ervaringen die tot op heden zijn opgedaan in de wetgevingspraktijk in Aruba of de andere landen van het Koninkrijk. Ook worden er enkele technische onvolkomenheden rechtgezet.

De Aanwijzingen voor de regelgeving richten zich tot de onder de ministers vallende participanten in het proces van regelgeving. Dit zullen veelal de wetgevingsjuristen zijn. In Aruba werken alle wetgevingsjuristen bij de Directie Wetgeving en Juridische Zaken vallend onder de minister, belast met wetgeving. Deze minister is belast met de wetgeving van alle ministeries. Uiteraard is het ook voor alle beleidsmedewerkers/overheidsjuristen van alle ministeries zinvol om kennis te nemen van de Aanwijzingen voor de regelgeving bij het opstellen van beleid. Dat beleid kan later wellicht in regelgeving resulteren.

De Aanwijzingen voor de regelgeving zijn geen naar buiten werkende regels. Het zijn interne regels. Dit houdt in dat de Aanwijzingen voor de regelgeving zich naar hun aard niet richten tot niet onder het gezag van ministers vallende dienstonderdelen en werkzame personen in het proces van regelgeving, zoals de Staten, de adviescolleges op het terrein van wetgeving en de zelfstandige bestuursorganen. De Aanwijzingen binden deze organen dus niet. Niettemin verdient het aanbeveling dat deze organen met de Aanwijzingen rekening houden. Zo kan de technische kwaliteit van de regeling en de toelichting, zoals een logische en systematische opbouw, de innerlijke consistentie en de gebruikte terminologie worden gewaarborgd. Voor een deel gaat het om toetsing aan het meer technische gedeelte van deze aanwijzingen.

De Aanwijzingen voor de regelgeving bevatten de eisen aan de vormgeving van de regelgeving alsmede enkele procesmatige bepalingen. Zij vormen het uitgangspunt bij het opstellen van regelgeving en dienen te allen tijde in acht te worden genomen. Zij dragen bij aan de wetgevingskwaliteit en zorgen voor uniformiteit bij de vormgeving van regelgeving.

De minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening,
E.C. Wever-Croes

Bijlage I, behorende bij artikel 1**Aanwijzingen voor de regelgeving****Inhoudsopgave**

Hoofdstuk 1.	Toepassingsbereik (AR 1.1 – 1.2)
Hoofdstuk 2.	Algemene onderwerpen van regelgeving (AR 2.1 – 2.29)
§ 2.1.	Uitgangspunten voor het gebruik van regelgeving als instrument (AR 2.1 – 2.10)
§ 2.2.	Algemeen verbindende voorschriften (AR 2.11 – 2.13)
§ 2.3.	Delegatie en mandaat van regelgevende bevoegdheid (AR 2.14 – 2.22)
§ 2.4.	Parlementaire betrokkenheid bij gedelegeerde regelgeving (AR 2.23 – 2.26)
§ 2.5.	Harmonisatie (AR 2.27 – 2.29)
Hoofdstuk 3.	Aspecten van vormgeving (AR 3.1 – 3.48)
§ 3.1.	Algemene terminologische punten (AR 3.1 – 3.22)
§ 3.2.	Aanduiding van ministers (AR 3.23)
§ 3.3.	Aanhaling en verwijzing (AR 3.24 – 3.35)
§ 3.4.	Gebruik van hoofdletters (AR 3.36)
§ 3.5.	Indeling van regelingen (AR 3.37 – 3.48)
Hoofdstuk 4.	Algemene bestanddelen van regelingen (AR 4.1 – 4.42)
§ 4.1.	Opschrift (AR 4.1 – 4.4)
§ 4.2.	Aanhef (AR 4.5 – 4.10)
§ 4.3.	Considerans (AR 4.11 – 4.12)
§ 4.4.	Inwerkingtreding (AR 4.13 – 4.20)
§ 4.5.	Citeertitel (AR 4.21 – 4.22)
§ 4.6.	Bekendmaking (AR 4.23 – 4.25)
§ 4.7.	Ondertekening (AR 4.26 – 4.32)
§ 4.8.	Toelichting (AR 4.33 – 4.42)
Hoofdstuk 5.	Bijzondere bestanddelen van regelingen (AR 5.1 – 5.43)
§ 5.1.	Begripsbepalingen (AR 5.1 – 5.3)
§ 5.2.	Adviescolleges (AR 5.4)
§ 5.3.	Zelfstandige bestuursorganen (AR 5.5 – 5.7)
§ 5.4.	Toekenning en terminologie van bestuursbevoegdheden (AR 5.8 – 5.14)
§ 5.5.	Overgang van rechten krachtens publiekrecht (AR 5.15)

§ 5.6.	Toezicht op de naleving en opsporing (AR 5.16 - 5.19)
§ 5.7.	Sancties (AR 5.20 – 5.26)
§ 5.8.	Bestuursrechtelijke rechtsbescherming (AR 5.27 – 5.28)
§ 5.9.	Evaluatiebepaling (AR 5.29)
§ 5.10.	Overgangsrecht (AR 5.30 – 5.37)
§ 5.11.	Samenloop van ontwerp-landsverordeningen (AR 5.38 – 5.40)
§ 5.12.	Tijdelijke regelingen (AR 5.41 – 5.43)
Hoofdstuk 6.	Wijziging en intrekking van regelingen (AR 6.1 – 6.31)
§ 6.1.	Algemene uitgangspunten (AR 6.1 – 6.6)
§ 6.2.	Wijziging van regelingen (AR 6.7 – 6.23)
§ 6.3.	Intrekken en vervallen van regelingen (AR 6.24 – 6.27)
§ 6.4.	Wijziging van ontwerp-landsverordeningen (AR 6.28 - 6.31)
Hoofdstuk 7.	Vorbereiding, goedkeuring en implementatie van verdragen
Bijlage I.	'Model startnotitie en toelichting', behorende bij aanwijzing 2.1
Bijlage II.	Modelbepalingen instellingsverordening ZBO, behorende bij aanwijzing 5.7
Bijlage III.	Modelbepalingen bestuurlijke sancties, behorende bij aanwijzing 5.20
Bijlage IV.	Het Communicatieplan implementatieverdragen, behorende bij Hoofdstuk 7

Hoofdstuk 1. Toepassingsbereik

Aanwijzing 1.1. Reikwijdte

1. Deze aanwijzingen hebben betrekking op regelingen die onder ministeriële verantwoordelijkheid tot stand komen.
2. Onder regelingen wordt verstaan:
 - a. landsverordeningen;
 - b. landsbesluiten, houdende algemene maatregelen;
 - c. ministeriële regelingen; en
 - d. landsbesluiten inhoudende het tijdstip van inwerkingtreding van een landsverordening of een landsbesluit, houdende algemene maatregelen (hierna: inwerkingtredingsbesluit).

Aanwijzing 1.2. Aanwijzingen voor de overheid en hardheidsclausule

1. Deze aanwijzingen worden in acht genomen door de ministers en de onder hen ressorterende dienstonderdelen en personen die bij de voorbereiding en vaststelling van regelingen zijn betrokken.
2. Afwijking van deze aanwijzingen is slechts toegestaan, indien onverkorte toepassing daarvan uit een oogpunt van goede regelgeving niet tot aanvaardbare resultaten zou leiden.

Toelichting

Eerste lid

De aanwijzingen kunnen zich naar hun aard niet richten tot niet onder het gezag van ministers vallende dienstonderdelen en werkzame personen in het proces van regelgeving, zoals de Staten, de adviescolleges op het terrein van wetgeving en de zelfstandige bestuursorganen. De aanwijzingen kunnen deze organen dus niet binden. Niettemin verdient het aanbeveling dat deze organen met de aanwijzingen rekening houden.

Het verdient aanbeveling dat door de Staten op deze aanwijzingen acht wordt geslagen bij het opstellen van initiatief-ontwerp-landsverordeningen en amendementen.

Ook verdient het aanbeveling dat de Raad van Advies bij het opstellen van zijn advies, met name bij de wetstechnische toets, rekening houdt met deze aanwijzingen. Het gaat bij dit onderdeel namelijk om de technische kwaliteit van de regeling en de toelichting, zoals een logische en systematische opbouw, de innerlijke consistentie en

de gebruikte terminologie. Voor een deel gaat het om toetsing aan het meer technische gedeelte van deze aanwijzingen.

Voor zover andere adviescolleges en de zelfstandige bestuursorganen betrokken zijn bij de opstelling van regelingen of de advisering daarover, is het van belang dat rekening wordt gehouden met deze aanwijzingen.

Tweede lid

De aanwijzingen worden gebruikt door de in het eerste lid bedoelde dienstonderdelen en personen. Er kunnen zich echter gevallen voordoen waarin toepassing van een aanwijzing uit oogpunt van goede regelgeving niet tot aanvaardbare resultaten leidt. Daartoe is in onderhavige aanwijzing een geclausuleerde afwijkingsmogelijkheid opgenomen. Van deze mogelijkheid dient zeer terughoudend gebruik gemaakt te worden. Het gebruik dient in alle gevallen gemotiveerd te worden. Voor zover de aanwijzingen elementen bevatten die reeds uit algemeen verbindende voorschriften voortvloeien, zal uiteraard van afwijking geen sprake kunnen zijn.

De minister, belast met wetgeving, is daarmee verantwoordelijk voor de kwaliteit van de wetgeving en het ontwikkelen van wetgevings(kwaliteits)beleid. De Directie Wetgeving en Juridische Zaken is onder meer belast met het opstellen van alle ontwerp-regelgeving. De Directie Wetgeving en Juridische Zaken staat de minister bij met het ontwikkelen van het wetgevings(kwaliteits)beleid en is in die hoedanigheid ook verantwoordelijk voor de uitvoering van het wetgevings(kwaliteits)beleid. De Directie Wetgeving en Juridische Zaken heeft dan ook als taak het bevorderen en bewaken van de wetgevingskwaliteit. Dit is zeker het geval indien de Directie Wetgeving en Juridische Zaken niet zelf de (eerste) aanzet voor een concept ontwerp-landsverordening, concept ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een concept ontwerp-ministeriële regeling opstelt. In een dergelijk geval is het de verantwoordelijkheid van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken om op de wetgevingskwaliteit toe te zien. Een van de instrumenten ter toetsing van de wetgevingskwaliteit zijn deze aanwijzingen.

Hoofdstuk 2. Algemene onderwerpen van regelgeving

§ 2.1. Uitgangspunten voor het gebruik van regelgeving als instrument

Aanwijzing 2.1. Noodzaak van regelgeving

1. Tot het tot stand brengen van een regeling wordt alleen besloten, indien de noodzaak daarvan is komen vast te staan.
2. De noodzaak voor een regeling wordt uitgewerkt in een startnotitie.
3. Met het doen van uitspraken en toezeggingen over nieuwe regelingen wordt grote terughoudendheid betracht.

Toelichting

Eerste lid

Regelgeving is noodzakelijk indien aannemelijk is dat het concrete voorstel een effectieve, efficiënte en evenredige reactie vormt op het maatschappelijke probleem dat aanleiding geeft voor die regelgeving. Daarvoor is dus vereist dat voldoende zekerheid bestaat dat de voorgestelde regeling werkelijk zal leiden tot het oplossen of verminderen van dat probleem, dat er geen minder bezwarende alternatieven zijn, en dat de kosten en lasten daarvan gerechtvaardigd worden door de ernst van het probleem. Indien niet aan elk van deze voorwaarden is voldaan, bestaat onvoldoende grond om tot regelgeving (in de voorgenomen vorm) over te gaan. Eventueel kan in zo'n geval een alternatief, minder bezwarend sturingsinstrument worden ingezet, of dient simpelweg van overheidsingrijpen te worden afgezien.

Tweede lid

In het tweede lid wordt het instrument van de startnotitie geïntroduceerd.

Het gebruiken van een vast model voor een startnotitie legt de basis voor meer uniformiteit bij het tot stand brengen van regelgeving. Zie **Bijlage I. 'Model startnotitie en toelichting'** voor het model van de startnotitie die ingevuld dient te worden door de (eerst)verantwoordelijke (beleids)directie/dienst.

De startnotitie is een document waarmee de besluitvorming ten aanzien van regelgeving kan worden voorbereid. In de startnotitie dient door de (eerst)verantwoordelijke (beleids)directie/dienst een aantal vragen, die als doel hebben het afwegings- en verantwoordingsproces bij het formuleren van beleid en regelgeving te ondersteunen, te worden beantwoord.

De startnotities dienen in alle gevallen te worden gebruikt door de (eerst)verantwoordelijke (beleids)directie/dienst. De startnotities dienen tijdig met Directie Wetgeving en Juridische Zaken te worden besproken, alvorens deze worden voorgelegd aan de ministerraad ter besluitvorming.

Derde lid

Het derde lid hangt samen met het primaat van de wetgever. Wetgeving komt tot stand door de samenwerking tussen twee actoren, namelijk de regering en de Staten. Zolang een regeling niet is vastgesteld kan het onder omstandigheden voorbarig zijn vooruit te lopen op deze vaststelling. Bovendien is het vaak niet of nauwelijks mogelijk daarvan terug te komen, ook niet wanneer daarvoor bij nader inzien goede redenen bestaan.

Onder ‘nieuwe regelingen’ wordt naast het invoeren van nieuwe regelgeving ook verstaan het wijzigen van bestaande regelgeving.

Aanwijzing 2.1 wordt verder uitgewerkt in de hiernavolgende aanwijzingen.

Aanwijzing 2.2. Voorafgaand onderzoek

Alvorens tot het treffen van een regeling wordt besloten, worden de volgende stappen gezet:

- a. kennis wordt vergaard over de relevante feiten en omstandigheden met betrekking tot het bewuste onderwerp;
- b. de doelen die worden nagestreefd, worden zo concreet en nauwkeurig mogelijk geformuleerd;
- c. onderzocht wordt of de doelen kunnen worden bereikt door middel van het zelfregulerend vermogen in de betrokken sector of sectoren, of dat daarvoor overheidsinterventie noodzakelijk is;
- d. indien overheidsinterventie noodzakelijk is, wordt onderzocht of de gekozen doelen kunnen worden bereikt door aanpassing of beter gebruik van bestaande instrumenten dan wel, indien dit niet mogelijk blijkt, welke nieuwe instrumenten kunnen worden ingezet om de doelen te bereiken; en
- e. de diverse mogelijkheden worden zorgvuldig tegen elkaar afgewogen.

Toelichting

Deze aanwijzing brengt tot uitdrukking dat keuzes voor regelgeving als sturingsinstrument, maar ook de keuzes die vervolgens met betrekking tot de inhoud en vormgeving van die regelgeving worden gemaakt, gebaseerd dienen te zijn op kennis van

alle relevante factoren en op een gedegen analyse daarvan. Over deze keuzes wordt verantwoording afgelegd in de toelichting bij de regeling, zodat andere actoren in het proces (bijvoorbeeld adviesinstanties, de Staten en het publiek) in staat zijn zich een oordeel te vormen over het (voorgestelde) product. Verder heeft de toelichting op de gemaakte keuzes ook voor de rechtspraak een functie doordat deze toelichting behulpzaam kan zijn bij de interpretatie van de regeling.¹

Het voorgaand onderzoek wordt verricht door de (eerst)verantwoordelijke (beleids)directie/dienst of door een derde in opdracht van de (eerst) betrokken minister (al dan niet door tussenkomst van de (beleids)directie/dienst).

Onderdeel a: kennis van feiten en omstandigheden

Kennis van de relevante feiten en omstandigheden is noodzakelijk om tot een verantwoorde besluitvorming te kunnen komen. Allereerst moet de betrokken kennis worden gebruikt voor een duidelijke omschrijving van de problematiek en de daaraan afgeleide doelen. Vervolgens is zij nodig voor de beantwoording van de vraag in hoeverre overheidsinterventie nodig is en voor de afweging van de verschillende mogelijkheden tot overheidsinterventie. Gewoonlijk vindt het verzamelen van de gegevens gefaseerd plaats. Voor elke nieuwe stap in het besluitvormingsproces zijn veelal weer nieuwe (meer gedetailleerde) gegevens nodig. De kennis is tevens noodzakelijk voor een degelijke evaluatie van een genomen maatregel.

Onderdeel b: nauwkeurige doelstelling

Een zo concreet en nauwkeurig mogelijke formulering van doelen houdt in dat verschillende doelen duidelijk worden onderscheiden. Waar dat mogelijk en relevant is, dient ook te worden vastgesteld binnen welke termijn een doel bereikt moet zijn. Indien kwantificering, financieel of anderszins, van een doel mogelijk is, dient deze ook te geschieden.

Onderdeel c: noodzaak overheidsinterventie

Slechts voor zover het zelfregulerend vermogen van de maatschappij tekortschiet, moet worden gedacht aan overheidsmaatregelen. Zelfregulering is als een regeling voor een bepaalde sector of beroepsgroep door deze zelf wordt opgesteld, uitgevoerd en gehandhaafd.

¹ Er zijn verschillende interpretatiemethoden: de grammaticale interpretatiemethode, de wethistorische interpretatiemethode, de systematische interpretatiemethode, de teleologische interpretatiemethode en de rechtsvergelijkende interpretatiemethode.

Onderdeel d: alternatieven overheidsinterventie

Bij het onderzoek naar de mogelijkheden die de overheid ten dienste staan om een doel te bereiken, dienen de verschillende denkbare alternatieven de revue te passeren. Het gaat daarbij evenzeer om instrumenten die door middel van wetgeving worden gecreëerd (zoals geboden en verboden, een vergunningenstelsel en een heffingenstelsel) als om andere middelen (zoals feitelijk optreden van de overheid en subsidies). Overigens brengt het uitgangspunt van de rechtsstaat mee dat ten aanzien van deze andere middelen veelal ook wettelijke voorzieningen moeten worden getroffen, bijvoorbeeld in verband met het bieden van rechtswaarborgen.

Het onderzoek naar de mogelijkheden tot overheidsinterventie kan ook tot de conclusie leiden dat de overheid de betrokken doelen niet kan realiseren. Dan behoort van overheidsinterventie te worden afgezien.

Wat regelingen betreft kunnen de te onderzoeken varianten zowel betrekking hebben op de opzet van een regeling als zodanig als op onderdelen van een regeling (bijvoorbeeld het systeem van rechtsbescherming waarvoor wordt gekozen).

Het zal van de aard van het betrokken geval afhangen of de in deze aanwijzing bedoelde onderzoeken omvangrijk dienen te zijn of beperkt van aard kunnen blijven. Het is echter wel noodzakelijk dat de in deze aanwijzing bedoelde stappen worden gezet, indien het tot stand brengen van een regeling een van de mogelijkheden tot overheidsinterventie is.

Aanwijzing 2.3. Overheidsinterventie

Bij de afweging van de verschillende mogelijkheden van overheidsinterventie om een doelstelling te bereiken wordt in ieder geval gelet op de volgende aspecten:

- a. de mate waarin verwacht mag worden dat een regeling het beoogde doel zal helpen te verwezenlijken;
- b. de neveneffecten van een regeling; en
- c. de lasten van een regeling voor de overheid enerzijds en burgers, bedrijven en instellingen anderzijds.

Toelichting

Onderdeel a: Effectiviteit

Wat het onder onderdeel a bedoelde aspect betreft, verdienen bij een overwogen regeling onder meer de uitvoerbaarheid en de te verwachten mate van naleving ervan aandacht. Aandachtspunt moet daarbij ook de mogelijkheid tot handhaving zijn. In het oog dient in dit verband te worden gehouden dat naar mate de in een regeling vervatte

normen en bestuurlijke instrumenten voor de justitiabelen minder vanzelfsprekend zijn, de naleving - en bijgevolg ook de handhaving - daarvan problematischer is.

Uit dit onderdeel vloeit ook voort dat erop gelet moet worden dat de bedrijfsvoering van het betrokken ministerie toereikend moet zijn om de doelen van de overwogen regeling te realiseren.

Onderdeel b: Neveneffecten

Bij het opstellen van een regeling wordt gekeken welke neveneffecten op bestaande of voorgenomen regelgeving of beleidsterreinen kunnen optreden en welke consequenties dit dient te hebben op het voorstel.

Is er sprake van een beoogd neveneffect (zowel feitelijk als juridisch), dan is een (secundaire) doelstelling van de regeling in het geding. Deze dient dan ook als zodanig te worden aangewezen. Bij onbedoelde neveneffecten moet worden bezien in hoeverre deze de aanvaardbaarheid van een regeling niet negatief beïnvloeden. Negatieve beïnvloeding kan aanleiding zijn om van een regeling af te zien. Anderzijds dient slechts tot het tot stand brengen van een regeling te worden besloten indien zij geschikt lijkt de gekozen doelstelling(en) te realiseren. Er is sprake van een onzuivere afweging indien positieve maar onbedoelde neveneffecten de doorslag zouden geven om een regeling in te voeren die onvoldoende adequaat lijkt voor het verwezenlijken van de gekozen doelstelling(en). Welke de negatieve neveneffecten van een maatregel zullen zijn, moet steeds in breed verband worden onderzocht. Aandacht verdient daarbij onder meer ook in hoeverre een maatregel van verstorende invloed zal zijn op het effect dat bestaande regelingen hebben. De werking van een regeling kan worden verstoord doordat een nieuwe regeling het voor een burger minder aantrekkelijk maakt aan eerstbedoelde regeling te voldoen. Voorts kan een nieuwe regeling naast reeds bestaande regelingen tot gevolg hebben dat een zodanige cumulatie van verplichtingen ontstaat dat de bereidheid tot naleving van de betreffende regelingen afneemt.

Onderdeel c: Gevolgen voor sociaal-economische ontwikkeling/Lastendruk

Deze aanwijzing staat niet in de weg aan het opleggen van lasten daar waar dat een bewust geaccepteerde, noodzakelijke consequentie is van het gekozen sturingsinstrument. Wel moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat lasten worden opgelegd die niet bijdragen aan het bereiken van het doel van de desbetreffende regeling, of indien alternatieven bestaan waarmee hetzelfde resultaat op lastenluwere wijze bereikt kan worden. Met name dient verder steeds te worden bezien welke gevolgen

voor de sociaal-economische ontwikkeling direct of indirect uit een maatregel kunnen voortvloeien. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan gevolgen voor de concurrentiepositie van het bedrijfsleven (nationaal en internationaal), de flexibiliteit van de markt, de afzetontwikkeling (binnenlandse en buitenlandse markt), de werkgelegenheid, de rentabiliteit van ondernemingen, de investeringsgeneigdheid en de beloningsstructuur. Bovendien moet worden overwogen dat het overgaan tot overheidsingrijpen op een tot dusver door de overheid niet betreden terrein, nogal eens het begin inhoudt van een langdurig proces van in intensiteit toenemende overheidsbemoeienis. Dit proces kan leiden tot maatschappelijke verstarringen welke vaak slechts ten koste van grote inspanningen ongedaan kunnen worden gemaakt.

Bij het maken van een keuze tussen verschillende varianten voor een regeling kan het noodzakelijk zijn de lasten voor de overheid af te wegen tegen de lasten voor de maatschappij.

De lasten voor de maatschappij zijn al die kosten die burgers, bedrijven of instellingen maken om te voldoen aan de vigerende regelgeving. Deze kunnen worden onderscheiden in 'financiële lasten' en 'regeldrukkosten'.

De financiële lasten zijn het gevolg van een concrete en directie verplichting om bijvoorbeeld een geldbedrag over te maken aan de overheid of het bevoegd gezag. Het gaat om belastingen, retributies, premies, leges, boetes en heffingen.

Regeldrukkosten zijn alle investeringen en inspanningen die burgers, bedrijven of instellingen moeten doen of verrichten om te voldoen aan verplichtingen uit regelgeving, uitgedrukt in Arubaanse florins. Het gaat hierbij om kosten die voortvloeien uit informatieverplichtingen en inhoudelijke verplichtingen, waaronder toezichtgerelateerde verplichtingen op basis van regelgeving. De kosten kunnen worden verdeeld in eenmalige en structurele kosten.

De 'regeldrukkosten' kunnen verdeeld worden in:

- a. de inhoudelijke nalevingskosten;
- b. administratieve lasten.

Administratieve lasten zijn de lasten die voortvloeien uit informatieverplichtingen aan de overheid. Inhoudelijke nalevingskosten zijn de overige kosten die moeten worden gemaakt (boven op de 'business as usual'-kosten) om aan de regelgeving te voldoen.

Bij lasten voor de overheid kan worden gedacht aan:

- a. lasten die rechtstreeks zijn gemoeid met de uitvoering van de regeling, zoals voorlichting, het behandelen van aanvragen voor vergunningen en ontheffingen, de inning van belastingen en heffingen dan wel de uitvoering van in de regeling voorgeschreven feitelijke handelingen;
- b. lasten die voortvloeien uit in de regeling vervatte procedurele voorschriften, zoals voorschriften inzake verplichte advisering, inspraak, vormen van preventief toezicht, planning, verslagleggingsverplichtingen en evaluatieverplichtingen;
- c. lasten die verband houden met het toezicht op de naleving en met de handhaving van de regeling (wat de handhaving betreft gaat het om lasten in verband met onder meer de van overheidswege gefinancierde rechtshulp, het Openbaar Ministerie, de politie, het gevangeniswezen, andere justitiële diensten en de rechtspraak); of
- d. lasten die voortvloeien uit de rechtsbescherming, zoals lasten in verband met de van overheidswege gefinancierde rechtshulp, met de behandeling van bezwaarschriften en met de rechtspraak en lasten voor uitvoerende instanties als gevolg van procedures.

Het is van belang om zicht te krijgen op deze lasten en de consequenties daarvan voor de verantwoordelijke directie/dienst, dan wel het uitvoeringsorgaan.

Het brengen van meer doelen binnen één regeling kan de uitvoering van die regeling ingewikkelder maken en daarmee de voor de overheid met die regeling gemoeide lasten doen toenemen. Aan de andere kant zal het voor de burger vaak belastender zijn om met diverse, naast elkaar werkende regelingen te worden geconfronteerd dan met één geïntegreerde regeling.

Aanwijzing 2.4. Duidelijkheid, eenvoud en bestendigheid

Gestreefd wordt naar duidelijkheid en eenvoud van regelingen en naar een bestendig karakter daarvan.

Toelichting

Voor de beoordeling of regelgeving duidelijk en eenvoudig is, wordt mede acht geslagen op de eigenschappen van de doelgroep. Bij technische voorschriften die primair gericht zijn tot professionele normadressaten, is een ander woordgebruik aanvaardbaar dan bij gedragsvoorschriften die tot burgers in het algemeen zijn gericht.

Een regeling is bestendig indien zij niet frequent hoeft te worden gewijzigd, dus voor een langere periode mee kan. Vanuit het oogpunt van rechtszekerheid verdient het

aanbeveling naar zo groot mogelijke bestendigheid van regelingen te streven. Dit vereist ook dat op weloverwogen wijze de essentiële beleidsmatige keuzes gemaakt zijn alvorens tot het tot stand brengen van een regeling wordt overgegaan.

Regelgeving dient toekomstbestendig te zijn. Dat wil zeggen voorbereid te zijn op maatschappelijke veranderingen. De behoefte aan toekomstbestendige regelgeving bestaat vooral op gebieden waarop (maatschappelijke) ontwikkelingen voordoen die niet goed voorspelbaar zijn. Een van de terreinen is de technologie/innovatie. De regelgeving dient voldoende ruimte te bieden voor onder meer innovatie en vernieuwing. Hier dient een goede afweging gemaakt te worden tussen de flexibiliteit van een regeling en de rechtszekerheid. Enkele manieren waarmee dit bereikt kan worden zijn:

1. formuleer geen middel- maar doelvoorschriften;
2. delegeer regelgevende bevoegdheden;
3. formuleer open normen;
4. vermijd onnodige details.

Aanwijzing 2.5. Handhaafbaarheid

1. Tot het tot stand brengen van een regeling wordt niet besloten dan nadat is nagegaan of in voldoende mate handhaving te realiseren valt.
2. Hierbij wordt onderzocht of handhaving het beste langs bestuursrechtelijke, civielrechtelijke of strafrechtelijke weg dan wel op andere wijze kan plaatsvinden.

Toelichting

Eerste lid

Handhavingsmogelijkheden

Voor het realiseren van een met een regeling beoogd doel moet, indien nodig, handhavend kunnen worden opgetreden. Of handhaving in voldoende mate mogelijk is, dient in dat geval te worden onderzocht voordat tot het tot stand brengen van de regeling wordt besloten. In het bijzonder geldt dit indien de regeling geboden of verboden bevat, maar ook in andere gevallen – bijvoorbeeld met betrekking tot voorschriften die aan een vergunning worden verbonden – is het handhavingsaspect van betekenis.

Uit het onderzoek moet blijken welke inspanningen nodig zullen zijn voor de preventieve en repressieve handhaving van een regeling. Over de handhavingsmogelijkheden moet, reeds voordat tot het tot stand brengen van de regeling wordt besloten,

worden overlegd met de verantwoordelijke directie/dienst, dan wel het uitvoeringsorgaan dat met de uitvoering en handhaving van de regeling zal worden belast.

De volgende uitgangspunten zijn bij de beoordeling van de handhaafbaarheid in ieder geval van belang:

- een regel dient zo weinig mogelijk ruimte te laten voor interpretatiegeschillen;
- uitzonderingsbepalingen moeten tot een minimum worden beperkt;
- regels behoren zoveel mogelijk te zijn gericht op zichtbare dan wel objectief constateerbare feiten; en
- regels dienen werkbaar te zijn voor degenen tot wie de regels zijn gericht en voor de personen die met handhaving zijn belast.

Bij het in deze aanwijzing bedoelde onderzoek dient niet alleen de theoretische handhaafbaarheid beoordeeld te worden, maar ook de feitelijke beschikbaarheid van de voor handhaving noodzakelijke middelen. Gelijktijdig met het besluit om tot een regeling over te gaan, moet besloten worden om die middelen beschikbaar te stellen. Er dient te worden nagegaan of de beschikbare middelen in de begroting van het Land zijn opgenomen. Indien die middelen nog niet zijn begroot, dient aangegeven te worden hoe deze middelen beschikbaar zullen worden gesteld ter realisering van het voorstel (verschuivingen binnen de begroting etc.).

Tweede lid

Handhavingsmethoden

In dit verband moeten ook de verschillende handhavingsmethoden tegen elkaar worden afgewogen. Daarbij valt in de eerste plaats te denken aan bestuursrechtelijke, civielrechtelijke en strafrechtelijke middelen. Ook kan gedacht worden aan de mogelijkheden die het tuchtrecht biedt en aan preventieve middelen zoals voorlichting. Voor elk van de repressieve handhavingsmethoden dient verder aandacht te worden besteed aan de mogelijke sancties. Bij de afweging van de verschillende mogelijkheden dient onder meer de effectiviteit van de handhaving centraal te staan, en dient in de overweging te worden betrokken de lasten die die keuze ten gevolge heeft voor de samenleving en de overheid. In bepaalde gevallen is het aangewezen niet voor één handhavingsmethode te kiezen maar voor een combinatie van verschillende methoden. Overigens dient ervoor te worden gezorgd dat niet zonder noodzaak wordt voorzien in een cumulatie van sanctiemogelijkheden voor de handhaving van één verplichting. Ten slotte dient opgemerkt te worden dat de keuze voor een bepaalde hand-

havingsmethode kan volgen uit verplichtingen van het internationaal recht. In sommige gevallen is bijvoorbeeld de toepassing van het strafrecht verplicht (verdragsbepalingen dan wel de rechtspraak).

- Bestuursrechtelijke handhaving: Bestuursrechtelijke handhaving en sancties zijn uitgangspunt bij de uitvoering door bestuursorganen van landsverordeningen die veelal specifieke rechtsbetrekkingen tussen burgers/bedrijven en de overheid scheppen. De burger is dan bijvoorbeeld belastingplichtige of uitkeringsgerechtigde, de ondernemer heeft met allerlei vergunningen te maken. In deze 'besloten context' bestaat een voorkeur voor bestuursrechtelijke sanctionering, dat wil zeggen dat als uitgangspunt wordt genomen het idee van een brede verantwoordelijkheid voor de handhaving van het betrokken bestuursorgaan dat met de uitvoering van de landsverordening is belast. Het bestuursorgaan kan dan een sanctie opleggen wegens een overtreding, opgelegde verplichting of onthouden aanspraak.

Keuze voor sancties. Er kan onder meer gekozen worden voor de volgende vier bestuursrechtelijke sancties:

- intrekken, wijzigen of schorsen van een beschikking;
- opleggen van een last onder bestuursdwang;
- opleggen van een last onder dwangsom; of
- opleggen van een bestuurlijke boete.

Bij de keuze voor een van de voornoemde bestuursrechtelijke sancties is het verder van belang om het onderscheid tussen herstelsancties en bestraffende sancties in de gaten te houden. Dit verschil komt in het kort neer op het volgende:

- Herstelsanctie: Een herstelsanctie strekt tot het geheel of gedeeltelijk ongedaan maken of beëindigen van een overtreding, tot het voorkomen van herhaling van een overtreding, dan wel tot het wegnemen of het beperken van de gevolgen van een overtreding. Hierbij kan men denken aan de last onder bestuursdwang of een last onder dwangsom.
- Bestraffende sanctie: Een bestraffende sanctie is punitief van aard en beoogt de overtreder van de geschonden bestuursrechtelijke norm leed toe te voegen. Hierbij valt te denken aan de bestuurlijke boete. Bij het verlenen van de bevoegdheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete worden de artikelen 6 en 7 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de

fundamentele vrijheden (hierna: EVRM) en de artikelen 14 en 15 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (hierna: IVBPR) in acht genomen.

- Strafrechtelijke handhaving: Door sancties te handhaven bepalingen van strafrechtelijke normen dienen zo nauwkeurig mogelijk te worden geformuleerd. Dat is van groot belang voor de rechtszekerheid. De burger moet uit de bepalingen precies kunnen afleiden in welke gevallen een gedraging tot toepassing van een sanctie kan leiden.

Bij de afweging of strafrechtelijke sancties aan de orde zijn, kunnen de volgende overwegingen helpen:

- indien het wenselijk is overtreding van de norm te bedreigen met een vrijheidsbenemende of vrijheidsbeperkende straf of maatregel, komt slechts het strafrecht in aanmerking. Of een dergelijke strafbedreiging wenselijk is, hangt af van vele factoren, waaronder maatschappelijke opvattingen over de ernst en aard van de overtreding of de afschrikkende werking die van zo'n bedreiging kan uitgaan;
 - indien nieuwe (al of niet alternatieve) bestraffende sancties gewenst zijn, komt primair een regeling in het strafrecht in aanmerking;
 - indien overtreding van de publiekrechtelijk te handhaven norm feitelijk steeds gepaard gaat met geweldstoepassing of het toebrengen van schade aan individuele personen, is dat een indicatie voor het toepassen van het strafrecht; of
 - indien in de praktijk te verwachten valt dat de oplegging van een sanctie eigenlijk alleen kan worden geëffectueerd met gebruikmaking van strafrechtelijke middelen, is dat een indicatie voor het toepassen van het strafrecht.
- Tuchtrect: Tuchtrect is sanctierecht binnen een bepaalde georganiseerde (beroeps)groep. Denk bijvoorbeeld aan het medisch tuchtrect en het tuchtrect voor advocaten en notarissen. Het doel van het tuchtrect is de waarborging van kwaliteit van de beroepsuitoefening. Het is een normhandhavingssysteem gericht op een bepaalde (beroeps)groep. De open normen worden ingevuld door codes/tuchtrectspraak. Het is zinvol om van tuchtrect gebruik te maken, als vorm van alternatieve geschilbeslechting, omdat tuchtrect geen transactiekosten met zich meebrengt voor de overheid, meer rechtszekerheid kan bieden en kan bijdragen aan de eenheid in de rechtspraak.

Punitieve handhaving

Wanneer wordt het strafrecht ingezet en wanneer het bestuursrecht (door middel van bestuurlijke boete)? Wanneer is een cumulatie van sanctiemogelijkheden op zijn plaats (duale handhavingssystemen)? Het gaat dan om punitieve handhaving. Bestuursrechtelijke handhaving kan een goed alternatief bieden, mits wordt voldaan aan de eisen die uit artikel 6 van het EVRM volgen. Indien wordt gekozen voor strafrechtelijk te sanctioneren bepalingen, vereist de formulering van de elementen van de delictsomschrijvingen bijzondere zorg.

Hieronder wordt een aantal factoren vermeld, aan de hand waarvan de keuze voor een sanctiestelsel gekozen kan worden:

- feitelijke pakkans;
- aard van de overtreding;
- ernst van de normovertreding;
- de zwaarte van de voorgenomen sanctie;
- financiële en organisatorische aspecten; of
- internationaalrechtelijke verplichtingen die de keuze voor het sanctiestelsel bepalen.

Zie ook § 5.7. Sancties.

Aanwijzing 2.6. Conflictbeperking

Een regeling wordt op zodanige wijze ingericht dat zij zo weinig mogelijk conflicten oproept. Daartoe wordt onder meer aan het volgende voldaan:

- a. het aantal beslismomenten waartoe toepassing van de regeling aanleiding geeft, wordt tot een minimum beperkt;
- b. ingeval bestuurlijke boetes mogelijk worden gemaakt, worden daarvoor bindende boetemaxima vastgesteld; en
- c. de aard en omvang van uitkeringen, voorzieningen en andere voordelen worden zo duidelijk mogelijk omschreven.

Toelichting

Noodzaak conflictbeperking

Tot op zekere hoogte is het onvermijdelijk dat regelingen waarbij aan de burger lasten worden opgelegd of die hem aanspraak geven op bepaalde voordelen, aanleiding geven tot conflicten. Het is echter gewenst dat de kans op conflicten tot een minimum wordt beperkt. Allereerst vanuit een sociaal-maatschappelijk oogpunt, maar ook om de lasten die verbonden zijn aan de rechtsbescherming ter zake van de toepassing

van de regeling, zo laag mogelijk te houden. Gelet hierop dient bij de keuze uit varianten van een regeling ook de mate waarin over de toepassing daarvan conflicten zijn te verwachten, in beschouwing te worden genomen.

Conflictopwekkende factoren

Regelingen zijn in bijzondere mate conflictopwekkend indien zij een van de volgende kenmerken vertonen:

- het verkrijgen van een uitkering, een voorziening, een restitutie of een ander voordeel wordt afhankelijk gesteld van individueel bepaalde omstandigheden zoals het hebben van een ziekte of gebrek dan wel het zijn van ondernemer;
- belanghebbenden worden met een reeks van beschikkingen geconfronteerd;
- aan de verantwoordelijke directie/dienst, dan wel het uitvoeringsorgaan wordt een ruime mate van discretionaire bevoegdheid gelaten;
- voor het bepalen van de hoogte van een uitkering of van de aard van een voordeel worden slechts vage normen gesteld;
- het verkrijgen van een uitkering of van een voordeel dan wel de verplichting om belasting of een heffing te betalen wordt bepaald door een groot aantal persoonlijke omstandigheden waarvan moet blijken uit door het uitvoeringsorgaan te verifiëren gegevens die de betrokkene verstrekt;
- er worden voordelen of andere gevolgen verbonden aan bijzondere, niet strikt omschreven omstandigheden;
- de besluitvorming omtrent het toekennen van uitkeringen of andere voordelen vindt plaats nadat andere organen dan de verantwoordelijke directie/dienst, dan wel het uitvoeringsorgaan een extern advies hebben uitgebracht dat aan betrokkene bekend wordt gemaakt, maar waarvan de verantwoordelijke directie/dienst, dan wel het uitvoeringsorgaan nog mag afwijken;
- er worden gunstige besluiten met een voorlopig karakter genomen, die worden gevolgd door minder gunstige; of
- aan de verantwoordelijke directie/dienst, dan wel het uitvoeringsorgaan dat bevoegd wordt verklaard tot het opleggen van bestuurlijke sancties, worden ruime grenzen gelaten om de aard en de omvang van de sancties te bepalen.

Wat fiscale wetgeving betreft zijn in het bijzonder conflictopwekkend, regelingen die de volgende elementen bevatten:

- een strikt financieel belang wordt verbonden aan bijzondere, niet strikt te omschrijven omstandigheden;

- ontwikkelingen in vele uiteenlopende en betrekkelijk smalle sectoren van het maatschappelijk leven worden door middel van een financieel instrument overmatig gestuurd; of
- doelgroepen worden onduidelijk afgebakend.

Aanwijzing 2.7. Lasten voor de maatschappij en de overheid

1. Bij de keuzes met betrekking tot vorm en inhoud van een regeling wordt gestreefd naar zo beperkt mogelijke lasten voor burgers, bedrijven en instellingen, voor zover niet uitdrukkelijk het opleggen van lasten wordt beoogd.
2. Tevens wordt rekening gehouden met het doenvermogen van degenen die geraakt worden door de regeling.
3. Bij het ontwerpen van een regeling wordt mede rekening gehouden met de uitvoerbaarheid daarvan, in het bijzonder wat betreft de aanpassing of ontwikkeling van de voor de uitvoering vereiste ICT-systemen.

Toelichting

Eerste lid

Zie toelichting aanwijzing 2.3, onderdeel c.

Tweede lid

Bij de ontwikkeling van nieuw beleid of regelgeving wordt het perspectief van de uitvoeringsorganisaties betrokken en wordt vaak uitgegaan van het 'denkvermogen' van een persoon. Het denkvermogen wordt beïnvloed door cognitieve vaardigheden en intelligentie. Aan de andere kant hebben we het doenvermogen. Het doenvermogen is een overkoepelend begrip voor een aantal specifieke vermogens. Dit is het vermogen om een plan te kunnen maken, in actie te komen, acties vol te houden en met tegenslag om te gaan. Het doenvermogen hangt af van de persoonskenmerken temperament, zelfcontrole en overtuiging van eigen kunnen. Doenvermogen staat dus voor een groot deel los van intelligentie.

Dit belangrijk aspect wordt bij de ontwikkeling van nieuw beleid of regelgeving vaak over het hoofd gezien. Bij de ontwikkeling van beleid en regelgeving is het namelijk van belang om uit te gaan van een realistisch perspectief van redzaamheid van mensen en daarbij gebruik te maken van gedragswetenschappelijke inzichten, waaronder het perspectief van het doenvermogen van degenen die door de regeling worden geraakt.

Vooraf dient na gegaan te worden of nieuw beleid of regelgeving ‘te doen’ is voor burgers, zelfs wanneer zij een lastige periode doormaken en hun mentale vermogens zwaar worden belast. Iedereen kan een verminderd doenvermogen hebben, omdat er een gebeurtenis zich heeft voorgedaan die het mentale vermogen van de burgers onder druk zet, waardoor het doenvermogen onder druk komt te staan. Te denken valt aan het verlies van een dierbare, het verliezen van je baan of een scheiding. Er moet dus rekening gehouden worden met wat burgers aankunnen, de mentale belastbaarheid. Bij het bepalen van het doenvermogen gaat onder andere om de mentale belasting van mensen, de cumulatie van lasten, de gevolgen van fouten en de mate waarin wordt voorzien in vroegsignalering en een toegankelijke frontoffice (bijvoorbeeld telefonisch contact met een helpdesk of een chatfunctie mogelijkheid).

Bij de ontwikkeling van beleid en regelgeving dient dan ook de vraag gesteld te worden of de voorgenomen regeling uitgaat van realistische aannames over de mentale belastbaarheid van burgers en welke maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat de regeling doenlijk is voor de doelgroep.

Het doenvermogen richt zich weliswaar tot burgers, maar dient ook toegepast te worden op zzp'ers en het kleine mkb.

Een regeling dient immers niet alleen uitvoerbaar te zijn voor de uitvoeringsorganisatie, maar ook om de uitvoerbaarheid voor de mensen en bedrijven die door de regeling worden geraakt.

Derde lid

Bij het ontwerpen van een regeling is het noodzakelijk de consequenties van de ontwerpkeuzes die daarbij worden gemaakt te bezien vanuit het perspectief van de uitvoerbaarheid. Dat geldt in het bijzonder bij regelingen waarvan de uitvoering in belangrijke mate leunt op ICT-systemen. In zo'n geval is een vroegtijdige afstemming tussen de ontwerpers van de regeling en die van de systemen wenselijk om de uitvoerbaarheid in de praktijk te kunnen garanderen.

Aanwijzing 2.8. Evenredigheid

De voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een voorgenomen regeling mogen niet onevenredig zijn in verhouding tot de daarmee te dienen doelen.

Toelichting

Deze aanwijzing correspondeert met een van de ongeschreven algemene beginselen van behoorlijk bestuur, namelijk het evenredigheidsbeginsel.

Ook wanneer geen minder bezwarende, even effectieve alternatieven, worden gezien voor de voorgenomen regeling, dient de vraag gesteld te worden of de ernst en omvang van het probleem de lasten en negatieve consequenties kunnen rechtvaardigen die de voorgenomen regeling in het leven zou roepen. Dit is met name een punt van aandacht bij regelgeving die als directe reactie op een incident wordt voorgesteld, omdat op dat moment nog niet altijd voldoende kennis bestaat over de objectieve noodzaak en redelijkheid van de voorgestelde maatregel.

Evenredigheid gaat vooral over de financiële en administratieve gevolgen van voorgestelde regelgeving. Regelgevende maatregelen behoren niet verder te gaan dan nodig is om hun doelstellingen te verwezenlijken. De gevolgen moeten tot een minimum worden beperkt en in verhouding staan tot de beoogde beleidsdoelstellingen.

Indien een regeling op zich rechtmatig tot stand is gekomen kan deze in strijd zijn met het evenredigheidsbeginsel, indien er geen schadevergoeding wordt aangeboden voor onevenredig zware schade. Verwezen zij naar HR 19 januari 1991, NJ 1992, 138; AB 1991, 241; Varkensmest arrest.

Aanwijzing 2.9. Normering bestuursbevoegdheden

1. Bij de toekenning van bestuursbevoegdheden wordt de uitoefening daarvan zoveel mogelijk genormeerd.
2. Met het oog hierop worden discretionaire bevoegdheden en bevoegdheden met vage toepassingscriteria niet toegekend, tenzij daarvoor goede gronden zijn die verband houden met de doelstellingen die de regeling nastreeft.

Toelichting

Teneinde de burger voldoende rechtswaarborgen te bieden, behoren bestuursbevoegdheden zo nauwkeurig mogelijk wettelijk te worden ingekaderd.

Aanwijzing 2.10. Verenigbaarheid met (hoger) recht

Bij het opstellen van een regeling wordt onderzocht welke regelgeving en verdragen reeds bestaan ten aanzien van dit onderwerp of de bevoegdheid tot het opstellen van die regeling inperken. Daarnaast worden de algemene rechtsbeginselen in acht genomen.

Toelichting

Het kan hier gaan om internationale regelingen (verdragen en besluiten van volkenrechtelijke organisaties), het Statuut, de Staatsregeling van Aruba, rechtsbeginselen en – bij regelingen die worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of ministeriële regeling – regels die zijn neergelegd in een landsverordening.

Wat de internationale regels betreft, valt in het bijzonder te denken aan het EVRM en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (hierna: BUPO).

Ook EU-regelgeving kan een rol spelen. Te denken valt aan algemene leerstukken als het burgerschap van de Europese Unie en gegevensbescherming. Voor wat betreft de gegevensbescherming wordt gewezen op Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) (PbEU 2016, 119).

Wat betreft artikel I.1 van de Staatsregeling van Aruba wordt erop gewezen dat de in dat artikel opgenomen zinsnede ‘op welke grond dan ook’ uitdrukt dat ook ongerechtvaardigd onderscheid op andere gronden dan de in het artikel expliciet genoemde – bijvoorbeeld leeftijd of beperking – verboden is. Voor de onderscheidingsgrond ‘leeftijd’ geldt bovendien dat ook de hoogte van de leeftijdsgrens geen ongerechtvaardigd onderscheid tot gevolg mag hebben.

Van de rechtsbeginselen kunnen met name worden genoemd het rechtszekerheidsbeginsel, het gelijkheidsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel.

§ 2.2. Algemeen verbindende voorschriften

Aanwijzing 2.11. Primaat van de wetgever

Bij verdeling van de elementen van een regeling over de landsverordening en algemeen verbindende voorschriften van lager niveau bevat de landsverordening ten minste de hoofdelementen van de regeling. Bij de keuze welke elementen in de landsverordening zelf regeling moeten vinden en ter zake van welke elementen delegatie is toegestaan, dient het primaat van de wetgever als richtsnoer.

Toelichting

Betrokkenheid Staten

Het primaat van de wetgever dient niet aldus te worden verstaan dat de Staten bij alle onderdelen van een regeling rechtstreeks moet worden betrokken. Lang niet alle onderdelen van een regeling zijn van een zodanige betekenis dat directe parlementaire invloed op de vaststelling daarvan in de rede ligt. De mogelijkheid die de Staten heeft, te weten het regeringsbeleid achteraf te controleren, is dan voldoende.

Gelet op het vorenstaande dient voor de keuze, welke elementen van een regeling in de landsverordening moeten worden geregeld en ter zake van welke elementen delegatie toelaatbaar is, steeds te worden onderzocht welke elementen van een regeling zo gewichtig zijn dat de volksvertegenwoordiging rechtstreeks bij de vaststelling moet worden betrokken. Aldus moeten ten minste de hoofdelementen van een regeling in de landsverordening worden opgenomen.

Hoofdelementen van de regeling

Hoofdelementen zijn in ieder geval de reikwijdte en de structurele elementen van de regeling. Veelal zullen daartoe ook de voornaamste duurzame normen behoren. Het kan echter uit een oogpunt van toegankelijke regelgeving beter zijn om in de landsverordening over een bepaald onderwerp geen materiële normen op te nemen, maar aan de lagere wetgever over te laten een integrale materiële regeling tot stand te brengen.

Deze aanwijzing ziet niet op de rechtspositionele regelingen ten aanzien van overheidspersoneel, aangezien deze in belangrijke mate een intern karakter hebben.

Aanwijzing 2.12. Grondwettelijke delegatieverboden

1. In ieder geval worden in de landsverordening opgenomen voorschriften ten aanzien van onderwerpen waarvoor de Staatsregeling van Aruba een regeling bij landsverordening eist en geen delegatie toelaat.
2. Een in de Staatsregeling van Aruba neergelegd verbod tot delegatie houdt in dat:
 - a. alle wezenlijke bepalingen ten aanzien van het betrokken onderwerp in de landsverordening worden vastgelegd; en
 - b. in de landsverordening niet wordt volstaan met het toekennen van algemene of vage bestuursbevoegdheden, waarbij de invulling van de regeling in feite geheel of grotendeels aan bestuursorganen wordt overgelaten.

Toelichting

Als voorbeelden van voorschriften waarvan de Staatsregeling van Aruba bepaalt dat deze bij landsverordening worden vastgesteld, kunnen worden genoemd regelingen, inhoudende beperkingen van bepaalde grondrechten (onder andere artikelen I.10, I.11, I.13, tweede lid, I.15, tweede lid, en I.18, eerste lid, van de Staatsregeling van Aruba), vaststelling van straffen die de rechter ter zake van een delict kan opleggen (artikel V.9, tweede lid, van de Staatsregeling van Aruba) en regeling van de berechting van andere dan civielrechtelijke geschillen (artikel VI.3, derde lid, van de Staatsregeling van Aruba).

Delegatie is slechts toegestaan, indien in de Staatsregeling van Aruba de formulering ‘bij of krachtens landsverordening’ of enigerlei vorm van het werkwoord ‘regelen’ of de zelfstandige naamwoorden ‘regels’ of ‘regeling’ zijn gebruikt. Deze terminologie blijft beperkt tot de delegatieterminologie van de Staatsregeling van Aruba. Een delegatieverbod laat overigens onverlet dat het stellen van regels als uitvoering te beschouwen regels over details toch aan een lagere regelgever mag worden overgelaten. Dit laatste is echter niet het geval bij delegatieverboden inzake de klassieke grondrechten.

Een bijzonder geval wordt gevormd door artikel V.11, eerste lid, van de Staatsregeling van Aruba, waarin wordt bepaald dat belastingen worden geheven ‘uit kracht van een landsverordening’. Met de formulering ‘uit kracht van een landsverordening’ wordt aangegeven dat delegatie ten aanzien van belastingen wel is toegestaan maar slechts in zeer beperkte mate. Blijkens de memorie van toelichting beoogt deze formulering niet elke delegatie onmogelijk te maken; wel zal van de delegatiebevoegdheid ten aanzien van de belastingwetgeving met zeer grote terughoudendheid gebruik moeten worden gemaakt. Onderwerpen als belastinggrondslag, het belastbare feit, de kring van belastingplichtigen en de basis van het tarief, dienen in ieder geval in de landsverordening zelf te worden vastgelegd.

Een ander bijzonder geval betreft artikel I.20 van de Staatsregeling van Aruba, waarin de vrijheid op onderwijs wordt geregeld. Uit de totstandkomingsgeschiedenis van dat artikel vloeit voort dat de grondwettelijke delegatieterminologie op dat artikel niet van toepassing is.

Aanwijzing 2.13. Bij landsverordening vast te stellen voorschriften

1. In de landsverordening worden in ieder geval opgenomen voorschriften:
 - a. die de grondslag vormen voor een stelsel van vergunningen of een stelsel waarbij anderszins de toelaatbaarheid van handelingen afhankelijk wordt gesteld van toestemming van de overheid;
 - b. waarbij bestuursorganen in het leven worden geroepen;
 - c. betreffende rechtsbescherming;
 - d. inzake sancties van bestuursrechtelijke of civielrechtelijke aard;
 - e. waarbij toezichts- of opsporingsbevoegdheden worden toegekend;
 - f. omtrent rechten en verplichtingen van burgers jegens elkaar;
 - g. die beogen aan de burger procedurele waarborgen te bieden ten aanzien van het gebruik van bevoegdheden door de overheid; en
 - h. die de financiële verplichtingen van de burgers jegens de overheid vaststellen, waaronder begrepen leges, retributies en vergunningsrechten.
2. In de landsverordening worden voorschriften opgenomen over het bestaan van financiële aanspraken jegens de overheid, de kring van voor die aanspraken in aanmerking komende personen en de verschillende elementen die bij de bepaling van de uit te keren bedragen een rol spelen.

Toelichting*Eerste lid*

Deze aanwijzing somt een aantal categorieën van voorschriften op ten aanzien waarvan niet reeds uit de Staatsregeling van Aruba voortvloeit dat zij bij landsverordening moeten worden vastgesteld maar waarvan vaststelling bij landsverordening niettemin, gelet op het primaat van de wetgever, wenselijk is. Het gaat om een opsomming met een enuntiatief karakter.

Onderdeel g: procedurele waarborgen voor burgers

Onderdeel g heeft betrekking op procedurele waarborgen die aan de burger worden geboden met betrekking tot het handelen van de overheid. Procedurele waarborgen zijn bijvoorbeeld voorschriften die het horen van belanghebbenden alvorens te beslissen voorschrijven, recht op inzage van bepaalde stukken bieden, de verplichting scheppen tot vaststellen en bekendmaken van beleidsvoornemens of de plicht opleggen bepaalde instanties om advies te vragen.

§ 2.3. Delegatie en mandaat van regelgevende bevoegdheid

Aanwijzing 2.14. Begrenzing delegatie

Delegatie van regelgevende bevoegdheid wordt in de delegerende regeling zo concreet en nauwkeurig mogelijk begrensd.

Toelichting

Indien delegatie aan de orde is, moet de wetgever bewerkstelligen dat de bevoegdheid in de delegerende landsverordening zo nauwkeurig mogelijk wordt begrensd door concretisering van de omstandigheden waarin van de delegerende bevoegdheid gebruikt gemaakt mag worden en de te regelen onderwerpen. Onbegrensde delegatiegrondslagen zijn op grond van deze aanwijzing dus niet toegestaan. Vangnetbepalingen zijn ook niet toegestaan. Een vangnetbepaling is een bepaling dat als delegatiegrondslag kan dienen indien de in een ontwerp-landsverordening opgenomen delegatiebepalingen geen soelaas (meer kunnen) bieden. Het is een ruime en open geformuleerde delegatiegrondslag.

Aanwijzing 2.15. Toelaatbaarheid delegatie aan minister

Delegatie van regelgevende bevoegdheid aan een minister wordt beperkt tot voorschriften van administratieve aard, uitwerking van de details van een regeling, voorschriften die dikwijls wijziging behoeven en voorschriften waarvan te voorzien is dat zij mogelijk met grote spoed moeten worden vastgesteld.

Aanwijzing 2.16. Rechtstreekse delegatie aan minister en geen mandaatverlening van regelgevende bevoegdheid

1. Delegatie van regelgevende bevoegdheid aan een minister geschiedt, indien mogelijk, rechtstreeks in de landsverordening.
2. In een regeling wordt, behoudens zeer bijzondere omstandigheden, niet voorzien in mandaatverlening van de bevoegdheid tot het vaststellen van algemeen verbindende voorschriften.

Toelichting bij aanwijzingen 2.14 – 2.16

Er bestaan twee verschillende vormen van delegatie van regelgevende bevoegdheid, te weten: rechtstreekse delegatie en subdelegatie. Delegatie van regelgevende bevoegdheid houdt de bevoegdheid in om binnen het kader van een landsverordening bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, regels te stellen. De hoofdregel is dat regelgevende bevoegdheid wordt toegekend aan de regering. Slechts in bepaalde gevallen is delegatie of subdelegatie aan een minister geoorloofd. Aanwijzing 2.15

geeft aan welke gevallen dit zijn. In dit geval geldt rechtstreekse delegatie aan de minister. Subdelegatie houdt in dat in een landsverordening regelgevende bevoegdheid aan de regering wordt gedelegeerd, waarbij de mogelijkheid wordt opengelaten dat de regering deze bevoegdheid op haar beurt (door) delegeert aan de minister die het aangaat.

Met rechtstreekse delegatie respectievelijk subdelegatie wordt vanuit het oogpunt van het primaat van de wetgever terughoudend omgegaan. Ruime delegatiebepalingen kunnen vanuit bestuurlijk oogpunt praktische voordelen hebben, maar staan op gespannen voet met het primaat van de wetgever. Het is om die reden dan ook niet toegestaan om als vangnet een open delegatiebepaling op te nemen. Voor de begrenzing van gedelegeerde regelgevende bevoegdheid kan worden gedacht aan het concretiseren van de omstandigheden waarin van de gedelegeerde bevoegdheid gebruik mag worden gemaakt, van de te regelen onderwerpen en van de doeleinden waartoe zij mag worden gebruikt.

Regelgevende bevoegdheden worden niet gedelegeerd naar landsbesluiten en ministeriële beschikkingen.

Mandaat van regelgevende bevoegdheid is niet nodig en zelfs onwenselijk. In het kader van de politieke verantwoordelijkheid aan de Staten, is het wenselijk dat de minister zelf de regeling vaststelt.

Aanwijzing 2.17. Terminologie bij delegatie en subdelegatie

1. Voor delegatie van regelgevende bevoegdheid aan de regering wordt de formulering '*bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen*' gebruikt.
2. Om subdelegatie door de regering mogelijk te maken wordt de formulering '*bij of krachtens landsbesluit, houdende algemene maatregelen*' gebruikt.

Toelichting

Door de formulering '*bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen*' wordt subdelegatie van regelgevende bevoegdheid door de regering uitgesloten (zie HR 25 januari 1926, NJ 1926, 246, en HR 26 november 1957, NJ 1958, 53). Niettemin is in de jurisprudentie wel geaccepteerd dat, indien deze formulering wordt gehanteerd, in het betrokken landsbesluit, houdende algemene maatregelen, aan een minister wordt overgelaten een regeling vast te stellen ter uitwerking van in het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, genoemde detailpunten ten behoeve van de toepassing van de bij het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, getroffen regeling

in de praktijk (HR 8 mei 1953, NJ 1953, 614, en HR 11 januari 1977, ECLI:NL:HR:1977:AC1784). Dit wordt dan niet beschouwd als subdelegatie van regelgevende bevoegdheid, maar als het aan een minister overlaten van uitvoering van de bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, getroffen regeling. Het verdient evenwel aanbeveling niet van deze mogelijkheid uit te gaan, maar altijd de formulering '*bij of krachtens*' te gebruiken indien het wenselijk is ook subdelegatie mogelijk te maken.

Het is niet uit te sluiten dat in oude wetgeving de formulering '*bij of krachtens*' niet is gebruikt, terwijl het niet de bedoeling was subdelegatie uit te sluiten. In een dergelijk geval kan soms uit de wetsgeschiedenis of de jurisprudentie worden afgeleid dat subdelegatie geoorloofd is.

In de Staatsregeling van Aruba wordt de bevoegdheid tot delegatie van regelgevende bevoegdheid door de wetgever, behalve door de formulering '*bij of krachtens*', ook tot uitdrukking gebracht door het gebruik van enigerlei vorm van het werkwoord 'regelen' dan wel van de zelfstandige naamwoorden 'regels' of 'regeling'. Een dergelijk gebruik van deze termen is evenwel beperkt tot de Staatsregeling van Aruba. Zie ook aanwijzing 2.12 met betrekking tot de grondwettelijke delegatieverboden.

Aanwijzing 2.18. Terminologie bij delegatie aan minister

1. Voor delegatie van regelgevende bevoegdheid aan een minister wordt de formulering '*bij ministeriële regeling*' of '*bij regeling van de Minister*' gebruikt.
2. Indien in de delegerende regeling 'de Minister' niet is gedefinieerd of uit de delegerende regeling niet reeds voortvloeit welke minister bevoegd is, of indien een afwijkende bevoegdheidstoedeling is beoogd, wordt de formulering '*bij regeling van de minister, belast met [aanduiding onderwerp]*' gebruikt.
3. Indien het wenselijk is te bepalen dat een ministeriële regeling onder verantwoordelijkheid van meer dan een minister wordt vastgesteld, wordt daarvoor de formulering '*bij regeling van de Minister, handelende in overeenstemming met de minister, belast met [aanduiding onderwerp]*' indien in de delegerende regeling 'de Minister' reeds is gedefinieerd, anders wordt daarvoor de formulering '*bij regeling van de minister, belast met [aanduiding onderwerp], handelende in overeenstemming met de minister, belast met [aanduiding onderwerp]*' gebruikt.

Toelichting

Tweede lid

Ook voor een ministeriële regeling geldt dat in het algemeen uit de te regelen materie of uit de (ondertekening van de) delegerende regeling blijkt welke minister bevoegd is. Indien daarover echter onduidelijkheid kan bestaan of indien een afwijkende bevoegdheidstoedeling is beoogd, dient in de delegerende regeling de formulering ‘*bij regeling van de minister, belast met [aanduiding onderwerp]*’ te worden gebruikt.

Derde lid

Alleen wanneer men het noodzakelijk acht dat de ministeriële regeling wordt gesteld in de vorm van een gemeenschappelijke regeling van meer dan een minister, wordt de bevoegdheid aan die ministers tezamen verleend. Daarbij is er sprake van een regeling van de minister, belast met [aanduiding onderwerp] en de minister, belast met [aanduiding onderwerp]. In andere gevallen heeft het de voorkeur om de bevoegdheid aan slechts een minister te verlenen met de bepaling dat deze slechts kan worden uitgeoefend in overeenstemming met een of meer andere ministers.

Het vaststellen van een ministeriële regeling door één minister in overeenstemming met één of meer andere ministers, heeft tot gevolg dat de regeling alleen kan worden vastgesteld indien tussen de betrokken minister(s) overeenstemming bestaat en dat de regeling uitsluitend door de eerstgenoemde minister wordt ondertekend.

Zie ook aanwijzing 4.8.

Aanwijzing 2.19. Terminologie ‘regels’ en ‘nadere regels’

Bij delegatie van regelgevende bevoegdheid wordt over ‘*regels stellen*’ gesproken, indien in de delegerende regeling over het betrokken onderwerp nog niets is geregeld. In andere gevallen wordt over ‘*nadere regels stellen*’ gesproken.

Aanwijzing 2.20. Afwijking bij lagere regeling

In een hogere regeling wordt niet toegestaan dat daarvan bij lagere regeling wordt afgeweken.

Aanwijzing 2.21. Wijziging door lagere regeling

1. In een hogere regeling wordt niet toegestaan dat deze bij lagere regeling wordt gewijzigd.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op:

- a. het volgens vaste systematiek aanpassen van bedragen, tarieven en percentages;
 - b. wetstechnische aanpassingen van verwijzingen naar verdragen of onderdelen daarvan.
3. In een delegatiebepaling waarin wijziging van een hogere regeling door een lagere regeling mogelijk wordt gemaakt, wordt, evenals in de lagere regeling, uitsluitend de term '*wijzigen*' gebruikt.

Toelichting

Eerste en tweede lid

Tegen wijziging van een regeling bij regeling van lagere orde bestaat het bezwaar dat dit onoverzichtelijke regelgeving in de hand werkt. Daarom wordt ook slechts voor twee specifieke gevallen een uitzondering gemaakt, namelijk voor wijziging van tarieven, bedragen en percentages en voor technische wijziging van verwijzingen naar (onderdelen van) verdragen.

Van wetstechnische aanpassing van verwijzingen is sprake indien onderdelen van een verdrag zijn vernummerd. De aanpassing van een verwijzing heeft dan een zuiver wetstechnisch karakter.

Derde lid

Gebruik van andere termen (zoals herzien, aanpassen, in de plaats treden, indexeren) leidt tot onduidelijke delegatieopdrachten. Om die reden wordt in de delegatiebepaling de term '*wijzigen*' gebruikt en wordt de gedelegeerde regeling als een wijzigingsregeling vormgegeven. Ook bepalingen die opdracht geven tot wijziging 'van rechtswege' worden niet gebruikt.

Aanwijzing 2.22. Tijdstip vaststellen landsbesluit, houdende algemene maatregelen

1. Een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt niet eerder vastgesteld dan nadat de landsverordening waarop deze is gebaseerd, is bekrachtigd.
2. Deze aanwijzing is van overeenkomstige toepassing op het vaststellen van een ministeriële regeling.

Toelichting

Een uitvoeringsregeling kan niet eerder in werking treden of verder terugwerken dan de delegerende regeling.

De Raad van Advies neemt een adviesaanvraag over het onderwerp van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, in beginsel slechts in behandeling na de goedkeuring van de Staten van de ontwerp-landsverordening waarop het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, berust.

Houdt bij de bepaling van de inwerkingtreding van de landsverordening rekening met het feit dat wanneer bepaalde zaken in het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, zijn geregeld, bijvoorbeeld administratieve voorschriften, aangelegenheden omtrent de uitvoering, het van belang is dat deze tijdig bekend dienen te zijn voor de justitiabelen of uitvoeringsinstanties, teneinde hun de gelegenheid te bieden zich hierop adequaat voor te bereiden. In enkele gevallen waarbij het van belang is dat de landsverordening op zeer korte termijn in werking moet treden, kan dan bijvoorbeeld door middel van voorlichting tijdig in de gewenste duidelijkheid worden voorzien.

§ 2.4. Parlementaire betrokkenheid bij gedelegeerde regelgeving

Aanwijzing 2.23. Voorhangprocedures (of nahangprocedures)

In de landsverordening wordt geen formele betrokkenheid van de Staten bij gedelegeerde regelgeving geregeld, tenzij daarvoor bijzondere redenen bestaan.

Toelichting

De bevoegdheid om landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, vast te stellen is geregeld in artikel V.9 van de Staatsregeling van Aruba. De Staten hebben bij het vaststellen van landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, geen grondwettelijke bevoegdheden.

Terughoudendheid met parlementaire betrokkenheid

Het is wenselijk dat bij de verdeling van een regeling over de landsverordening en algemeen verbindende voorschriften van lager niveau duidelijke keuzes worden gemaakt waarbij ofwel een onderwerp in de landsverordening wordt geregeld, ofwel het geven van voorschriften daaromtrent wordt gedelegeerd aan een lagere regelgever. Bij voorkeur moet worden vermeden dat de vaststelling van bepaalde voorschriften aan een lagere regelgever wordt gedelegeerd en tegelijkertijd wordt vastgelegd dat de Staten bij deze regelgeving moet worden betrokken. In een enkel geval valt aan gedelegeerde regelgeving met parlementaire betrokkenheid echter niet te ontkomen.

Hoofdvormen van parlementaire betrokkenheid

Er zijn drie hoofdvormen van parlementaire betrokkenheid te onderscheiden, te weten:

3. gecontroleerde delegatie (aanwijzing 2.24);
4. tijdelijke delegatie (aanwijzing 2.25); en
5. delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening of delegatie onder het voorbehoud van goedkeuring bij landsverordening (aanwijzing 2.26).

Elk omvat een eigen mate van betrokkenheid van de Staten. Er wordt in de literatuur onderscheid gemaakt tussen lichte of zware voorhangprocedures en nahangprocedures.

In het algemeen wordt parlementaire betrokkenheid geregeld met betrekking tot bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, te stellen regels. Het is echter ook denkbaar dat in een dergelijke betrokkenheid wordt voorzien ten aanzien van bij ministeriële regeling te stellen voorschriften. Gelet op de aard van dergelijke regels ligt een dergelijke betrokkenheid bij gecontroleerde delegatie echter weinig voor de hand. Anders ligt dit evenwel bij tijdelijke delegatie en delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening.

Indien ten aanzien van bij ministeriële regeling te stellen voorschriften is voorzien in gecontroleerde delegatie is aanwijzing 2.24 van overeenkomstige toepassing. Hetzelfde geldt in het bijzondere geval dat ten aanzien van een inwerkingtredingsbesluit is voorzien in parlementaire betrokkenheid.

Aanwijzing 2.24. Gecontroleerde delegatie

1. Gecontroleerde delegatie wordt slechts toegepast ingeval een materie regeling bij landsverordening rechtvaardigt, maar zich daarvoor toch niet goed leent vanwege haar sterk technische karakter, de noodzaak van snelle wijzigingen of de grote omvang van de te stellen regels.
2. Voor gecontroleerde delegatie wordt een van de volgende modellen gebruikt:
 - A. *De voordracht voor een krachtens artikel [...] vast te stellen landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt niet eerder gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan de Staten is overgelegd.*
 - B. *De voordracht voor een krachtens artikel [...] vast te stellen landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt niet gedaan dan nadat het ontwerp in de Landscourant van Aruba is bekendgemaakt en aan eenieder de gelegenheid is geboden om binnen vier weken na de dag waarop de bekendmaking is geschied, wensen en bedenkingen ter kennis van [de Minister/de minister,*

belast met [aanduiding onderwerp]] te brengen. Gelijktijdig met de bekendmaking wordt het ontwerp aan de Staten overgelegd.

Toelichting

Eerste lid

Gecontroleerde delegatie houdt in dat voorschriften bij lagere regeling kunnen worden vastgesteld maar dat een ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, daarvan ter kennis van de Staten wordt gebracht. De Staten moet dan enige tijd in de gelegenheid worden gesteld opmerkingen over het ontwerp te maken en daarover met de betrokken minister van gedachten te wisselen. Dit betreft een voorhangprocedure.

Tweede lid, model A

Dit model ziet op de situatie waarin het wenselijk wordt geacht dat de Staten zich over een ontwerp van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kunnen uitspreken, zonder dat daarover inspraak in den brede wordt geregeld (zie daarvoor model B).

Tweede lid, model B

Dit model ziet op de situatie waarin het wenselijk voorkomt niet alleen de Staten de gelegenheid te geven vóór de inwerkingtreding van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, hun standpunt over de regeling kenbaar te maken maar tevens om inspraak in brede zin mogelijk te maken.

Hiervan dient slechts in zeer uitzonderlijke gevallen gebruik te worden gemaakt. Gedacht kan worden aan landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, die zeer technisch van aard zijn.

Bij beide modellen geldt dat de inwerkingtreding op een bij landsbesluit vast te stellen datum geschiedt. Hiermee behoudt de regering ruimte, indien de Staten bedenkingen blijken te hebben die het kabinet wil overnemen.

Bij beide modellen voor gecontroleerde delegatie dient een ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, dus eerst aan de Staten te worden overgelegd, voordat het ontwerp aan de Raad van Advies kan worden aangeboden. Een voor te hangen ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt eerst aan de ministerraad voorgelegd. In dat geval wordt de ministerraad gevraagd om in een keer in te stemmen met zowel de toezending aan de Staten als de latere aanbieding aan

de Raad van Advies door tussenkomst van de minister, belast met wetgeving, mits er na de voorhangprocedure geen ingrijpende wijzigingen zijn aangebracht.

Aanwijzing 2.25. Tijdelijke delegatie

1. Tijdelijke delegatie blijft beperkt tot gevallen waarin te stellen voorschriften gelet op hun betekenis bij landsverordening moeten worden vastgesteld, maar de totstandkoming van een landsverordening niet kan worden afgewacht.
2. Voor tijdelijke delegatie wordt het volgende model gebruikt:

Na de plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba van een krachtens artikel [...] vastgesteld(e) [landsbesluit, houdende algemene maatregelen,/ministeriële regeling] wordt een ontwerp-landsverordening tot regeling van het betrokken onderwerp zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen twaalf weken bij de Staten ingediend. Indien de ontwerp-landsverordening wordt ingetrokken of indien de Staten besluit de ontwerp-landsverordening niet aan te nemen, wordt [het landsbesluit, houdende algemene maatregelen,/de ministeriële regeling] onverwijld ingetrokken. Wordt de ontwerp-landsverordening tot landsverordening verheven, dan wordt [het landsbesluit, houdende algemene maatregelen,/de ministeriële regeling] ingetrokken op het tijdstip van inwerkingtreding van die landsverordening.

Toelichting

Eerste lid

Tijdelijke delegatie houdt in dat voorschriften tijdelijk bij een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of eventueel een ministeriële regeling kunnen worden vastgesteld met dien verstande dat dit landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of deze ministeriële regeling op korte termijn moet worden vervangen door een landsverordening. Hiervoor kan aanleiding zijn indien met betrekking tot een materie die op zich regeling bij landsverordening behoeft, snelle interventie is geboden of anticipatie op nieuwe maatregelen moet worden voorkomen (bijvoorbeeld bij sociaaleconomische regelgeving). Dit betreft een nahangprocedure.

Tweede lid

Het verdient de voorkeur dat in het in de laatste zin van dit lid bedoelde geval de intrekking van het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of de ministeriële regeling wordt geregeld in de betrokken landsverordening.

Aanwijzing 2.26. Delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening

1. Delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening blijft beperkt tot gevallen waarin tijdelijke delegatie aanvaardbaar is en het gaat om regelingen die de Staten in beginsel slechts kan goedkeuren of weigeren goed te keuren.
2. Voor delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening wordt het volgende model gebruikt:

Na de plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba van een krachtens artikel [...] vastgesteld(e) [landsbesluit, houdende algemene maatregelen,/ministeriële regeling] wordt zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen twaalf weken een ontwerp-landsverordening tot goedkeuring van [het landsbesluit, houdende algemene maatregelen/de ministeriële regeling] bij de Staten ingediend. Indien de ontwerp-landsverordening wordt ingetrokken of indien de Staten besluit de ontwerp-landsverordening niet aan te nemen, wordt [het landsbesluit, houdende algemene maatregelen,/de ministeriële regeling] onverwijld ingetrokken.

Toelichting

Delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening betekent dat de Staten regelgevende bevoegdheid delegeert (aan de regering of een minister), maar dat er uiteindelijk een landsverordening aan te pas moet komen om de gebruikmaking van die gedelegeerde bevoegdheid in een concreet geval 'goed te keuren'.

Dit betreft een zware nahangprocedure. De parlementaire betrokkenheid vindt immers plaats na de plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba (en praktisch gezien vaak dan ook pas na de inwerkingtreding) van de gedelegeerde regeling. De Staten heeft daarbij het laatste woord: als de Staten de ontwerp-goedkeuringslandsverordening verwierpt, moet de gedelegeerde regeling worden ingetrokken.

Rekening dient te worden gehouden met het feit dat de Staten aanleiding kan zien om bij de behandeling van de ontwerp-goedkeuringslandsverordening wijzigingen aan te brengen in de goed te keuren regeling. Hierdoor ontstaat een onoverzichtelijke situatie. Om deze reden dient het gebruik van dit middel beperkt te blijven tot regelingen die zich niet lenen voor partiële aanpassing, maar die de Staten in beginsel slechts kan goedkeuren of weigeren goed te keuren.

Overeenkomsten en verschillen met tijdelijke delegatie (aanwijzing 2.25)

De overeenkomst tussen de tijdelijke delegatie en de delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening is dat bij beide vormen een ontwerp-landsverordening moet worden ingediend. Het verschil is dat het bij tijdelijke delegatie gaat om een ontwerp-landsverordening dat het onderwerp van de gedelegeerde regeling moet regelen, en bij delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening om een ontwerp-landsverordening dat strekt tot goedkeuring van de gedelegeerde regeling. De inhoud van deze ontwerp-landsverordening is beperkter van opzet, omdat alleen een goedkeuringsbepaling is vereist, maar of men nu alleen een goedkeuringsbepaling hoeft te maken of de bepalingen uit de gedelegeerde regeling moet overschrijven in een ontwerp-landsverordening, het procedurele werk moet toch gebeuren.

Uit dit verschil vloeit een ander verschil voort: bij tijdelijke delegatie heeft de gedelegeerde regeling een tijdelijk karakter, de regeling vervalt op het tijdstip waarop de regels naar wetsniveau zijn overgeheveld. Bij delegatie onder het vereiste van goedkeuring bij landsverordening blijft de gedelegeerde regeling ook na de goedkeuring bestaan en vervalt de regeling alleen als de ontwerp-goedkeuringslandsverordening wordt verworpen of ingetrokken.

Bij beide vormen van parlementaire betrokkenheid wordt de indiening van de ontwerp-goedkeuringslandsverordening gebonden aan een termijn (zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen twaalf weken), alsook dat de termijn pas begint te lopen bij plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba.

§ 2.5. Harmonisatie

Aanwijzing 2.27. Harmonisatie van regelgeving

1. In gevallen waarin soortgelijke onderwerpen worden geregeld, wordt gestreefd naar harmonisatie van regelgeving.
2. Bij wijziging van een regeling wordt nagegaan welke wijzigingen uit een oogpunt van harmonisatie kunnen worden meegenomen.

Toelichting

Eerste lid

Harmonisatie verdient des te meer aandacht indien het gaat om onderwerpen binnen één beleidsterrein. Indien het gaat om binnen één regeling geregelde onderwerpen,

is harmonisatie in ieder geval geboden. Overigens mag harmonisatie uiteraard niet aan het doorvoeren van wenselijke vernieuwingen in de weg staan.

Tweede lid

Wijziging van een regeling kan soms een goede aanleiding zijn om gelijktijdig de regeling zoveel mogelijk naar vorm en inhoud met vergelijkbare regelingen in overeenstemming te brengen. In dergelijke gevallen zal noodzakelijkerwijs de wens van harmonisatie wel moeten worden afgewogen tegen de wetgevingslasten en het tijdsbeslag die met de harmonisatie gemoeid zijn.

Aanwijzing 2.28. Afwijking van algemene landsverordeningen

1. In bijzondere landsverordeningen wordt alleen afgeweken van algemene landsverordeningen, indien dit noodzakelijk is. Een afwijking wordt in de memorie van toelichting bij de bijzondere landsverordening gemotiveerd.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op aanvullingen in bijzondere landsverordeningen op een regeling in een algemene landsverordening die uitputtend is bedoeld.

Toelichting

Eerste lid

Met algemene landsverordeningen worden bedoeld landsverordeningen die algemene regels voor een rechtsgebied of een deelterrein geven. Als algemene landsverordening voor een rechtsgebied kunnen onder andere worden beschouwd de wetboeken. Als algemene landsverordeningen gelden verder de Algemene landsverordening belastingen, de Algemene termijnenverordening, de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding en de Landsverordening administratieve rechtspraak.

Tweede lid

Ter voorkoming van onduidelijkheden over de verhouding tussen de bijzondere landsverordening en de algemene landsverordening wordt bij afwijking van dwingend recht van de algemene landsverordening deze afwijking duidelijk gemaakt in de wettekst.

Aanwijzing 2.29. Bekendmaking en mededeling

1. Voor de kennisgeving van een beschikking aan de daarbij betrokkenen waardoor het besluit zijn werking als rechtshandeling kan verkrijgen, wordt de term bekendmaking gebruikt.
2. In de overige gevallen wordt de term mededeling gebruikt.

Hoofdstuk 3. Aspecten van vormgeving

§ 3.1. Algemene terminologische punten

Aanwijzing 3.1. Beknoptheid

Bepalingen worden beknopt geformuleerd.

Toelichting

Indien bij het ontwerpen van een bepaling een sluitende, maar ingewikkelde formulering is gevonden, dient steeds te worden nagegaan of het niet eenvoudiger kan. Ook dient men bedacht te zijn op het weglaten van overbodige woorden.

Dus bijvoorbeeld niet:

1. Het bepaalde in het tweede lid van artikel 5 is van toepassing. maar: Artikel 5, tweede lid, is van toepassing.
2. In artikel 5 worden de woorden 'de vreemdeling' vervangen door 'de toelatingsplichtige'. maar: In artikel 5 wordt 'de vreemdeling' vervangen door 'de toelatingsplichtige'.

Aanwijzing 3.2. Terminologie 'moeten' en 'dienen'

Voorschriften worden niet met behulp van de werkwoorden 'moeten' of 'dienen' geformuleerd, tenzij dit onvermijdelijk is.

Toelichting

Dus bijvoorbeeld niet: 'Het verzoekschrift dient te worden gemotiveerd.' maar: 'Het verzoekschrift wordt gemotiveerd.'. Deze aanwijzing heeft alleen betrekking op de formulering van voorschriften in de regeling zelf. Tegen gebruik van de woorden 'moeten' of 'dienen' in de toelichting bij een regeling bestaat geen bezwaar.

Aanwijzing 3.3. Duidelijkheid

1. Het normale spraakgebruik wordt zoveel mogelijk gevolgd.
2. Woorden waarvan de betekenis te weinig bepaald of onduidelijk is, worden niet gebruikt.

Aanwijzing 3.4. Terminologie (uitvoerings)regelingen

1. Voor de terminologie van een uitvoeringsregeling wordt aangesloten bij die van de regeling waarop zij is gebaseerd.

2. Voor de terminologie van een nieuwe regeling wordt in beginsel aangesloten bij die van een reeds bestaande regeling, tenzij dit uitvoeringstechnisch problematisch is.

Toelichting

In beginsel dient aangesloten te worden bij de terminologie van bestaande regelingen. Het is van belang om na te gaan of een bepaalde term al reeds gedefinieerd is in de bestaande regelingen (bijvoorbeeld: terminologie Staatsregeling van Aruba). Indien dit het geval is, dient bij die terminologie aangesloten te worden, tenzij dat uitvoeringstechnisch problemen oplevert. Indien voor een afwijkende definitie gekozen wordt, dient deze keuze in de toelichting gemotiveerd te worden.

De situatie kan zich voordoen dat voor een bepaalde term in verschillende regelingen een verschillende definitie wordt gebezigd. In die gevallen zal er een keuze gemaakt moeten worden. Wordt bij (een van) de bestaande definitie(s) aangesloten of wordt gekozen voor een nieuwe definitie. In de toelichting dient de keuze om aan te sluiten bij een bestaande definitie dan wel de keuze voor een nieuwe definitie gemotiveerd te worden. Bij de motivatie voor de keuze voor een nieuwe definitie zal duidelijk moeten blijken dat deze keuze het beste is en waarom de bestaande definities niet voldoen.

Zie ook aanwijzing 5.3.

Aanwijzing 3.5. Aansluiten bij terminologie internationale regelgeving

1. Voor de terminologie in regelingen wordt in beginsel aangesloten bij die van verwante internationale regelgeving.
2. Van het eerste lid kan worden afgeweken indien:
 - a. de terminologie van de internationale regelgeving niet voldoende is gepreciseerd;
 - b. daardoor beter wordt aangesloten bij elders in bestaande regelingen gehanteerde terminologie; of
 - c. dit beter Nederlands oplevert.

Toelichting

Aansluiting bij de terminologie van verwante internationale regelgeving kan worden bewerkstelligd door bepalingen daaruit in dezelfde bewoordingen over te nemen, door daarnaar te verwijzen of door een combinatie van deze mogelijkheden.

Aanwijzing 3.6. Woordenlijst Nederlandse Taal

1. De Woordenlijst Nederlandse Taal wordt gevolgd, tenzij woorden die uit vreemde talen afkomstig zijn of van vreemde talen zijn afgeleid, de bedoeling duidelijker weergeven dan Nederlandse woorden en in het spraakgebruik ingang hebben gevonden dan wel woorden die uit het Papiamentu afkomstig zijn, de bedoeling duidelijker weergeven dan Nederlandse woorden.
2. Het eerste lid geldt niet voor benamingen.

Toelichting

Eerste lid

De volledige Woordenlijst Nederlandse Taal is online te raadplegen op: <http://woordenlijst.org>. De boekuitgave, het Groene Boekje (2015), bevat een handzame selectie uit de Woordenlijst Nederlandse Taal. De vorige editie van het Groene Boekje (2005) blijft nog altijd bruikbaar. Er is sinds 2005 niets veranderd aan de officiële spellingregels.

De woordenlijst van het Papiamentu is online te raadplegen via http://www.ea.aw/pages/wp-content/uploads/pdf/doc-pub/p/papiamentu_Vocabulario-di-Papiamentu-2009.pdf.

Bij een vreemde taal kan gedacht worden aan het Engels of het Spaans.

Tweede lid

Voorbeeld:

- “Landsbesluit Parke Nacional Arikok”;
- “Landsbesluit Parke Marino Aruba”;
- Landsbesluit bescherming inheemse flora en fauna, waarin de benaming van planten- en diersoorten in verschillende talen is opgenomen.

Aanwijzing 3.7. Uniformiteit van begrippen

1. Hetzelfde begrip wordt niet met verschillende termen aangeduid.
2. Dezelfde term wordt niet voor verschillende begrippen gebruikt.

Toelichting

Vooraf binnen één regeling dient deze aanwijzing in acht te worden genomen. Ook bij verwante regelgeving is zij echter van belang.

Aanwijzing 3.8. Sekseneutrale persoonsaanduidingen

1. Indien mogelijk worden persoonsaanduidingen gebruikt die sekseneutraal zijn.
2. Combinaties van aanduidingen van mannen en vrouwen worden niet gebruikt.

Toelichting

Eerste lid

In deze aanwijzing staat sekseneutraal taalgebruik centraal. Sekseneutraal taalgebruik beoogt het vermijden van woorden die als discriminerend kunnen worden ervaren doordat zij impliceren dat een bepaald geslacht de norm is.

Gebruik bijvoorbeeld ‘verloskundige’ in plaats van ‘vroedvrouw’ en ‘degene die’ in plaats van ‘hij die’. Zie ook aanwijzing 3.3, eerste lid, waarin is geregeld dat zoveel mogelijk aangesloten dient te worden bij het dagelijks taalgebruik.

Tweede lid

Formuleringen als ‘werknemer/werkneemster’, ‘werknemer(-neemster)’ of ‘hij/zij die’ worden niet gebruikt.

Aanwijzing 3.9. Afkortingen

Afkortingen worden alleen gebruikt indien dit redelijkerwijs niet te vermijden is. Bij gebruik ervan worden zij in de begripsbepalingen opgenomen.

Aanwijzing 3.10. Ficties en rechtsvermoedens

1. Formulering van een regel in de vorm van een fictie wordt vermeden.
2. Voor een weerlegbaar rechtsvermoeden wordt de formulering ‘*wordt/worden vermoed*’ gebruikt.

Toelichting

Eerste lid

Ficties zijn een typisch juridisch verschijnsel. Een fictie in een wettelijk voorschrift (‘wordt geacht’) levert een onweerlegbaar rechtsvermoeden op. Vaak is het mogelijk in plaats van een fictie de vorm te kiezen van een gelijkstelling of het van overeenkomstige toepassing verklaren van andere regels.

Uit deze aanwijzing volgt dat dat ficties vermeden dienen te worden. Dat gezegd hebbende dient opgemerkt te worden dat in het belastingrecht veel gebruik wordt gemaakt van ficties, waaronder inkomensficties, waardeficties, woonplaatsficties, etc.. De ficties dienen verschillende motieven waaronder het voorkomen van misbruik, het

vergemakkelijken van de belastingheffing tot het veiligstellen van heffingsrechten. Desalniettemin is deze aanwijzing ook op de fiscale wetgeving van toepassing, omdat het gebruik van ficties ook in het belastingrecht dient te worden begrensd.

Aanwijzing 3.11. Uitdrukking ‘voor zover’

1. In plaats van ‘indien en voor zover’ wordt de uitdrukking ‘voor zover’ gebruikt.
2. De uitdrukking ‘voor zover’ wordt in een wettelijk voorschrift slechts gebruikt in de betekenis van ‘in de mate dat’.

Toelichting

Een aanspraak op vergoeding van schade, ‘indien’ deze een bepaald bedrag te boven gaat, geeft aanspraak op vergoeding van de volledige schade, wanneer aan de voorwaarde is voldaan dat deze hoger is dan het drempelbedrag. Een aanspraak op vergoeding van schade ‘voor zover’ deze meer bedraagt dan een bepaald bedrag, geeft daarentegen slechts aanspraak op vergoeding voor het deel van de schade dat dat bedrag te boven gaat.

Aanwijzing 3.12. Uitdrukking ‘en/of’

Het gebruik van de uitdrukking ‘en/of’ blijft achterwege.

Toelichting

Indien in een opsomming van gevallen ‘of’ wordt gebruikt, is daaronder mede begrepen de situatie dat meer dan een van de genoemde gevallen zich tegelijk voordoen. Om tot uitdrukking te brengen dat twee of meer genoemde gevallen zich niet gelijktijdig kunnen voordoen kan gebruik gemaakt worden van woorden als ‘hetzij’ of ‘dan wel’.

Indien in een opsomming van gevallen ‘en’ wordt gebruikt, houdt dat in dat alle genoemde gevallen zich gelijktijdig voordoen.

Aanwijzing 3.13. Gebruik van haakjes

Zinnen of zinsneden worden niet tussen haakjes geplaatst.

Toelichting

Plaatsing van zinnen of zinsneden tussen haakjes leidt tot onduidelijkheden in de regelgeving.

Aanwijzing 3.14. Uitdrukking ‘tot en met’

Het einde van een periode of reeks wordt aangeduid met de uitdrukking ‘tot en met’.

Toelichting

Het gebruik van een streepje of het woord ‘tot’ kan tot misverstand aanleiding geven.

Voorbeelden:

- Het eerste tot en met vierde lid zijn niet van toepassing.
- Aanvragen kunnen worden ingediend in de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021.

Aanwijzing 3.15. Uitdrukkingen ‘onderscheidenlijk’, ‘respectievelijk’ en ‘c.q.’

1. De uitdrukking ‘*onderscheidenlijk*’ en ‘*respectievelijk*’ wordt gebruikt overeenkomstig het volgende voorbeeld:
De regels gesteld in het eerste en tweede lid ten aanzien van de schipper en de schepeling, zijn van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de gezagvoerder onderscheidenlijk/respectievelijk het lid van de bemanning van een luchtvaartuig.
2. Het gebruik van de uitdrukking ‘*c.q.*’ blijft achterwege.

Aanwijzing 3.16. Aanduiding ‘ontwerp-landsverordening’

1. Een ontwerp voor een landsverordening wordt aangeduid als ‘*ontwerp-landsverordening*’.
2. In afwijking van het eerste lid kan een ontwerp voor een landsverordening tot vaststelling van de begroting van het Land worden aangeduid als ‘*ontwerp-begroting*’.

Toelichting

Eerste lid

In de Staatsregeling van Aruba wordt het ontwerp van een landsverordening aangeduid als ‘*ontwerp-landsverordening*’. Deze term wordt in ieder geval gebruikt in het opschrift boven een ontwerp-landsverordening vanaf aanbieding aan de minister, belast met wetgeving ten behoeve van de voordracht aan de Gouverneur (de brief aan de Gouverneur ter aanhangig maken van een ontwerp-landsverordening bij de Raad van Advies).

Voor het overige, met name in de toelichting, kan ‘ontwerp’ of ‘wetsontwerp’ worden gebruikt.

Tweede lid

In de Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht is in de begripsbepaling het begrip ‘ontwerp-begroting’, zijnde een ontwerp voor een landsverordening tot vaststelling van een begroting, opgenomen. Onder begroting wordt verstaan een begroting als bedoeld in artikel V.12, eerste en derde lid, van de Staatsregeling van Aruba. Het betreft dus de begroting van het Land. Het is niet ondenkbaar dat deze term in andere officiële stukken gebezigd zal worden.

Aanwijzing 3.17. Aanduiding ‘landsbesluit, houdende algemene maatregelen’ of ‘landsbesluit’

1. Voor het aanduiden van door de regering vast te stellen of vastgestelde besluiten, wordt de term ‘*landsbesluit, houdende algemene maatregelen*’ of ‘*landsbesluit*’ gebruikt.
2. Voor het kunnen vaststellen van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, is een wettelijke grondslag vereist.

Toelichting

Zelfstandige landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, berusten niet op een landsverordening. Zij worden niet vastgesteld. Er is in ons rechtsstelsel geen ruimte voor een dergelijk type regeling. De Staatsregeling van Aruba kent immers geen bepaling overeenkomstig artikel 89, eerste lid, van de Grondwet. Uitzondering: de zelfstandige landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, die van de voormalige Nederlandse Antillen zijn overgenomen op basis van de Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur (hierna: AOR).

Voorbeelden van landsbesluiten zijn de inwerkingtredingsbesluiten en de instellingsbesluiten van overheidsdiensten.

Aanwijzing 3.18. Aanduiding ‘ministeriële regeling’

1. Een door een minister vastgesteld algemeen verbindend voorschrift wordt aangeduid als ‘*ministeriële regeling*’.
2. Voor het kunnen vaststellen van een ministeriële regeling is een wettelijke grondslag vereist.

Aanwijzing 3.19. Aanduiding ‘ministerie’

Een ministerie wordt aangeduid met ‘*het Ministerie*’, indien ‘het Ministerie’ in de begripsbepaling is gedefinieerd, of indien die aanduiding niet is gedefinieerd in de

begripsbepaling wordt een ministerie aangeduid met *'het ministerie, belast met [aanduiding onderwerp]'*.

Toelichting

Bij de aanduiding van het onderwerp, dient het onderwerp voldoende tot uiting te komen en dient aangesloten te worden bij de bewoordingen in de Landsverordening instelling ministeries 2022 dan wel de landsverordening die voornoemde landsverordening vervangt (hierna: de Landsverordening instelling ministeries).

Aanwijzing 3.20. Aanduidingen 'het Land' en 'Koninkrijk'

1. De term *'het Land'* wordt gebruikt ter aanduiding van Aruba.
2. De term *'Koninkrijk'* of *'Koninkrijk der Nederlanden'* wordt gebruikt ter aanduiding van het grondgebied van Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten gezamenlijk.

Toelichting

Tweede lid

Als partij bij een verdrag wordt de aanduiding *'Koninkrijk der Nederlanden'* gebruikt.

Aanwijzing 3.21. Aanduiding bedragen

Voor de aanduiding van bedragen in Arubaanse florins wordt gebruikt: *'Afl.'*

Toelichting

Tussen de valuta-aanduiding en het bedrag wordt een spatie geplaatst. Duizendtallen worden steeds met een punt gescheiden.

Voor de Nederlandse valuta wordt de aanduiding *'EUR'* of het euroteken *'€'* gebruikt.

Voor de Curaçaose valuta wordt de aanduiding *'Naf'* of *'ANG'* gebruikt.

Voor de valuta van Sint Maarten en Caribisch Nederland wordt de aanduiding *'USD'*, of het dollarteken *'\$'* gebruikt.

Als decimaalteken wordt ook bij bedragen in dollars de komma gebruikt.

Voorbeelden:

- Afl. 1.250,35;
- Afl. 12,75;
- Afl. 14,-.

Aanwijzing 3.22. Aanduiding meeteenheden

Voor meeteenheden worden de wettelijk vastgestelde aanduidingen gebruikt. Deze aanduidingen worden niet afgekort, tenzij deze worden gebruikt in tabellen, houdende technische voorschriften.

Toelichting

In een regeling worden de meeteenheden, zijnde de maten en gewichten, bij naam genoemd. Dus *'meter'*, *'centimeter'* en *'millimeter'*. Er worden geen symbolen, zoals *'m'*, *'cm'* en *'mm'* gebruikt. Zie de Ijkverordening.

§ 3.2. Aanduiding van ministers

Aanwijzing 3.23. Aanduiding 'de Minister'

1. In een landsverordening wordt een minister aangeduid met *'de Minister'*, indien *'de Minister'* in de begripsbepaling is gedefinieerd. Indien *'de Minister'* niet is gedefinieerd in de begripsbepaling wordt de minister aangeduid met *'de minister, belast met [aanduiding onderwerp]'*.
2. In een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt een minister aangeduid met *'de Minister'* indien *'de Minister'* is gedefinieerd in de landsverordening waarop het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, berust, met dien verstande dat in de aanhef van de begripsbepaling gebruik dient gemaakt te zijn van de terminologie *'en de daarop berustende bepalingen'* of indien *'de Minister'* in de begripsbepaling van het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, is gedefinieerd. Indien *'de Minister'* niet is gedefinieerd in de begripsbepaling wordt een minister aangeduid met *'de minister, belast met [aanduiding onderwerp]'*.

Toelichting

Bij de aanduiding van het onderwerp, dient het onderwerp voldoende tot uiting te komen en dient aangesloten te worden bij de bewoordingen in de Landsverordening instelling ministeries.

Indien in de begripsbepaling van een landsverordening de toevoeging *'en de daarop berustende bepalingen'* is gebruikt wordt bewerkstelligd dat de definities niet herhaald hoeven worden en dat de terminologie van de uitvoeringsregeling aansluit bij die van de delegerende regeling. Zie ook aanwijzing 5.3.

In het opschrift en de aanhef van een ministeriële regeling wordt een minister aangeduid als *'de minister van [...]'*. De minister wordt aangeduid met de benaming die zijn

ministerie krachtens de Landsverordening instelling ministeries is toebedeeld. Zie aanwijzingen 4.3 en 4.9.

Voorbeelden

- begripsbepaling → de Minister: de minister, belast met verslavingszorg;
- de minister, belast met kinderopvang;

Kan ook:

- de Minister: de minister, belast met algemene zaken;
- de minister, belast met financiën.

(ruimer geformuleerd).

§ 3.3. Aanhaling en verwijzing

Aanwijzing 3.24. Verwijzingen

1. Verwijzing naar andere bepalingen wordt vermeden indien de toegankelijkheid van de regeling daardoor onnodig wordt geschaad.
2. Verwijzing naar bepalingen die zelf een verwijzing inhouden en verwijzing naar latere bepalingen van de regeling worden bij voorkeur vermeden.
3. In een regeling wordt niet verwezen naar een met name genoemde lagere regeling.
4. Verwijzing binnen een artikel wordt zoveel mogelijk vermeden.

Toelichting

Eerste lid

Verwijzing kan wenselijk zijn indien anders meermalen in een regeling dezelfde bepaling zou moeten worden uitgeschreven.

Tweede lid

Met name bij begripsbepalingen zal verwijzing naar latere bepalingen onvermijdelijk kunnen zijn.

Derde lid

Door een lagere regeling niet met name te noemen maar te verwijzen naar de grondslag waarop die regeling berust, blijft een verwijzing ook geldig bij wijziging of vervanging van de lagere regeling waarnaar inhoudelijk verwezen wordt.

Vierde lid

Het komt de leesbaarheid ten goede om binnen een artikel geen onnodige verwijzingen tussen de verschillende leden of onderdelen van dat artikel op te nemen. Indien bijvoorbeeld uit het eerste lid van een artikel duidelijk blijkt dat het artikel slechts betrekking heeft op aanvragen van een bepaald type vergunning, kan in de verdere leden van het artikel worden volstaan met 'de aanvraag'. Het is dan niet nodig om in die verdere leden van 'een aanvraag als bedoeld in het eerste lid' te spreken. Nadere precisering is uiteraard wel nodig, indien het eerste lid op verschillende soorten aanvragen ziet, en de in een verder lid vervatte uitwerking slechts op één daarvan betrekking heeft.

Aanwijzing 3.25. Verbijzondering verwijzing

1. De verwijzing naar een regeling wordt zo mogelijk verbijzonderd tot een verwijzing naar artikelen.
2. Indien dit de duidelijkheid van de verwijzing vergroot, wordt de verwijzing naar een artikel verbijzonderd tot een verwijzing naar een onderdeel van het artikel.

Aanwijzing 3.26. Terminologie verwijzing

1. Verwijzing naar een lid van een artikel geschiedt overeenkomstig het volgende voorbeeld: *Artikel 5, tweede lid, is van toepassing.*
2. Naar het vorige artikel, het voorafgaande artikel of lid van een artikel wordt verwezen door vermelding van het nummer van dat artikel of lid.
3. Verwijzing naar een onderdeel van een opsomming geschiedt met behulp van de aanduidingen 'onderdeel' of 'onder'. Verwijzing naar een verdere onderverdeling geschiedt met behulp van de aanduiding 'subonderdeel'.
4. Indien de aard van een verwijzing dit noodzakelijk maakt, wordt bij verwijzing naar een onderdeel van een opsomming mede verwezen naar de aanhef van de opsomming.

Toelichting

Vermeldingen als 'het vorige artikel', 'lid 2', 'sub a', 'letter b' of 'ten 1°' worden niet gebruikt. Bij verwijzing naar een onderdeel van een opsomming wordt na de letter- of cijferaanuiding geen punt geplaatst. Alleen in opsommingen zelf wordt na de letter- of cijferaanuiding een punt geplaatst: zie aanwijzing 3.43, eerste lid, onderdeel a, inzake de onderverdeling van opsommingen.

Derde lid

Voorbeelden

- de personen, genoemd in artikel 5, onderdeel b.
- de gevallen, bedoeld in artikel 10, tweede lid, onderdeel a, subonderdeel 2°.

Vierde lid

Voorbeeld

- artikel 9, eerste lid, aanhef en onderdeel b.

Aanwijzing 3.27. Aanduidingen ‘zin’ en ‘zinsnede’

1. Een volledige zin wordt aangeduid als ‘*zin*’, een deel van een zin als ‘*zinsnede*’.
2. Indien een zinsnede wordt aangehaald door vermelding van de volledige tekst, kan de aanduiding ‘zinsnede’ worden weggelaten.

Toelichting

De aanduiding ‘zinsdeel’ voor een deel van een zin wordt niet gebruikt.

Aanwijzing 3.28. Terminologie ‘genoemd’, ‘bedoeld’ en ‘als bedoeld’

1. Met de uitdrukking ‘*genoemd*’ wordt verwezen naar personen, zaken of onderwerpen die met name worden aangeduid.
2. Met de aanduiding ‘*bedoeld*’ wordt verwezen naar personen, zaken of onderwerpen die in algemene of omschrijvende zin worden aangeduid.
3. De aanduiding ‘*als bedoeld*’ wordt gebruikt indien het voorafgaande begrip een onbepaald lidwoord of geen lidwoord heeft.

Voorbeelden

- de organen, genoemd in artikel 5, (met komma's);
- de omstandigheden, bedoeld in artikel 8, (met komma's);
- een aantekening als bedoeld in artikel 15 (zonder komma's).

Aanwijzing 3.29. Terminologie ‘van (overeenkomstige) toepassing’

1. De uitdrukking ‘*is van toepassing*’ wordt gebruikt indien de bepaling waarnaar wordt verwezen, letterlijk kan worden toegepast.
2. De uitdrukking ‘*is van overeenkomstige toepassing*’ wordt gebruikt indien de bepaling waarnaar wordt verwezen, niet geheel letterlijk kan worden toegepast, maar misverstand over de toe te passen tekst uitgesloten is.

3. De uitdrukking '*is van [overeenkomstige] toepassing, met dien verstande dat ...*' wordt gebruikt indien de bepaling waarnaar wordt verwezen, gedeeltelijk of met wijziging van bepaalde onderdelen moet worden toegepast.

Toelichting

Tweede lid

Voorbeeld

- In artikel V.8 van de Staatsregeling van Aruba wordt geregeld dat bij landsverordening de bekendmaking en inwerkingtreding van landsverordeningen worden geregeld. Ook bepaalt dit artikel dat landsverordeningen niet in werking treden voordat zij zijn bekendgemaakt. Artikel V.9, derde lid, van de Staatsregeling van Aruba, bepaalt dat artikel V.8 van de Staatsregeling van Aruba van overeenkomstige toepassing is op landsbesluiten, houdende algemene maatregelen. Hierdoor geldt dat ook de bekendmaking en inwerkingtreding van landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, bij landsverordening geregeld dient te worden en dat ook landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, niet in werking kunnen treden voordat zij zijn bekendgemaakt.

Derde lid

Voorbeeld

- In artikel 43, derde lid, van de Landsverordening toezicht kredietwezen wordt bepaald dat de artikelen 105 tot en met 108 van de Faillissementsverordening van overeenkomstige toepassing zijn, met dien verstande dat hetgeen is bepaald met betrekking tot de curator, onderscheidenlijk de gefailleerde van toepassing is op de bewindvoerder, onderscheidenlijk de kredietinstelling.

Aanwijzing 3.30. Aanduiding 'deze landsverordening'

1. De aanduiding '*deze landsverordening*' wordt uitsluitend gehanteerd bij verwijzing naar een ander onderdeel van de landsverordening zelf waarin de verwijzing is opgenomen.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling.

Toelichting

Gebruik van de aanduiding '*deze landsverordening*' bij verwijzing naar een andere landsverordening leidt tot verwarring en dient daarom achterwege te blijven. Bij verwijzing naar een andere landsverordening wordt die andere landsverordening aangeduid als '*die landsverordening*'.

Hetzelfde geldt voor landsbesluiten, houdende algemene maatregelen en ministeriële regelingen. Achterwege blijft dus 'dit landsbesluit, houdende algemene maatregelen'. Bij verwijzing naar een ander landsbesluit, houdende algemene maatregelen wordt dat andere landsbesluit, houdende algemene maatregelen aangeduid met 'dat landsbesluit, houdende algemene maatregelen'.

Aanwijzing 3.31. Verwijzing naar het Burgerlijk Wetboek van Aruba

Verwijzing naar een artikel uit het Burgerlijk Wetboek van Aruba geschiedt overeenkomstig het volgende voorbeeld: artikel 162 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba.

Toelichting

In de toelichting e.d. kan ook een kortere aanduiding worden gebruikt: artikel 6:162 BWA.

Aanwijzing 3.32. Terminologie 'onverminderd' en 'in afwijking van'

De uitdrukkingen '*onverminderd artikel ...*' en '*in afwijking van artikel ...*' worden alleen gebruikt, indien dit noodzakelijk is om de onderlinge verhouding tussen de ene en de andere bepaling duidelijk te maken.

Toelichting

De term '*onverminderd*' houdt in dat het genoemde artikel in het omschreven geval onverkort van toepassing is. Daarbij kan het zowel gaan om de onderlinge verhouding van bepalingen binnen één landsverordening als om die van bepalingen in verschillende landsverordeningen. Dit geldt ook voor de term '*in afwijking van*', die onder andere moet worden gebruikt als in een bijzondere landsverordening wordt afgeweken van een algemene landsverordening (overigens slechts bij hoge uitzondering: zie aanwijzing 2.27), tenzij de algemene landsverordening uitdrukkelijk de mogelijkheid tot afwijken opent door middel van een zinsnede als '*tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald*'.

Aanwijzing 3.33. Aanhalen regeling

1. Bij aanhaling van een regeling met de citeertitel wordt het Afkondigingsblad van Aruba waarin zij is geplaatst, niet vermeld.
2. Een regeling zonder citeertitel wordt de eerste maal aangehaald door vermelding van het opschrift van de regeling gevolgd door het tussenhaakjes plaatsen van het Afkondigingsblad van Aruba of de Landscourant van Aruba waarin zij is geplaatst.

3. Is de doorlopende tekst van een in belangrijke mate gewijzigde regeling in het Afkondigingsblad van Aruba geplaatst, dan wordt de regeling aangehaald, indien het een regeling zonder citeertitel betreft, met vermelding van het Afkondigingsblad van Aruba waarin de gehele tekst van de regeling opnieuw is geplaatst.

Toelichting

Eerste lid

Een regeling die een citeertitel heeft, wordt daardoor afdoende geïdentificeerd en is het vermelden van de vindplaats van de regeling niet wenselijk.

Bij vermelding van de vindplaats wordt immers verwezen naar het Afkondigingsblad van Aruba waarin de originele wettelijke regeling is uitgegeven (zie toelichting bij het tweede lid). Vermelding van de vindplaats kan tot verwarring leiden, omdat de situatie zich kan voordoen dat in die gevallen slechts naar het desbetreffende Afkondigingsblad van Aruba wordt gezocht. Daarbij wordt geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat er een of meer wijzigingen in de regeling zijn aangebracht. Daardoor kan in die gevallen van een verkeerde tekst van de regeling worden uit gegaan. Ook ter voorkoming van onnodige fouten, waarbij per omissie naar een verkeerde vindplaats wordt verwezen, is het niet wenselijk om de vindplaats te vermelden.

Tweede lid

Bij de verwijzing naar de vindplaats van een regeling zonder citeertitel wordt verwezen naar het Afkondigingsblad van Aruba waarin de originele wettelijke regeling is opgenomen. Alhoewel de vermelding van de vindplaats in deze gevallen tot verwarring kan leiden, omdat de situatie zich kan voordoen dat in die gevallen slechts naar het desbetreffende Afkondigingsblad van Aruba wordt gezocht, is het niet wenselijk om tevens te verwijzen naar de vindplaats van alle wijzigingen dan wel de laatste wijziging van die wettelijke regeling.

In enkele gevallen wordt in een regeling afgeweken van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding en wordt die regeling bekendgemaakt in de Landscourant van Aruba. Bekendmaking van een regeling in de Landscourant van Aruba is bij hoge uitzondering. Het verdient bovendien ook niet de voorkeur, omdat de Landscourant van Aruba slechts om de week wordt uitgegeven. Is een regeling opgenomen in de afzonderlijke afdeling van het Afkondigingsblad van Aruba (GT-afdeling), dan wordt de vermelding daarvan toegevoegd.

Voorbeeld:

- Landsverordening van 31 oktober 2016 houdende machtiging van de minister van Toerisme, Transport, Primaire Sector en Cultuur tot het aangaan van een huur-overeenkomst met de Stichting Monumentenfonds Aruba ter zake van een monumentaal pand te San Nicolas (AB 2016 no. 56);
- Ministeriële regeling van 17 maart 2021 van de Minister van Financiën, Economische Zaken en Cultuur (Lc 2021 no. 7).

Aanwijzing 3.34. Aanhalen verdragen

1. Een verdrag wordt aangehaald overeenkomstig het volgende voorbeeld:
het op 20 juni 1956 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake verhaal in het buitenland van uitkeringen tot onderhoud (Trb. 1957, 121).
2. Bij verdragen met een citeertitel of daarmee vergelijkbare aanduiding kunnen datum en plaats van totstandkoming en het nummer van het Tractatenblad worden weggelaten.

Toelichting

Eerste lid

Het aangehaalde Tractatenblad dient de authentieke tekst van het verdrag te bevatten en niet slechts de vertaling.

Tweede lid

Voorbeelden

- Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie;
- Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie;
- Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Aanwijzing 3.35. Verwijzing naar jurisprudentie

Verwijzingen naar gepubliceerde jurisprudentie geschiedt door het gebruik van de European Case Law Identifier (ECLI) overeenkomstig het volgende voorbeeld:

HR 7 maart 1979, ECLI:NL:HR:1979:AB7440.

Toelichting

Verwijzingen naar vindplaatsen in bijvoorbeeld NJ of AB worden ook voor oudere jurisprudentie niet meer gebruikt. Via www.rechtspraak.nl is voor dergelijke uitspraken een ECLI te vinden. In incidentele gevallen waarin (nog) geen ECLI beschikbaar is, kan een andere manier van verwijzing worden gebruikt.

§ 3.4. Gebruik van hoofdletters

Aanwijzing 3.36. Gebruik van hoofdletters

1. Het gebruik van hoofdletters wordt zoveel mogelijk beperkt.
2. Het gebruik van hoofdletters in de Staatsregeling van Aruba wordt zoveel mogelijk gevolgd of als uitgangspunt genomen bij de schrijfwijze van daarin gebezigde uitdrukkingen of vastgestelde benamingen.
3. Voor officiële benamingen wordt de schrijfwijze in de desbetreffende basisregeling gevolgd.
4. Bij nieuwe benamingen wordt in beginsel alleen het eerste woord met een hoofdletter geschreven.
5. Aanduidingen van afzonderlijke ministeries, als eigennaam gebruikt, worden met een hoofdletter geschreven.

Toelichting

Tweede lid

Op grond van de Staatsregeling van Aruba worden de volgende woorden met een hoofdletter geschreven: Koning, Gouverneur, Staten, Raad van Advies, Algemene Rekenkamer, Gevolmachtigde Minister, Gemeenschappelijk Hof van Justitie, Openbaar Ministerie, Koninkrijk, Staten-Generaal, het Land, Hoge Raad (der Nederlanden).

In de Staatsregeling van Aruba worden de volgende woorden met kleine letter geschreven: regering, minister, minister-president, ministerraad, griffier, procureur-generaal, advocaat-generaal, landsverordening, landsbesluit, landsbesluit, houdende algemene maatregelen, begroting, burgerlijk recht en strafrecht.

Vijfde lid

In het geval dat 'minister' wordt gevolgd door de naam van het ministerie dan wordt een kleine letter gebruikt.

Voorbeelden:

- Het Ministerie van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening.
- De minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening.

§ 3.5. Indeling van regelingen

Aanwijzing 3.37. Opbouw regeling

Een regeling is opgebouwd uit de volgende elementen:

- a. opschrift (intitulé);
- b. aanhef;
- c. lichaam;
- d. ondertekening;
- e. eventuele bijlagen.

Toelichting

Tot de aanhef van een landsverordening, een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, een inwerkingtredingsbesluit of een ministeriële regeling behoort mede de considerans (oftewel: de overwegingen).

Aanwijzing 3.38. Artikelen en wijze van nummering

1. Het lichaam van een regeling wordt vervat in een of meer artikelen.
2. De artikelen worden doorlopend genummerd met Arabische cijfers. In een omvangrijke regeling kunnen de artikelen per hoofdstuk worden genummerd, onder vermelding van het hoofdstuknummer voor het artikelnummer.
3. Bestaat een regeling uit één artikel, dan wordt daarboven de aanduiding '*Enig artikel*' geplaatst.

Toelichting

Tweede lid

De nummering van regelingen, bedoeld in de tweede lid, geschiedt als volgt: 1.1, 1.2, 1.3 (...), 2.1, 2.2, 2.3 (...) enz. Er worden geen artikelnummers opgenomen zonder tekst of met de aanduiding 'gereserveerd'. Zie voor de mogelijkheid tot onderverdeling van een regeling aanwijzing 3.40 en verder en voor de nummering van artikelen van een wijzigings- of intrekkingregeling aanwijzing 6.6.

In het geval gebruik wordt gemaakt van 'voorlopige nummering' in een ontwerp-landsverordening, dient aan het einde van het wetgevingsproces een transponeringstabel gemaakt te worden. Dit onder meer voor de leesbaarheid van de memorie van toelichting. Een recent voorbeeld waar gebruik is gemaakt van 'voorlopige nummering' is het Wetboek van Strafrecht van Aruba.

Aanwijzing 3.39. Slotartikelen

De hierna genoemde bepalingen van een regeling worden indien noodzakelijk in afzonderlijke artikelen en in de aangegeven volgorde aan het slot van een regeling opgenomen:

- a. bepaling inzake evaluatie;
- b. bepaling inzake overgangsrecht;
- c. bepaling over intrekking van een regeling;
- d. bepaling inzake publicatie van de integrale tekst van een regeling;
- e. bepaling inzake inwerkingtreding;
- f. bepaling tot vaststelling van een citeertitel.

Aanwijzing 3.40. Onderverdeling in hoofdstukken e.d.

1. Indien dit voor de toegankelijkheid van een regeling van belang is, wordt deze systematisch in Arabisch genummerde onderdelen verdeeld.
2. Bij een verdeling op één niveau worden de onderdelen '*hoofdstuk*' of '*paragraaf*' genoemd.
3. Bij een verdeling op twee niveaus worden de onderdelen van het eerste niveau '*hoofdstuk*' en de onderdelen van het tweede niveau '*paragraaf*' genoemd.
4. Bij een verdeling op meer dan twee niveaus worden de onderdelen in volgorde van omvang '*deel*', '*hoofdstuk*', '*titel*', '*afdeling*' en '*paragraaf*' genoemd, met dien verstande dat in ieder geval de aanduidingen '*hoofdstuk*' en '*paragraaf*' worden gebruikt.

Toelichting

De benaming 'boek' wordt alleen voor een deel van een wetboek gebruikt. Het verdient de aanbeveling voor de aanduiding van paragraaf het §-teken te gebruiken.

Aanwijzing 3.41. Opschriften van hoofdstukken e.d.

1. De in aanwijzing 3.40 bedoelde onderdelen van een regeling worden voorzien van een opschrift, waarin de inhoud van het onderdeel beknopt wordt aangeduid.
2. Artikelen kunnen van een opschrift worden voorzien.

Aanwijzing 3.42. Verdeling artikel in leden

1. Artikelen kunnen worden verdeeld in leden die worden aangeduid met Arabische cijfers.
2. Een lid wordt niet verdeeld in alinea's.
3. Indien de inhoud van een artikel zou leiden tot een groot aantal leden, wordt het artikel zo mogelijk gesplitst in meer artikelen.

Toelichting

Derde lid

Een artikel kan uit meerdere leden bestaan. Er dient niet slechts gekeken te worden naar het aantal leden, maar van belang is ook om na te gaan of alle leden betrekking hebben op hetzelfde onderwerp of dat er sprake is van verschillende onderwerpen. Indien er sprake is van verschillende onderwerpen dient het artikel gesplitst te worden in meerdere artikelen.

Een ontwerp-landsverordening dat bijvoorbeeld bestaat uit 5 artikelen, waarvan een van de artikelen uit 10 leden bestaat (die op zijn beurt weer uit verschillende onderdelen bestaat), dient nagegaan te worden per lid waarop deze betrekking heeft om zo te bepalen of het artikel gesplitst moet worden of niet.

Aanwijzing 3.43. Opsommingen

1. Indien het bij een opsomming in een artikel omwille van de duidelijkheid wenselijk is elk onderdeel daarvan op een nieuwe regel te laten beginnen, wordt de volgende werkwijze gevolgd:
 - a. de onderdelen worden aangegeven met de letters a, b, c enzovoort, een eventuele verdere onderverdeling met 1°, 2°, 3° enzovoort, en bij een eventuele verdere onderverdeling met i, ii, iii enzovoort, waarbij achter deze letters en cijfers een punt wordt geplaatst;
 - b. binnen de onderdelen wordt niet met een nieuwe zin begonnen;
 - c. de onderdelen worden, met uitzondering van het laatste onderdeel, afgesloten met een puntkomma.
2. Na het laatste onderdeel van een opsomming wordt geen tekst opgenomen die betrekking heeft op alle onderdelen, tenzij dit onvermijdelijk is.
3. In een opsomming van begripsbepalingen wordt bij voorkeur een alfabetische volgorde zonder nummering of lettering gehanteerd.

Toelichting

Eerste lid, onderdeel b

Is bij een onderdeel van een opsomming een in een afzonderlijke zin vervatte nadere bepaling nodig, dan wordt deze in een afzonderlijk artikellid opgenomen.

Tweede lid

Bij het opnemen van tekst die betrekking heeft op alle onderdelen, na het laatste onderdeel van een opsomming, is bij lezing vaak onduidelijk of die tekst betrekking

heeft op alle onderdelen, dan wel deel uitmaakt van het laatste onderdeel. Het is vrijwel altijd mogelijk deze tekst op te nemen in de aanhef van de opsomming of in een apart lid.

Derde lid

Bij deze werkwijze is het mogelijk om later begrippen toe te voegen in alfabetische volgorde zonder dat daardoor vernummering of verlettering van de opsommingstekens nodig is. Zie aanwijzing 6.9. Daarmee worden problemen voorkomen bij samenloop van wijzigingsregelingen. Zie voor samenloop ook aanwijzingen 5.38 en 5.39.

Aanwijzing 3.44. Karakter opsomming

1. Indien dit voor de duidelijkheid nodig is, wordt door gebruik van het woord ‘of’ dan wel ‘en’ aan het slot van het voorlaatste onderdeel van een opsomming het alternatieve, onderscheidenlijk cumulatieve karakter van de opsomming tot uitdrukking gebracht. In zo'n geval wordt in afwijking van aanwijzing 3.43, eerste lid, onderdeel c, het voorlaatste onderdeel afgesloten met ‘; of’ dan wel ‘; en’.
2. Uit de formulering van het artikel blijkt of een opsomming een limitatief of een enuntiatief karakter heeft.

Toelichting

Het limitatieve karakter kan door de woorden ‘slechts’, ‘uitsluitend’, ‘alleen’ tot uitdrukking worden gebracht. Het enuntiatieve karakter van een opsomming kan worden uitgedrukt door de woorden ‘in ieder geval’ of ‘ten minste’.

Aanwijzing 3.45. Bijlagen

1. Bij een regeling wordt geen bijlage opgenomen, tenzij het gaat om de vaststelling van een tabel, formulier, model, kaart of lijst van regelingen of bepalingen dan wel dit anderszins onvermijdelijk is.
2. Bijlagen worden genummerd met Romeinse cijfers.

Toelichting

Eerste lid

De inhoud van een bijlage is in gelijke mate bindend als de regeling waarbij zij behoort. Bijlagen waarin louter toelichtende informatie wordt verschaft, behoren niet bij een regeling te worden opgenomen. Eventueel kunnen dergelijke bijlagen worden opgenomen bij de toelichting op de regeling. Het wijzigen van een bijlage geschiedt op dezelfde wijze als het wijzigen van de regeling waarbij deze behoort.

Aanwijzing 3.46. Opschrift van bijlagen

1. Een bijlage bij een regeling wordt voorzien van een opschrift waarin is vermeld bij welk artikel van de regeling de bijlage hoort, tenzij dit door het grote aantal artikelen niet doelmatig is.
2. Indien dit voor de toegankelijkheid van een bijlage van belang is, wordt in het opschrift de inhoud van de bijlage beknopt aangeduid.

Toelichting*Eerste lid*

Indien een bijlage aan een bestaande regeling wordt toegevoegd of een bestaande bijlage bij een regeling wordt vervangen, wordt de nieuwe bijlage vaak als bijlage bij een wijzigingsregeling opgenomen. In dat geval krijgt die bijlage bij de wijzigingsregeling ingevolge deze aanwijzing een 'dubbel' opschrift: eerst wordt aangegeven bij welk artikel (en onderdeel) van de wijzigingsregeling de bijlage hoort, vervolgens wordt de integrale tekst van de nieuwe bijlage opgenomen, inclusief het opschrift waarin is vermeld bij welk artikel van de te wijzigen regeling de nieuwe bijlage gaat horen.

Zie voor bijlagen die door terinzagelegging bekend worden gemaakt ook aanwijzing 4.32.

Tweede lid

In onze regelgeving is tevergeefs gezocht naar voorbeelden die voldoen aan het eerste en tweede lid. De onderstaande voorbeelden dienen conform deze aanwijzing als volgt te luiden.

Voorbeeld 1

- Landsbesluit rechtspositie politie

Luidt:

- BIJLAGE A, De bij de rangen behorende aanstelling- en bevorderingseisen

Behoort te luiden:

- Bijlage I, behorende bij artikel 5, tweede lid, van het Landsbesluit rechtspositie politie

De bij de rangen behorende aanstelling- en bevorderingseisen

Voorbeeld 2

- Landsverordening reparatietoeslag

Luidt:

– BIJLAGE II

Behoort te luiden:

- Bijlage II, behorende bij artikel 3, eerste lid, van de Landsverordening reparatietoeslag

Hoogte van de reparatietoeslag voor werknemers per bepaald loon

Aanwijzing 3.47. Indeling van uitvoeringsregelingen

In een uitvoeringsregeling worden zo mogelijk de indeling en volgorde van de onderdelen, de opschriften van die onderdelen, de wijze van nummering van de artikelen en de volgorde van de artikelen van de hogere regeling in acht genomen.

Aanwijzing 3.48. Herhaling bepalingen uit andere regelingen

In een regeling worden, tenzij dit onvermijdelijk is, bepalingen uit een andere regeling, die hetzelfde onderwerp regelen, niet herhaald.

Toelichting

Het gaat hierbij met name om het vermijden van herhaling in een uitvoeringsregeling van bepalingen uit de delegerende regeling en herhaling in een bijzondere regeling van bepalingen uit algemene regelingen.

Hoofdstuk 4. Algemene bestanddelen van regelingen

§ 4.1. Opschrift

Aanwijzing 4.1. Opschrift

1. Regelingen worden voorzien van een opschrift.
2. In het opschrift wordt in beginsel niet de aanduiding ‘... van Aruba’ opgenomen.

Toelichting

Eerste lid

Een ander woord voor opschrift is intitulé.

Tweede lid

Verwezen zij ook naar aanwijzing 4.22, inzake de formulering van een citeertitel.

Aanwijzing 4.2. Inhoud opschrift

1. Het opschrift bevat zo mogelijk een beknopte materiële aanduiding van het onderwerp van de regeling.
2. Het opschrift wordt beknopt gehouden.

Toelichting

Opschriften die *slechts* een verwijzing inhouden naar artikelen, data en nummers van verdragen, landsverordeningen of landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, zijn in beginsel niet toegestaan, omdat ze geen informatie geven over het onderwerp van de regeling.

In het opschrift van een wijzigingsregeling wordt vermeld tot wijziging van welke regeling(en) de wijzigingsregeling strekt. Indien de regeling tot wijziging van een groot aantal regelingen strekt, kan in het opschrift worden volstaan met een vermelding van de belangrijkste regeling(en), gevolgd door ‘*en enige andere landsverordeningen/landsbesluiten, houdende algemene maatregelen,/ministeriële regelingen*’. In het opschrift van een wijzigingsregeling dient ook aan te geven te worden waarop de wijziging betrekking heeft. Bij wijzigingsregelingen kan de materiële aanduiding van het onderwerp van de wijzigingsregeling ook aan het slot van het opschrift tussen haakjes worden opgenomen. Dit is echter alleen mogelijk als de wijzigingsregeling geen citeertitel heeft. Om te voorkomen dat een tussen haakjes geplaatste materiële

aanduiding voor citeertitel wordt aangezien, worden daarin geen woorden als 'landsverordening', 'landsbesluit', 'landsbesluit, houdende algemene maatregelen', 'regeling' of 'ministeriële regeling' gebruikt.

Aanwijzing 4.3. Model opschrift

1. Voor het opschrift van een regeling wordt een van de volgende modellen gebruikt:
 - a. bij een landsverordening:
LANDSVERORDENING van [datum] tot/houdende [aanduiding inhoud];
 - b. bij een landsbesluit, houdende algemene maatregelen:
LANDSBESLUIT, HOUDENDE ALGEMENE MAATREGELEN, van [datum] tot/houdende [aanduiding inhoud];
 - c. bij een ministeriële regeling:
REGELING van de minister van [...] van [datum] tot/houdende [aanduiding inhoud];
2. In een ontwerp-landsverordening wordt in het opschrift 'van [datum]' niet opgenomen.

Toelichting

Eerste lid

Na het opschrift wordt geen punt geplaatst.

In de toelichting op aanwijzing 4.2, betreffende de inhoud van het opschrift, wordt aangegeven dat opschriften die slechts een verwijzing inhouden naar artikelen, data en nummers van verdragen, landsverordeningen of landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, in beginsel niet zijn toegestaan, omdat ze geen informatie geven over het onderwerp van de regeling. Opschriften volgens de hiernavolgende modellen zijn dan ook niet (meer) toegestaan.

LANDSBESLUIT, HOUDENDE ALGEMENE MAATREGELEN, van [datum] ter uitvoering van (de) artikel(en) [wettelijke grondslag(en)]; of
REGELING van de minister van [...] van [datum] ter uitvoering van (de) artikel(en) [wettelijke grondslag(en)]

Onderdelen b en c

Ten aanzien van het opschrift van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, dan wel het opschrift van een ministeriële regeling zij opgemerkt dat het thans de praktijk is, om in het opschrift slechts te verwijzen naar bijvoorbeeld de landsverordening waarop de uitvoeringsregeling berust ('ter uitvoering van (de) artikel(en)'). Dit is op grond van aanwijzing 4.2 en deze aanwijzing niet meer toegestaan. Net als bij

landsverordeningen het geval is, dient het opschrift van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, dan wel het opschrift van een ministeriële regeling een korte omschrijving van de inhoud van de regeling te bevatten.

In het opschrift van een ministeriële regeling dient het woord “van” opgenomen te worden. Zodoende is het duidelijk waar de dagtekening geplaatst dient te worden.

Dus bijvoorbeeld niet:

Voorbeeld 1:

- LANDSBESLUIT, houdende algemene maatregelen, van 11 februari 2021 ter uitvoering van artikelen 2 en 2a van de Sanctieverordening 2006 (AB 2007 no. 24) (Sanctiebesluit mensenrechtenschendingen)

maar:

LANDSBESLUIT, HOUDENDE ALGEMENE MAATREGELEN, van 11 februari 2021 houdende beperkende maatregelen tegen mensenrechtenschendingen (Sanctiebesluit mensenrechtenschendingen)

Voorbeeld 2:

- LANDSVERORDENING van 16 maart 2021 tot wijziging van de Landsverordening toelating en uitzetting (AB 1993 no. GT 33)

maar:

Landsverordening van 16 maart 2021 tot wijziging van de Landsverordening toelating en uitzetting houdende onder meer de verduidelijking en uitbreiding van de groep personen die van rechtswege toelating hebben en de introductie van mogelijkheid van bestuurlijk verkeer via elektronische weg

OF

Landsverordening van 16 maart 2021 tot wijziging van de Landsverordening toelating en uitzetting (verduidelijking en uitbreiding groep personen die van rechtswege toelating hebben en mogelijkheid bestuurlijk verkeer via elektronische weg)

Tweede lid

Het opschrift van een ontwerp-landsverordening bevat niet de woorden ‘van [datum]’. Tussen het opschrift en de aanhef (zie aanwijzing 4.5, model aanhef van een landsverordening) worden op een afzonderlijke regel de woorden ‘ONTWERP’ geplaatst. De woorden ‘van [datum]’ worden pas toegevoegd bij de bekendmaking van de landsverordening door middel van plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba. De administratie van de afdeling Wetgeving van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken draagt hiervoor zorg.

Aanwijzing 4.4. Vermelding citeertitel in opschrift

Indien aan een regeling een citeertitel wordt gegeven, wordt deze aan het slot van het opschrift tussen haakjes vermeld.

Toelichting

Toekenning van een citeertitel aan een regeling geschiedt door een bepaling daartoe in de regeling zelf op te nemen. De vermelding van de citeertitel in het opschrift heeft slechts een informatief karakter.

Voorbeeld

– Landsverordening van 19 december 2019 houdende vaststelling van regels met betrekking tot het ambt van deurwaarder (Deurwaardersverordening)

§ 4.2. Aanhef**Aanwijzing 4.5. Aanhef van een landsverordening**

Voor de aanhef van een landsverordening wordt het volgende model gebruikt:

IN NAAM VAN DE KONING!

DE GOUVERNEUR van Aruba,

In overweging genomen hebbende:

(de beweegredenen van de landsverordening)

Heeft, de Raad van Advies gehoord, met gemeen overleg der Staten, vastgesteld onderstaande landsverordening:

Toelichting

Het model van de aanhef van een landsverordening volgt uit het model formulier van bekendmaking van een landsverordening ingevolge artikel 5 van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding.

Zie voor de considerans aanwijzing 4.11.

In de aanhef van een landsverordening wordt “gelet op” niet opgenomen. Zie voor ‘gelet op’ aanwijzing 4.10.

Aanwijzing 4.6. Aanhef van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen

Voor de aanhef van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt het volgende model gebruikt:

IN NAAM VAN DE KONING!

*DE GOUVERNEUR van Aruba,
In overweging genomen hebbende:
(de beweegredenen van het besluit)
Gelet op: ...;*

Heeft, de Raad van Advies gehoord, besloten:

Toelichting

Het model van de aanhef van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, volgt uit het model formulier van bekendmaking van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, ingevolge artikel 6 van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding, met dien verstande dat in de aanhef van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, 'gelet op' wordt opgenomen, hoewel deze niet is opgenomen in het formulier van bekendmaking van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, ingevolge artikel 6 van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding.

Zie voor de considerans aanwijzing 4.11.

Zie voor 'gelet op' aanwijzing 4.10.

Aanwijzing 4.7. Aanhef van een inwerkingtredingsbesluit

Voor de aanhef van een inwerkingtredingsbesluit wordt het volgende model gebruikt:

*DE GOUVERNEUR van Aruba,
Op voordracht van de minister van [...];
In overweging genomen hebbende:
(de beweegredenen van het besluit)
Gelet op:;
Heeft besloten:*

Toelichting

De aanduiding van de minister geschiedt conform de aanduiding van de Landsverordening instelling ministeries.

De voordracht is de brief aan de Gouverneur waarin een minister de Gouverneur verzoekt in te stemmen met het ontwerp-inwerkingtredingsbesluit en deze te ondertekenen, waarnaar het inwerkingtredingsbesluit gecontrasigneerd kan worden (zie ook aanwijzing 4.8, derde lid).

Voor de voordracht wordt een standaardbrief gebruikt bevattende (in grote lijnen) de redenen voor de keuze van de inwerkingtredingsdatum.

Zie voor de considerans aanwijzing 4.11.

Zie voor 'gelet op' aanwijzing 4.10.

Aanwijzing 4.8. Voordracht bij medebetrokkenheid

1. De voordracht van een ontwerp-landsverordening of een ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, aan de Gouverneur geschiedt door de minister, belast met wetgeving, na machtiging daartoe door de ministerraad.
2. Het nader rapport bij het advies van de Raad van Advies betreffende een ontwerp-landsverordening of een ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt uitgebracht door de minister, belast met wetgeving, (al dan niet na machtiging daartoe door de ministerraad) mede namens de bij de ontwerp-regeling betrokken minister(s).
3. De voordracht van een ontwerp-inwerkingtredingsbesluit geschiedt in beginsel door de eerstverantwoordelijke minister. Indien meer dan één minister is betrokken kan er sprake zijn van een gezamenlijke voordracht of geschiedt de voordracht door de eerstverantwoordelijke minister, mede namens of in overeenstemming met de ander(en).

Toelichting

Derde lid

De voordracht kan ook geschieden indien de (strekking van) de wettekst dit voorschrijft 'en', 'mede namens', 'in overeenstemming met' of 'in overeenstemming met de ministerraad'.

Een voordracht 'en' houdt in dat de genoemde ministers gezamenlijk de voordracht doen. Zij tekenen allen de brief aan de Gouverneur. Zij contrasigneren ook allen het ontwerp-inwerkingtredingsbesluit. Dit wordt ook wel een gezamenlijke voordracht genoemd. Hier zijn alle voordragende ministers 100% verantwoordelijk. De tweede regel van de aanhef van het inwerkingtredingsbesluit bij een gezamenlijke voordracht luidt '*Op voordracht van de minister van [...] en de minister van [...]*'.

Een voordracht 'mede namens' houdt in dat de minister namens wie de voordracht plaatsvindt, zelf ook een van de voordragende ministers is. Het inwerkingtredingsbesluit wordt door alle voordragende ministers gecontrasigneerd. Hier zijn alle voordragende ministers 100% verantwoordelijk.

Een voordracht 'in overeenstemming met' houdt in dat de betrokken minister niet zelf mede voordraagt, maar wel uitdrukkelijk met de vaststelling van het inwerkingtredingsbesluit heeft ingestemd. Dit kan worden weergegeven door een medeparaaf op het origineel van het inwerkingtredingsbesluit. Het inwerkingtredingsbesluit wordt slechts door de voordragende minister gecontrasigneerd.

Een voordracht 'in overeenstemming met de ministerraad' houdt in dat de ministerraad niet zelf mede voordraagt, maar wel uitdrukkelijk met de vaststelling van het inwerkingtredingsbesluit heeft ingestemd. Dit kan blijken uit een ministerraadbeslissing. Het inwerkingtredingsbesluit wordt slechts door de voordragende minister gecontrasigneerd. De voordragende minister is 100% verantwoordelijk.

Aanwijzing 4.9. Aanhef van een ministeriële regeling

Voor de aanhef van een ministeriële regeling wordt het volgende model gebruikt:

DE MINISTER VAN [...],

[Handelende in overeenstemming met de minister(s) van [...]/in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad];

In overweging genomen hebbende:

(de beweegredenen van de ministeriële regeling)

Gelet op ...;

(Gezien ...;)

(Gehoord ...;)

Heeft besloten:

Toelichting

Bij de zinsneden die tussenhaakjes zijn geplaatst dient gekeken te worden of deze van toepassing zijn in het specifieke geval.

Indien een ministeriële regeling is gebaseerd op de regelgevende bevoegdheid van twee of meer ministers, worden in de eerste regel van de aanhef alle ministers genoemd die de regeling vaststellen.

Zie voor de considerans aanwijzing 4.11.

Zie voor 'gelet op' aanwijzing 4.10.

De uitdrukking 'Gezien' bezigt men bij verwijzing naar rapporten en adviezen.

De uitdrukking ‘Gehoord’ wordt slechts gebruikt bij verwijzing naar adviezen, indien het wettelijk voorschrift zelf spreekt van ‘het horen’ van adviesinstanties. Als voorbeelden kunnen worden genoemd de adviezen van de Raad van Advies en van de Sociaal-Economische Raad.

Aanwijzing 4.10. ‘Gelet op’

1. De uitdrukking ‘Gelet op’ verwijst naar de hogere regeling(en) waarop de regelgevende bevoegdheid berust en in voorkomend geval naar de internationale regeling(en) ter uitvoering waarvan de regeling strekt.
2. Verwezen wordt naar de afzonderlijke artikelen van de hogere regeling, tenzij dit door het grote aantal artikelen niet doelmatig is.

Toelichting

In geval van verwijzing naar zowel een internationale regeling als een bestaande regeling, wordt de desbetreffende internationale regeling eerst vermeld.

Ministeriële regelingen

Bij de uitvoering van een bepaling van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt in een ministeriële regeling bij ‘gelet op’ alleen naar deze bepaling verwezen en niet tevens naar de bepaling van de landsverordening waarop het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, steunt.

Wijzigingsregelingen

In een wijzigingsregeling wordt bij ‘gelet op’ niet verwezen naar de te wijzigen regeling.

Bijvoorbeeld

- Indien het wenselijk wordt geacht om het Landsbesluit voorschriften voertuigen te wijzigen, wordt bij ‘gelet op’ niet verwezen naar het Landsbesluit voorschriften voertuigen. Er wordt slechts verwezen naar artikel 9 van de Landsverordening wegverkeer. Dit is de wettelijke grondslag van het Landsbesluit voorschriften voertuigen.

Indien een wijzigingsregeling er (mede) toe strekt om in een uitvoeringsregeling bepalingen te laten vervallen waaraan door intrekking of wijziging van de delegerende regeling de rechtsgrondslag is ontvallen, kan bij ‘gelet op’ de bepaling worden vermeld waarbij de delegerende regeling indertijd is ingetrokken of gewijzigd. Zie ook aanwijzing 6.24.

Wijziging van bijlagen

Bij wijziging van een bijlage bij een uitvoeringsregeling wordt verwezen naar de bepaling waar de uitvoeringsregeling op is gebaseerd en niet (tevens) naar de bepaling in de uitvoeringsregeling waar de bijlage bij hoort.

Overeenkomstige toepassing regelgevende bevoegdheid

Indien een bepaling die regelgevende bevoegdheid verleent, in een andere bepaling van overeenkomstige toepassing is verklaard op een ander gebied, wordt, ingeval ten aanzien van dat gebied regels worden gesteld, verwezen naar laatstbedoelde bepaling. Indien dat voor de duidelijkheid wenselijk is, kan daaraan een verwijzing naar de van overeenkomstige toepassing verklaarde bepaling worden toegevoegd.

§ 4.3. Considerans

Aanwijzing 4.11. Considerans

In de aanhef van een regeling wordt een considerans opgenomen.

Toelichting

Een ander woord voor considerans is beweegreden.

De considerans is het onderdeel van de aanhef waarin de belangrijkste beweegredenen voor een regeling in het kort worden aangegeven.

Aanwijzing 4.12. Inhoud considerans

1. In een considerans worden de strekking van en, indien daartoe aanleiding is, het motief tot de vaststelling van de regeling in hoofdzaak kort weergegeven.
2. Strekt een wettelijke regeling tot uitvoering van de Staatsregeling van Aruba, een verdrag, dan wel besluit van een volkenrechtelijke organisatie, dan wordt dit in de considerans vermeld.
3. In de considerans worden geen elementen opgenomen die niet in het lichaam van de regeling zelf voorkomen.

Toelichting

Eerste lid

Vaak is het voldoende te vermelden dat het *wenselijk* is ten aanzien van een bepaald onderwerp een regeling te treffen. Het woord '*noodzakelijk*' kan worden gebruikt als het onvermijdelijk is dat de wetgeving moet worden gewijzigd, bijvoorbeeld in verband

met een internationale verplichting. Is een regeling noodzakelijk krachtens de Staatsregeling van Aruba, dan wordt dit, met vermelding van het desbetreffende artikel daarvan, vermeld. Voor zowel de vermelding ‘wenselijk’ als ‘noodzakelijk’ is het noodzakelijk dat de wenselijkheid dan wel de noodzaak wordt gemotiveerd.

Tijdens de behandeling van een ontwerp-landsverordening kan de considerans bij nota van wijziging of bij amendement worden gewijzigd. Zodanige wijziging kan noodzakelijk zijn naar aanleiding van wijzigingen in de tekst van de ontwerp-landsverordening. Zie in dit kader ook de toelichting bij de aanwijzingen 6.7 en 6.28.

Derde lid

Alle elementen van een regeling dienen in het lichaam van de regeling te worden opgenomen en niet uitsluitend in de considerans. Elementen als de reikwijdte van de regeling moeten in de regeling zelf worden geregeld.

§ 4.4. Inwerkingtreding

Aanwijzing 4.13. Inwerkingtredingsbepaling

Een regeling voorziet in haar inwerkingtreding.

Toelichting

Een regeling dient altijd een inwerkingtredingsbepaling te bevatten. Artikel 7 van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding is slechts bedoeld als vangnet voor het geval een bepaling omtrent de inwerkingtreding achterwege is gelaten in een landsverordening, landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of ministeriële regeling: de regeling treedt in dat geval in werking met ingang van de vijftiende dag na de datum van bekendmaking. Artikel 7 van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding ziet niet op landsbesluiten. In die gevallen dient het tijdstip van inwerkingtreding steeds geregeld te zijn, met uitzondering van inwerkingtredingsbesluiten. Verwezen zij naar aanwijzing 4.18.

Bij de vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding dient men zich van geval tot geval af te vragen welke termijn van inwerkingtreding het meest passend is. Indien een vaste datum van inwerkingtreding is gesteld, dient men ook te letten op de tijd die verloopt met de uitgifteprocedure. Het tijdstip van inwerkingtreding dient – zo mogelijk – zodanig te worden vastgesteld dat de belanghebbenden de gelegenheid hebben om tijdig kennis te nemen van de nieuwe regeling. Ook van belang hierbij is aanwijzing 4.15.

Aanwijzing 4.14. Kenbaarheid tijdstip van inwerkingtreding

1. Het tijdstip van inwerkingtreding van een landsverordening of een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt zodanig geregeld dat dit blijkt uit het Afkondigingsblad van Aruba waarin de regeling is geplaatst of af te leiden is uit een ander Afkondigingsblad van Aruba.
2. Het tijdstip van inwerkingtreding van een regeling wordt niet afhankelijk gesteld van de inwerkingtreding van een verdrag of van een andere niet uit het Afkondigingsblad van Aruba blijkende gebeurtenis.

Aanwijzing 4.15. Inwerkingtreding na feitelijke verkrijgbaarstelling

1. Het tijdstip van inwerkingtreding van een regeling ligt in ieder geval na haar bekendmaking.
2. Onder bekendmaking wordt verstaan het tijdstip van de feitelijke verkrijgbaarstelling van het betrokken Afkondigingsblad van Aruba dan wel de betrokken Landscourant van Aruba.
3. De datum van bekendmaking van een inwerkingtredingsbesluit, ligt in ieder geval vóór het tijdstip van inwerkingtreding van de betrokken landsverordening of het betrokken landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Toelichting*Eerste en tweede lid*

De Staatsregeling van Aruba verbiedt dat landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, en ministeriële regelingen in werking treden voordat zij zijn bekendgemaakt (artikelen V.8 en V.9, derde en vierde lid, van de Staatsregeling van Aruba). Ook bij de bekendmaking van inwerkingtredingsbesluiten, wordt met deze grondwettelijke bepalingen rekening gehouden.

Een regeling kan pas als bekendgemaakt worden beschouwd met ingang van het tijdstip waarop het betrokken Afkondigingsblad van Aruba dan wel Landscourant van Aruba (feitelijk) verkrijgbaar is gesteld of feitelijk naar buiten is gebracht (zie CRvB 6 januari 1987, AB 300, en Afd. rechtspraak 14 augustus 1987, AB 1988, 498).

In de hieronder beschreven gevallen is een regeling niet in werking getreden.

1. In een ontwerp-landsverordening is een bepaalde datum van inwerkingtreding opgenomen en het parlementaire proces duurt zo lang, dat bij de bekendmaking blijkt dat de ontwerp-landsverordening opgenomen datum van inwerkingtreding voor de datum van bekendmaking ligt. Tijdens het parlementaire proces is hierbij

niet stilgestaan en is de inwerkingtredingsbepaling tijdens het parlementaire proces ook niet aangepast.

De inwerkingtredingsdatum ligt voor de vaststellingsdatum dan wel voor de plaatsing van de regeling.

2. Het Afkondigingsblad van Aruba is feitelijk op een latere dag beschikbaar dan de officiële datum die op het Afkondigingsblad van Aruba is vermeld, terwijl in de landsverordening is bepaald dat de inwerkingtredingsdatum de dag na bekendmaking is.

Wat wordt onder feitelijke verkrijgbaarstelling verstaan?

Het gaat hier om de toegankelijkheid van een regeling, de burger moet op de hoogte kunnen zijn van het recht. Er dient dan ook een praktische invulling aan dit vereiste te worden gegeven. Onder het tijdstip van feitelijke verkrijgbaarstelling wordt niet verstaan het tijdstip waarop het Afkondigingsblad van Aruba dan wel de Landscourant van Aruba aan een aantal abonnees wordt verzonden.

Aanwijzing 4.16. Vaste verandermomenten en minimuminvoeringstermijn

1. Een landsverordening, een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling treedt in beginsel in werking met ingang van 1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.
2. In afwijking van het eerste lid gelden voor regelingen over het onderwijs de volgende vaste verandermomenten:
 - a. voor landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, of ministeriële regelingen betreffende het kleuteronderwijs, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs: 1 januari, 1 april, 1 augustus en 1 oktober;
 - b. voor landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, of ministeriële regelingen betreffende het hoger onderwijs: 1 januari en 1 september.
3. De termijn tussen de publicatiedatum van een landsverordening, een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling en het tijdstip van inwerkingtreding is minimaal twee weken.
4. Uitzondering op de vaste verandermomenten of de minimuminvoeringstermijn is mogelijk voor zover:
 - a. dit, gelet op de doelgroep of de jaarindeling, aanmerkelijke ongewenste private of publieke voor- of nadelen voorkomt;
 - b. het spoed- of noodregelgeving betreft;
 - c. het reparatieregelgeving betreft; of

- d. het implementatie van verdragen of andere besluiten van volkenrechtelijke organisaties betreft.
5. De toepassing van een uitzonderingsgrond wordt gemotiveerd in de toelichting bij de regeling of in de considerans bij een inwerkingtredingsbesluit.

Toelichting

De toepassing van vaste verandermomenten (eerste en tweede lid) en een minimum-invoeringstermijn (derde lid) zorgt ervoor dat degenen tot wie de regeling zich richt, niet op te veel verschillende momenten worden geconfronteerd met wijzigingen van regelgeving en dat ze tijd krijgen om zich hierop voor te bereiden.

Voor regelingen op het terrein van het onderwijs (tweede lid) gelden met het oog op het begin van het school- of studiejaar (per 1 augustus en 1 september) andere vaste verandermomenten.

Vierde lid, onderdeel a

Bijvoorbeeld van regelingen die uitgaan van een jaarindeling is belastingwetgeving. Dit is geen afwijking van het eerste lid, maar kan een uitzondering vormen op de minimuminvoeringstermijn. Belastingwetgeving gaat in beginsel uit van een kalenderjaar (1 januari) of een half kalenderjaar (1 juli).

Vierde lid, onderdeel b

Bijvoorbeeld de ministeriële regelingen die zijn vastgesteld in het kader van de COVID-19-pandemie. Er is sprake van een calamiteit dan wel sprake is van een uitzonderingstoestand als bedoeld in artikel V.29 van de Staatsregeling van Aruba.

Aanwijzing 4.17. Inwerkingtreding hulpbepalingen

1. De volgende bepalingen in een landsverordening gelden vanaf het tijdstip van de goedkeuring van die landsverordening, ongeacht of deze, of onderdelen van deze, reeds in werking is getreden:
 - a. bepalingen betreffende inwerkingtreding van een regeling;
 - b. de bepaling houdende de vaststelling van een citeertitel;
 - c. bepalingen houdende de delegatie van regelgevende bevoegdheid; of
 - d. bepalingen houdende parlementaire betrokkenheid bij de totstandkoming van een regeling.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, met dien verstande dat in plaats van goedkeuring het tijdstip van vaststelling moet worden gelezen.

3. Het eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, is van overeenkomstige toepassing op ministeriële regelingen, met dien verstande dat in plaats van goedkeuring het tijdstip van vaststelling moet worden gelezen.

Toelichting

Deze aanwijzing houdt in dat voor de bedoelde bepalingen bij de regeling van de inwerkingtreding geen afzonderlijke voorziening hoeft te worden getroffen. Evenmin is het nodig om deze bepalingen uitdrukkelijk uit te zonderen bij het formuleren van de inwerkingtredeingsbepaling.

Parlementaire betrokkenheid

Vooruitlopend op de inwerkingtreding van een landsverordening kan de voorbereiding voor een gedelegeerde regeling vast plaatsvinden. Met de ambtelijke voorbereiding van zowel een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling kan worden begonnen ook al is de landsverordening waarop deze uitvoeringsregeling zal berusten, nog niet bekendgemaakt. Vanaf het moment dat een ontwerp-landsverordening is goedgekeurd door de Staten kan het advies van de Raad van Advies over het ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden ingewonnen. De gedelegeerde regeling kan dan op hetzelfde moment in werking treden als de landsverordening waarop zij is gebaseerd. Deze handelwijze is noodzakelijk om te voorkomen dat zich bij de inwerkingtreding van de landsverordening hiaten in de wetgeving voordoen, bijvoorbeeld omdat de verplichte gedelegeerde regelingen nog niet tot stand zijn gekomen, wegens het ontbreken van een vastgestelde delegatiebepaling. Wel is het voor het vaststellen van een gedelegeerde regeling noodzakelijk dat de delegatiebepaling in de landsverordening, respectievelijk in het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, is opgenomen. Om die reden kan een ontwerp van een gedelegeerde regeling pas in procedure worden gebracht op het moment dat de delegatiegrondslag is goedgekeurd, respectievelijk is vastgesteld.

Aanwijzing 4.18. Inwerkingtreding inwerkingtredeingsbesluit

Een inwerkingtredeingsbesluit voorziet niet in zijn eigen inwerkingtreding.

Toelichting

Een dergelijk landsbesluit geldt zodra het is bekendgemaakt.

Aanwijzing 4.19. Model inwerkingtredeingsbepaling

1. Voor de inwerkingtredeingsbepaling van een landsverordening wordt zoveel mogelijk het volgende model gebruikt:

Deze landsverordening treedt in werking op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip.

2. Voor de inwerkingtredingsbepaling van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt een van de volgende modellen gebruikt:

A. *Dit landsbesluit treedt in werking met ingang van ...*

B. *Dit landsbesluit treedt in werking op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip.*

3. Voor de inwerkingtredingsbepaling van een ministeriële regeling wordt het volgende model gebruikt:

Deze regeling treedt in werking met ingang van ...

Toelichting

Landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen en ministeriële regelingen treden in beginsel in werking op vaste tijdstippen met een voorgeschreven minimale termijn tussen publicatie en inwerkingtreding (zie aanwijzing 4.16). In ontwerp-landsverordeningen wordt in beginsel geen concreet inwerkingtredingstijdstip opgenomen. Een concreet inwerkingtredingstijdstip kan, indien deze dicht ligt bij de indiening van de ontwerp-landsverordening bij de Staten, een goede inhoudelijke behandeling door de Staten frustreren. Bovendien kan het opnemen van een tijdstip de naleving belemmeren van aanwijzing 4.16, derde lid (minimuminvoeringstermijn). Zie aanwijzing 4.20 voor modellen voor bijzondere gevallen.

Mocht in bijzondere gevallen het opnemen van een concreet tijdstip van inwerkingtreding in een landsverordening onvermijdelijk zijn (bijvoorbeeld in verband met de onlosmakelijke samenhang van de landsverordening met een boekjaar of belastingjaar), dan kan daarvoor een bepaling analoog aan het tweede lid, model A, worden gebruikt. Zie voor het eventueel verlenen van terugwerkende kracht aanwijzing 4.20 (model F), alsook de aanwijzingen 5.33 en 5.34.

Tegen opneming van een concreet inwerkingtredingstijdstip in een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling bestaat in het algemeen geen bezwaar (tweede lid, model A, onderscheidenlijk derde lid), mits daarbij aanwijzing 4.16 in acht wordt genomen. Dit is te beoordelen op het moment dat het nader rapport, onderscheidenlijk de ministeriële regeling, in procedure wordt gebracht. In andere gevallen is voor een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, het gebruik van model B, genoemd in het tweede lid, aangewezen.

Aanwijzing 4.20. Bijzondere inwerkingtredingsbepalingen

Zo nodig kan voor de inwerkingtredingsbepaling van een regeling ook één van de volgende modellen worden gebruikt:

- A. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit treedt in werking op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.*
- B. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking met ingang van ..., met uitzondering van de artikelen ..., die in werking treden met ingang van*
- C. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking met ingang van de (...) dag na de dag van haar/zijn plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba.*
- D. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking met ingang van de eerste dag van de ... kalendermaand na de dag van haar/zijn plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba.*
- E. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking op het tijdstip waarop [artikel ... van] [citeertitel of opschrift andere regeling] in werking treedt.*
- F. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking met ingang van [beoogde datum van inwerkingtreding]. Indien het Afkondigingsblad van Aruba waarin deze landsverordening/dit landsbesluit/deze regeling wordt geplaatst, wordt uitgegeven na [de dag voor de beoogde datum van inwerkingtreding], treedt zij/het/zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Afkondigingsblad van Aruba waarin zij/het/zij wordt geplaatst, en werkt zij/het/zij terug tot en met [beoogde datum van inwerkingtreding].*
- G. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na die van haar/zijn/haar plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba en werkt terug tot en met [datum].*

Toelichting

Bij het gebruik van de in deze aanwijzing opgenomen modellen wordt aanwijzing 4.16 in acht genomen.

§ 4.5. Citeertitel

Aanwijzing 4.21. Noodzaak citeertitel

1. Een regeling heeft een citeertitel, tenzij aan aanhaling van de regeling in de praktijk geen behoefte zal bestaan.
2. Een wijzigingsregeling heeft slechts een citeertitel indien daaraan behoefte bestaat.

3. Indien naar verwachting de behoefte zal bestaan een regeling veelvuldig met een afkorting aan te halen, wordt in de toelichting op het artikel waarin de citeertitel wordt geregeld, een aanbeveling gegeven voor de te gebruiken afkorting.

Toelichting

Eerste lid

In beginsel wordt aan alle regelingen een citeertitel gegeven. Een citeertitel is een praktische naam voor een regeling.

Tweede lid

Bij (zeer uitgebreide of belangrijke) wijzigingsregelingen of bij wijzigingsregelingen die naast wijzigingen ook veel zelfstandige bepalingen bevatten, kan het wenselijk zijn dat die regelingen een citeertitel hebben.

Ook met het oog op het aanhalen van een wijzigingsregeling in overgangsrecht of een andere regeling kan het handig zijn om de wijzigingsregeling een citeertitel te geven.

Derde lid

Een aanbeveling voor een afkorting als bedoeld in het derde lid, betekent niet dat in andere regelingen of wijzigingsregelingen naar die afkorting kan worden verwezen. Verwijzing naar een regeling door middel van een standaardafkorting kan alleen geschieden in memories van toelichting, nota's e.d. Verwijzingen in de wetteksten naar een andere regeling vinden steeds plaats door aanhaling van de citeertitel van die regeling, en indien een regeling geen citeertitel heeft door aanhaling van het opschrift. Zie aanwijzing 3.33.

Aanwijzing 4.22. Formulering citeertitel

1. Een citeertitel wordt kernachtig geformuleerd, heeft voldoende onderscheidend vermogen en bevat geen afkortingen tenzij dit onvermijdelijk is.
2. Voor de bepaling tot vaststelling van de citeertitel wordt het volgende model gebruikt:
Deze landsverordening/dit landsbesluit/deze regeling wordt aangehaald als: ...
3. In beginsel wordt slechts het eerste woord van een citeertitel met een hoofdletter geschreven.
4. In de citeertitel wordt in beginsel niet de aanduiding '... van Aruba' opgenomen.
5. In een citeertitel wordt alleen een jaartal opgenomen indien daartoe behoefte bestaat ter onderscheiding van de betrokken regeling van een andere regeling. In

dat geval kan in een ontwerp-landsverordening of een ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, de formulering '*met vermelding van het jaartal van het Afkondigingsblad van Aruba waarin zij zal worden geplaatst*' worden gebruikt.

6. Indien een regeling een tijdelijk karakter heeft wordt dit in de citeertitel tot uitdrukking gebracht, door toevoeging van de aanduiding '*Tijdelijk(e)*'.

Toelichting

Eerste lid

Als afkortingen worden gebruikt, moeten zij voldoende algemeen bekend zijn.

Tweede lid

Deze citeertitel moet aan het slot van het opschrift van de regeling tussen haakjes worden vermeld. Zie aanwijzing 4.4.

Derde lid

Een citeertitel kan uiteraard ook woorden bevatten die altijd met een hoofdletter worden geschreven.

Vierde lid

Zie ook aanwijzing 4.1, tweede lid.

Vijfde lid

Het invullen van het jaartal in de citeertitel zoals deze tussen haakjes is opgenomen aan het slot van het opschrift van de regeling (zie aanwijzing 4.4), kan dan tot aan de bekendmaking door de administratie van de afdeling Wetgeving van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken geschieden. Hiervoor is geen uitdrukkelijke opdracht in de desbetreffende regeling vereist, zoals wel het geval is voor het publiceren van een integrale tekst van een regeling (zie aanwijzing 6.23). Het is ook mogelijk in de citeertitel expliciet het jaar van inwerkingtreding op te nemen. Aan het jaartal in de citeertitel behoort niet het nummer van het Afkondigingsblad van Aruba te worden toegevoegd.

Zesde lid

De tijdelijkheid van een regeling dient uit het opschrift (zie aanwijzing 4.1) en de citeertitel op grond van aanwijzing 5.42 inzake tijdelijke regelingen, te blijken. Dit wordt bewerkstelligd door de aanduiding '*Tijdelijk(e)*' te gebruiken als eerste woord van de citeertitel.

De huidige praktijk is dat soms de aanduiding 'interim' wordt gehanteerd. 'Interim' is een synoniem voor 'tijdelijk'. Deze toevoeging aan de citeertitel wordt niet altijd correct gebruikt. De toevoeging van de aanduiding 'tijdelijk(e)' geeft aan dat de regeling an sich tijdelijk is. In bijvoorbeeld het Interim-landsbesluit prioritaire sanctieregimes is het niet de bedoeling geweest dat de regeling an sich een tijdelijk karakter heeft. De tijdelijkheid heeft betrekking op de op te leggen beperkende maatregelen (sancties) tegen de landen die op de lijst van bijlage I van dat landsbesluit staan vermeld.

§ 4.6. Bekendmaking

Aanwijzing 4.23. Bepalingen over plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba

1. In een regeling worden geen bepalingen opgenomen over de plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba van de regeling zelf of daarop berustende gedeelde regelingen.
2. Het formulier van bekendmaking van regelingen omvat de aanhef en de ondertekening.
3. Op het voorblad van het Afkondigingsblad van Aruba wordt de datum van uitgifte toegevoegd, waaruit blijkt op welke dag de regeling is bekendgemaakt.

Toelichting

Eerste lid

Bij dit element gaat het niet over de wijze van bekendmaking van de regeling zelf, maar de vraag of, en zo ja, hoe een regeling iets over zijn eigen bekendmaking moet bepalen.

De regelingen worden ingevolge de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding in het Afkondigingsblad van Aruba gepubliceerd. Enige uitzondering daargelaten, waarbij publicatie in de Landscourant van Aruba plaatsvindt. In artikel 3 van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding zijn algemene regels gesteld over verplichte publicatie van regelingen. Uitsluitend in het geval dat het wenselijk is dat de toelichting op die regeling mee wordt gepubliceerd, is het noodzakelijk daartoe een bepaling op te nemen. Een dergelijke bepaling wordt niet in de vorm van een artikel gezet, maar als losse zinsnede geplaatst na het laatste artikel en voor de ondertekening, overeenkomstig het volgende model:

[Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling wordt met de [memorie van toelichting/nota van toelichting/toelichting] in het Afkondigingsblad van Aruba geplaatst.

Het Afkondigingsblad van Aruba is in beginsel gereserveerd voor de bekendmaking van landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, ministeriële regelingen, en inwerkingtredingsbesluiten.

Derde lid

Dit is de datum als bedoeld in artikel 1, tweede lid, van het Landsbesluit bekendmaking wettelijke regelingen.

Zie ook aanwijzing 4.15, tweede lid.

Aanwijzing 4.24. Terinzagelegging bijlagen

1. Een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling kan bepalen dat een daarbij behorende bijlage wordt bekendgemaakt door terinzagelegging. Voor bekendmaking van een bijlage door middel van terinzagelegging kan slechts worden gekozen, indien:
 - a. de bijlage niet geschikt is voor publicatie in het Afkondigingsblad van Aruba; en
 - b. de kenbaarheid voor de direct bij de regeling betrokken personen daarmee voldoende verzekerd is.
2. Indien een bij een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling behorende bijlage door terinzagelegging wordt bekendgemaakt, wordt voor de bepaling inzake inwerkingtreding een bepaling overeenkomstig het volgende model gebruikt.

De bij dit landsbesluit/deze regeling behorende bijlage(n) wordt/worden ter inzage gelegd bij [naam directie/dienst].

Toelichting

Deze aanwijzing bevat criteria voor gebruikmaking van de uitzonderingsmogelijkheid die wordt geboden door artikel 4 van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding. Deze uitzonderingsgrond ziet niet op landsverordeningen.

Deze uitzondering is met name bedoeld voor stukken die niet in een elektronisch bestand zijn weer te geven of alleen in een dermate groot bestand dat het niet geschikt is voor de plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba. Digitale terinzagelegging is thans op grond van de huidige regelgeving niet mogelijk. De bekendmaking van de terinzagelegging wordt algemeen bekend gemaakt door plaatsing van de mededeling daarvan in het Afkondigingsblad van Aruba.

Aanwijzing 4.25. Inhoudsopgave

Indien het wenselijk is aan een regeling een inhoudsopgave toe te voegen, wordt deze bij de bekendmaking van de regeling achter de regeling opgenomen.

Toelichting

De inhoudsopgave is geen onderdeel van de regeling en wordt daarom achter de regeling (d.w.z. na de ondertekening van de regeling) opgenomen. De inhoudsopgave van een regeling dient niet verward te worden met de inhoudsopgave bij een toelichting. Het verdient aanbeveling om in de toelichting aandacht te besteden aan de inhoudsopgave van een regeling. Bij de indiening van een ontwerp-landsverordening kan een inhoudsopgave afzonderlijk bij de stukken worden gevoegd. Bij andere regelingen kan dit bij de plaatsing van de regeling in het Afkondigingsblad van Aruba.

Bij de publicatie van de integrale tekst van een gewijzigde regeling wordt tevens een herziene inhoudsopgave opgenomen.

§ 4.7. Ondertekening**Aanwijzing 4.26. (Mede)ondertekening**

1. Het aantal medeondertekenaars van een regeling wordt zoveel mogelijk beperkt.
2. Een regeling wordt slechts ondertekend door de minister die belast is, of de ministers die belast zijn, met de behartiging van een belang dat de betrokken regeling beoogt te dienen.
3. Een landsverordening of een landsbesluit, houdende algemene maatregel, wordt in ieder geval (mede)ondertekend door de minister, belast met wetgeving.
4. Een nota van wijziging op een ontwerp-landsverordening wordt niet ondertekend.

Toelichting*Eerste en tweede lid*

De ondertekening van een regeling brengt de verantwoordelijkheid voor de voorbereiding en de inhoud van die regeling tot uitdrukking. Een regeling wordt slechts ondertekend door de minister of ministers die belast is of zijn met de behartiging van een belang dat de betrokken regeling beoogt te dienen. Ondertekening door een minister die belast is met de behartiging van een belang dat bij de regeling slechts van ondergeschikte aard is, kan achterwege worden gelaten. Medeondertekening dient niet plaats te vinden door ministers die verantwoordelijk zijn voor een belang dat slechts door de regeling wordt geraakt.

De voordracht en het nader rapport worden ondertekend door de minister, belast met wetgeving, al dan niet 'mede namens' de betrokken minister(s). Bij een voordracht 'mede namens' wordt de landsverordening of het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, door alle voordragende ministers gecontrasigneerd.

Ook bij wijzigingsregelingen die oorspronkelijk door meer ministers zijn medeondertekend dient het aantal ondertekenaars beperkt te worden. Het is geen automatisme dat ministers die verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van een bepaalde regeling ook verantwoordelijk zijn voor wijziging van elk gedeelte van die regeling.

Anders dan bij landsverordeningen en landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, het geval is, houdt de ondertekening van een ministeriële regeling door een minister de vaststelling van die regeling in. Een ministeriële regeling kan dan ook slechts worden ondertekend door de minister aan wie ter zake regelgevende bevoegdheid is gedelegeerd. Dit betekent ook dat een ministeriële regeling die is gebaseerd op de regelgevende bevoegdheid van twee of meer ministers, door elk van die ministers moet worden ondertekend.

Vierde lid

De nota van wijziging zelf wordt niet ondertekend, wel de door een of meer ministers gegeven toelichting daarop. Het is geen automatisme dat ministers die verantwoordelijk zijn voor de ontwerp-landsverordening ook verantwoordelijk zijn voor wijziging van dat gedeelte van die regeling dat gewijzigd wordt door middel van de nota van wijziging.

Aanwijzing 4.27. Ondertekening uitvoeringsregelingen

1. De ondertekening van een landsverordening door een minister brengt niet mee dat die minister ook alle uitvoeringsregelingen moet medeondertekenen.
2. Het niet ondertekenen van een landsverordening door een minister sluit niet uit dat die minister als daartoe aanleiding is een of meer uitvoeringsregelingen (mede) ondertekent.

Toelichting

Welke minister of ministers een uitvoeringsregeling moeten (mede) ondertekenen, blijkt doorgaans uit de ondertekening van de delegerende regeling en de aard van de materie of bij ministeriële regelingen uit de delegatiebepaling. Ook de volgorde van de onder de regeling zelf geplaatste medeondertekeningen (voor zover zij afwijkt van

de volgorde van de Landsverordening instelling ministeries) kan te dezen een aanwijzing opleveren.

Indien een regeling uitdrukkelijk een voordracht van een bepaalde minister voorschrijft, kan het ontbreken van die voordracht leiden tot het onverbindend zijn.

Aanwijzing 4.28. Ondertekening inwerkingtreddingsbesluit

Bij een inwerkingtreddingsbesluit wordt volstaan met voordracht en ondertekening door de eerst betrokken minister.

Aanwijzing 4.29. Volgorde ondertekening

1. Ondertekeningen geschiedt in de volgorde naar de mate van de betrokkenheid van de in het bijzonder bij de zaak betrokken minister(s).
2. In twijfel gevallen of bij gelijke mate van betrokkenheid is de volgorde van de Landsverordening instelling ministeries bepalend.

Aanwijzing 4.30. Ondertekening minister ad interim

Een minister die een andere minister bij tijdelijke afwezigheid vervangt, tekent als '*De minister van [...] a.i.*'.

Toelichting

Bij het aantreden van een nieuw kabinet wordt voorzien in een vervangingsregeling, in geval van tijdelijke afwezigheid van een van de ministers. Hierin is bepaald dat een minister bij tijdelijke afwezigheid wordt vervangen door een andere minister. Let erop dat de komma wordt geplaatst na "a.i."

Indien een ministeriële regeling door een minister ad interim wordt ondertekend blijft de aanduiding a.i. achterwege in de aanhef van de ministeriële regeling.

Aanwijzing 4.31. Wijzigingen in portefeuilleverdeling e.d.

1. Bij een wijziging in de portefeuilleverdeling of een naamswijziging van een ministerie, wordt de aanduiding van de ondertekenende minister in de tijdens de parlementaire behandeling van een ontwerp-landsverordening in te dienen stukken en in de vastgestelde landsverordening dienovereenkomstig aangepast.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op een landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Toelichting

De aanduiding van de ondertekenende minister(s) is geen vast bestanddeel van de tekst van de genoemde stukken. De feitelijke ondertekening kan derhalve van de eerder aangeduide afwijken. Indien het een ontwerp-landsverordening betreft is hiervoor geen nota van wijziging op de ontwerp-landsverordening nodig.

Let op: de Landsverordening instelling ministeries is leidend (en niet slechts een ministerraadbeslissing).

Aanwijzing 4.32. Ondertekening bijlage bij terinzagelegging

1. Een bij een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling behorende bijlage die bekend wordt gemaakt door terinzagelegging, wordt gewaarmerkt door daarop te vermelden:
‘Deze bijlage behoort bij ... [naam regeling].’
2. De bijlage wordt voorzien van ondertekening door de eerstverantwoordelijke minister.

Toelichting

Een bijlage die samen met de regeling wordt gepubliceerd, hoeft niet te worden ondertekend.

§ 4.8. Toelichting

Aanwijzing 4.33. Noodzaak toelichting

1. Een ontwerp-landsverordening, een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, en een ministeriële regeling worden voorzien van een toelichting.
2. De toelichting bij een ontwerp-landsverordening wordt aangeduid als *‘memorie van toelichting’*, de toelichting bij een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, als *‘nota van toelichting’* en de toelichting bij een ministeriële regeling als *‘toelichting’*.
3. In de considerans van een inwerkingtredingsbesluit wordt indien dit gelet op de inhoud ervan nodig is ingegaan op de gekozen inwerkingtredingsdatum.

Toelichting

Derde lid

Een inwerkingtredingsbesluit wordt niet voorzien van een toelichting. Deze aanwijzing schrijft voor dat in de considerans wordt ingegaan op de gekozen inwerkingtredingsdatum.

Dit kan met name aan de orde zijn indien een uitzonderingsgrond voor de vaste veranderingmomenten of de minimuminvoeringstermijn als bedoeld in aanwijzing 4.16, vierde lid, wordt toegepast, of indien het inwerkingtredingsbesluit voorziet in een gefaseerde inwerkingtreding.

Aanwijzing 4.34. Inhoud toelichting

De toelichting bevat een verantwoording van de regeling. Daarbij komen, voor zover van toepassing, in ieder geval de volgende punten aan de orde:

- a. de doelen die met de regeling worden nagestreefd of, in het geval van een implementatieregeling, de aanleiding en achtergronden van de te implementeren internationale regeling;
- b. de noodzaak tot overheidsinterventie, mede bezien in relatie tot het zelfregulerende vermogen in de betrokken sector of sectoren, alsmede de overwogen varianten en de te verwachten neveneffecten van de regeling;
- c. de uitvoerings- en handhavingsaspecten van de regeling, zoals de keuze van het handhavingssysteem en de mate waarin te verwachten is dat de toepassing van de regeling aanleiding geeft tot conflicten;
- d. de lasten voor burgers, bedrijven en instellingen en de lasten voor de overheid, waaronder de lasten verbonden aan rechtsbescherming;
- e. de wijze waarop rekening is gehouden met het doenvermogen van degenen die geraakt worden door de regeling;
- f. de verenigbaarheid met hoger recht en de verhouding tot andere regelingen;
- g. het overgangsrecht en de inwerkingtreding van de regeling;
- h. de inbreng van externe partijen bij de totstandkoming van de regeling, alsmede de bij de totstandkoming van de regeling voorgeschreven bijzondere procedures;
- i. de voorgenomen evaluatie van de regeling.

Toelichting

Onderdelen a en b

In de toelichting bij een regeling die uitvoering geeft aan nationaal beleid wordt, na een korte inleiding waarin de inhoud en de aanleiding van de regeling worden beschreven, ingegaan op de doelen die met de regeling worden nagestreefd en de noodzaak om daartoe nieuwe regelgeving tot stand te brengen of bestaande regelgeving te wijzigen. Zie in dit verband ook de aanwijzingen 2.1 (noodzaak van regelgeving), 2.2 (voorafgaand onderzoek), en 2.3 (neveneffecten).

In de toelichting bij een implementatieregeling worden na een korte inleiding de aanleiding en achtergronden van de te implementeren internationale regeling geschetst. Het is aan te raden een transponeringstabel in de toelichting op te nemen. Hierin kan worden aangegeven welke bepalingen geen implementatie behoeven of reeds door middel van een bestaande regeling zijn geïmplementeerd.

Onderdeel c

Bij de uitvoerings- en handhavingsaspecten van de regeling dient onder meer aandacht te worden besteed aan het bestuursorgaan of directie/dienst/uitvoeringsorgaan dat met de uitvoering of de handhaving van de regeling zal zijn belast. Zie met betrekking tot de handhaafbaarheid van de regeling ook de aanwijzing 2.5.

Onderdeel d

Dit onderdeel houdt verband met aanwijzing 2.3, waarbij moet worden gestreefd naar zo beperkt mogelijke lasten voor de samenleving en voor de overheid.

Ook moet indien mogelijk worden aangegeven of en in hoeverre de belasting van de met rechtspraak belaste instanties in verband met de handhaving van de regeling en de rechtsbescherming ter zake van de toepassing wordt beïnvloed.

Onderdeel e

Dit onderdeel houdt verband met aanwijzing 2.7, tweede lid, dat bij de keuzes met betrekking tot vorm en inhoud van een regeling ook rekening wordt gehouden met het doenvermogen van degenen die erdoor worden geraakt.

Onderdeel f

Zie voor de verenigbaarheid met hoger recht in algemene zin aanwijzing 2.9. Zie voor grondwettelijke delegatieverboden aanwijzing 2.11.

Bij de verhouding tot andere regelingen valt onder meer te denken aan de verhouding tot algemene landsverordeningen. Zie aanwijzing 2.27. Bij het tot stand brengen van een nieuwe regeling of het wijzigen of intrekken van een bestaande regeling dient ook aandacht te worden besteed aan de gevolgen die dat heeft voor andere regelingen. Zie in dat verband ook de aanwijzingen 6.8 en 6.25 met betrekking tot de gevolgen voor lagere regelingen.

Bij de verenigbaarheid met hoger recht en de verhouding tot andere regelingen moet niet alleen rekening worden gehouden met bestaand recht, maar ook met eventuele

in voorbereiding zijnde regelingen. Een bijzonder aandachtspunt is daarbij de mogelijke samenloop van ontwerp-landsverordeningen: zie paragraaf 5.11.

Onderdeel g

Zie voor overgangsrecht in algemene zin paragraaf 5.10 en voor inwerkingtreding paragraaf 4.4. Met betrekking tot de inwerkingtreding wordt in ieder geval aandacht besteed aan de keuze voor een bepaald tijdstip van inwerkingtreding in relatie tot de vaste verandermomenten en de minimuminvoeringstermijn (aanwijzing 4.16). Afwijking van de vaste verandermomenten of van de minimuminvoeringstermijn dient steeds te worden gemotiveerd. Hetzelfde geldt voor het gebruik van een bijzondere inwerkingtredingsbepaling (aanwijzing 4.20) en het verlenen van terugwerkende kracht (aanwijzingen 5.33 en 5.34).

Onderdeel h

In de toelichting moet ook de inbreng van externe partijen bij de totstandkoming van de regeling worden besproken. Hetzelfde geldt voor bij de totstandkoming van de regeling gevolgde bijzondere procedures. Zie voor beide aspecten aanwijzing 4.35.

Onderdeel i

Indien de regeling een evaluatiebepaling bevat, wordt in de toelichting ook aandacht besteed aan de voorgenomen evaluatie van de regeling.

Aanwijzing 4.35. Vermelding inbreng externe partijen

1. In de toelichting wordt, voor zover mogelijk en relevant voor de inhoud van de regeling, vermeld welke externe partijen inbreng hebben geleverd bij de totstandkoming van de regeling, op welke wijze dat is gebeurd, wat de strekking van de inbreng was en wat er met de inbreng is gedaan.
2. Indien voor de totstandkoming van een regeling een bijzondere procedure wettelijk is voorgeschreven, wordt aan het volgen daarvan in de toelichting aandacht geschonken.
3. Indien op hoofdpunten in een regeling wordt afgeweken van een krachtens wettelijk voorschrift uitgebracht advies, wordt de reden hiervan in de toelichting weergegeven.

Toelichting

Bij de totstandkoming van regelingen zijn veelal externe partijen betrokken. Partijen kunnen in dit verband burgers, bedrijven, instellingen en andere organisaties zijn. Betrokkenheid kan aan de orde zijn doordat zij verzocht hebben om het opstellen van

de regeling, gevraagd of ongevraagd inbreng hebben geleverd voorafgaand aan of gedurende het opstellen van de regeling. Ook adviezen, al dan niet krachtens wettelijk voorschrift uitgebracht, kunnen onder de term 'inbreng' vallen. Het opnemen van informatie over de geleverde inbreng blijft achterwege voor zover dat niet mogelijk is, zoals in gevallen waarin de wetgeving over openbaarheid van overheidsinformatie zich daartegen verzet, of niet relevant is voor de inhoud van de regeling, zoals in gevallen waarin de inbreng geen betrekking had op de regeling zelf. Bij het vermelden welke externe partijen inbreng hebben geleverd, is het bij groepen van burgers of bedrijven met gelijksoortige inbreng toegestaan om te volstaan met een categoriale in plaats van individuele aanduiding daarvan; de term 'vermelden' staat daarbij ook een zakelijke weergave toe.

Gedacht kan worden aan inbreng van de Orde van Advocaten, de Vereniging van belastingadviseurs en de verenigingen van de verschillende beroepsbeoefenaren.

Het tweede en derde lid zijn niet van toepassing op de advisering door de Raad van Advies. Op het advies van de Raad van Advies wordt immers al door middel van een nader rapport gereageerd.

Aanwijzing 4.36. Vermelding financiële gevolgen

1. Indien een ontwerp-landsverordening financiële gevolgen heeft, wordt in een afzonderlijk onderdeel van de memorie van toelichting aangegeven in welke omvang daaraan hogere of lagere uitgaven of ontvangsten verbonden zullen zijn.
2. Indien een ontwerp-landsverordening geen financiële gevolgen heeft, blijkt dit uitdrukkelijk uit de memorie van toelichting.
3. Indien een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling leidt tot financiële gevolgen, wordt daaraan zo nodig in de (nota van) toelichting aandacht geschonken.

Toelichting

Eerste en tweede lid

Deze aanwijzing is in lijn met artikel 6 van de Comptabiliteitsverordening 1989, inzake het verschaffen van financiële informatie bij ontwerp-landsverordeningen.²

² Artikel 6 van de Comptabiliteitsverordening 1989 luidt:

1. Indien een landsverordening kan leiden tot hogere of lagere kosten, investeringen of middelen voor het lopende begrotingsjaar of voor latere jaren, dient de memorie van toelichting op het ontwerp voor de desbetreffende landsverordening expliciet de financiële gevolgen in een afzonderlijk onderdeel te vermelden, waarbij tevens worden aangegeven of, onderscheidenlijk in hoeverre, de financiële gevolgen begrepen zijn in de laatst ingediende begroting, en uit welke middelen deze uitgaven gedekt zullen worden.

2. Mededelingen aan de Staten met betrekking tot beleidsvoornemens van de regering bevatten een financieel onderdeel.

Derde lid

Artikel 6 van de Comptabiliteitsverordening 1989 schrijft niet voor dat het noodzakelijk is om financiële informatie te verschaffen bij een ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ontwerp-ministeriële regeling. Desalniettemin wordt het ook voor een ontwerp-landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ontwerp-ministeriële regeling wenselijk geacht om inzicht te verschaffen in de financiële gevolgen. Het aangeven van de financiële gevolgen van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling is niet nodig indien deze al volledig zijn behandeld bij de totstandkoming van de delegerende landsverordening of het delegerend landsbesluit, houdende algemene maatregelen. Indien de financiële gevolgen in de delegerende landsverordening of het delegerend landsbesluit, houdende algemene maatregelen, slechts in hoofdlijnen zijn aangegeven is het noodzakelijk dat in de (nota van) toelichting dit nader wordt gespecificeerd.

Aanwijzing 4.37. Geen nadere regels in toelichting

Een toelichting wordt niet gebruikt voor het stellen van nadere regels.

Toelichting

De toelichting geeft een motivering en uitleg van de regeling maar mag geen aanvullende normen bevatten. De te stellen normen worden in de regeling zelf vastgelegd. Evenmin mag een toelichting gebruikt worden voor een nadere omlijning van in de regeling voorkomende termen of begrippen. Dit neemt niet weg dat het in bepaalde gevallen wenselijk kan zijn een nadere verklaring te geven van in de regeling voorkomende termen of begrippen.

Aanwijzing 4.38. Opbouw toelichting

1. Een toelichting wordt verdeeld in een algemeen en een artikelsgewijs gedeelte, indien dit de toegankelijkheid bevordert.
2. Onderdelen van een toelichting worden genummerd, indien dit met het oog op verwijzing wenselijk is.

Toelichting

Bij omvangrijke regelingen kan het praktisch zijn een paragraaf 'Hoofdlijnen' op te nemen. Deze paragraaf kan een korte schets bevatten van de strekking van de regeling, het probleem, de (politieke) doelstelling, de gekozen oplossing en de systematiek van de regeling. Uitgebreide historische beschouwingen blijven, tenzij onontbeerlijk, achterwege. Een artikelsgewijze toelichting is met name nuttig bij uitgebreide of

(technisch) complexe regelingen. Bij eenvoudige regelingen kan worden volstaan met een verwijzing naar de artikelen in het algemeen deel van de toelichting. Het is overbodig in de toelichting artikelen te parafaseren of te vermelden dat een artikel geen toelichting behoeft.

Aanwijzing 4.39. Formulering en indeling

1. In een toelichting wordt heldere en bondige taal gebruikt en een logische indeling gevolgd.
2. Bij het formuleren van een nota van toelichting bij een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een toelichting bij een ministeriële regeling wordt ervan uitgegaan dat de betrokken regeling al is vastgesteld.

Toelichting

Eerste lid

Enige aandachtspunten voor helder en bondig taalgebruik zijn, in aanvulling op hetgeen hierover in de paragrafen 3.1, 3.3 en 3.4 is opgemerkt:

- vermijden van onnodige woorden in een zin;
- zinnen zoveel mogelijk in de bedrijvende vorm redigeren;
- vermijden van de aanvoegende wijs;
- consistentie in woordkeus en spelling;
- vermijden van jargon en zeer technische termen;
- formuleren in korte zinnen, vermijden van lange bijzinnen.

Tweede lid

In de toelichting bij een landsbesluit, houdende algemene maatregelen of een ministeriële regeling wordt niet gesproken van ‘voorgestelde bepalingen’. De toelichting wordt geschreven alsof die bepalingen al zijn vastgesteld. Gelet op de aard van een ontwerp-landsverordening geldt dit niet voor een memorie van toelichting en toelichtingen bij nota's van wijziging. Wel moet in de toelichting bij een nota van wijziging onderscheid worden gemaakt tussen de wijziging van de ontwerp-landsverordening als handeling in het wetgevingsproces en de ten gevolge van de nota van wijziging gewijzigde inhoud van de desbetreffende ontwerp-landsverordening. Na indiening van de nota van wijziging is de wijziging van de ontwerp-landsverordening een feit; een nota van wijziging is geen ‘voorstel’ om de ontwerp-landsverordening te wijzigen.

Aanwijzing 4.40. Verkorte aanduiding regelingen

1. Verwijzing naar artikelen of onderdelen van regelingen die in de toelichting met een afkorting of andere verkorte aanduiding worden aangehaald, geschiedt overeenkomstig de volgende voorbeelden:
 - *artikel 9, tweede lid, Lma;*
 - *artikel 12, eerste lid, Cv '89.*
2. Indien in de toelichting gebruik wordt gemaakt van een afkorting of verkorte aanduiding voor het aanhalen van een regeling, wordt daarbij bij voorkeur het hoofdlettergebruik in de citeertitel van de aangehaalde regeling gevolgd.

Toelichting

Eerste lid

Indien in een toelichting andere regelingen verkort worden aangehaald (bijvoorbeeld 'Lma' ter aanduiding van de Landsverordening materieel ambtenarenrecht) is het niet nodig om bij verwijzing naar specifieke artikelen uit die regelingen de woorden 'van de' of 'van het' te gebruiken. In plaats van 'artikel 10 van de Lma' kan worden volstaan met 'artikel 10 Lma'. Dit geldt niet voor regelingen die met hun volledige citeertitel worden aangehaald. In dat geval wordt de citeertitel, ook als die slechts één woord telt, steeds door 'van de' of 'van het' voorafgegaan ('artikel 5 van de Aanbestedingsverordening').

Afkortingen en verkorte aanduidingen die algemeen bekend zijn (zoals BWA) hoeven in de toelichting niet te worden verklaard. Andere afkortingen en aanduidingen dienen de eerste keer dat zij in een toelichting worden gebruikt, te worden verklaard.

De volgende afkortingen en verkortingen zijn algemeen bekend.

- BWA = Burgerlijk Wetboek van Aruba;
- Cv '89 = Comptabiliteitsverordening 1989;
- Lap = Landsverordening algemeen pensioen;
- Lar = Landsverordening administratieve rechtspraak;
- Lma = Landsverordening materieel ambtenarenrecht;
- WvRv = Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van Aruba;
- WvSr = Wetboek van Strafrecht van Aruba;
- WvSv = Wetboek van Strafvordering van Aruba.

Zie ook de aanwijzingen 3.31 (verwijzingen naar het BWA) en 3.34 (verkorte aanhaling verdragen). Zie ook aanwijzing 4.22 (formulering citeertitel, met name het gebruik van de aanduiding '... van Aruba').

Tweede lid

In een afkorting of andere verkorte aanduiding van een regeling worden in beginsel alleen hoofdletters gebruikt indien die hoofdletters ook in de citeertitel van de regeling voorkomen.

Aanwijzing 4.41. Vermelding vindplaatsen

Verwijzing in een toelichting naar andere stukken geschiedt door een nauwkeurige aanduiding van de vindplaats.

Toelichting

Zie de aanwijzingen 3.33 tot en met 3.35.

Aanwijzing 4.42. Ondertekening toelichting

1. Een memorie van toelichting, een toelichting op een nota van wijziging, een nota van toelichting, een toelichting op een ministeriële regeling worden ondertekend.
2. Een memorie van toelichting, een toelichting op een nota van wijziging die aan de Raad van Advies wordt voorgelegd en een nota van toelichting worden ondertekend na de behandeling van het betrokken voorstel in de ministerraad en voordat het aan het Kabinet van de Gouverneur wordt toegezonden voor advies van de Raad van Advies.

Hoofdstuk 5. Bijzondere bestanddelen van regelingen

§ 5.1. Begripsbepalingen

Aanwijzing 5.1. Begripsbepalingen

1. Termen die een te weinig bepaalde of een van het spraakgebruik afwijkende betekenis hebben, worden gedefinieerd.
2. In een begripsbepaling wordt aan een term geen sterk van het normale spraakgebruik afwijkende betekenis gegeven.

Toelichting

Eerste lid

Soms zullen op zichzelf duidelijke termen uit een juridisch oogpunt nadere definiëring behoeven, bijvoorbeeld ‘ambtenaar’ of ‘bouwen’.

Bij het formuleren van de begripsbepaling wordt erop gelet dat het te definiëren woord ook niet gebruikt wordt in de begripsbepaling.

Dus bijvoorbeeld niet:

bouwen: het bouwen van bouwwerken.

Tweede lid

In een begripsbepaling onder ‘landbouw’ mede verstaan ‘tuinbouw’ is aanvaardbaar. Onder ‘landbouw’ mede verstaan ‘visserij’ is daarentegen onjuist. Het tweede lid is te beschouwen als een specificering van aanwijzing 3.10 ten aanzien van begripsbepalingen. Zie ook aanwijzing 3.3.

Aanwijzing 5.2. Verkorte aanduidingen

1. Herhaling in een regeling van omvangrijke omschrijvingen wordt vermeden door in de begripsbepalingen een verkorte aanduiding op te nemen.
2. Begrippen die slechts één keer voorkomen in een regeling worden niet in de begripsbepalingen gedefinieerd.

Aanwijzing 5.3. Formulering begripsbepalingen

1. Voor begripsbepalingen wordt de volgende formulering gebruikt:
In [deze landsverordening/dit landsbesluit/deze regeling] [en de daarop berustende bepalingen] wordt [, tenzij anders bepaald,] [mede] verstaan onder:

2. Door toevoeging van de zinsnede ‘*en de daarop berustende bepalingen*’ gelden de begripsbepalingen uit een regeling ook in de op die regeling gebaseerde uitvoeringsregelingen.
3. De term ‘*verstaan*’ wordt gebruikt, indien een begrip in algemene zin wordt gedefinieerd.
4. De term ‘*mede verstaan*’ wordt gebruikt, indien aan de, al dan niet gedefinieerde, betekenis van een begrip uitbreiding wordt gegeven.
5. In een begripsbepaling worden geen aanhalingstekens gebruikt.

Toelichting

Zie aanwijzing 3.43, derde lid, voor de wijze van opsomming van begripsbepalingen.

Met de toevoeging van de zinsnede ‘*en de daarop berustende bepalingen*’ wordt werkstelligd dat de definities niet herhaald hoeven worden en dat de terminologie van de uitvoeringsregeling aansluit bij die van de delegerende regeling (zie ook aanwijzing 3.4). Soms zal het echter nodig zijn om in een uitvoeringsregeling toch een afwijkende begripsbepaling te gebruiken, bijvoorbeeld omdat een bepaald begrip in de uitvoeringsregeling een beperktere reikwijdte dient te hebben dan in de delegerende regeling. De zinsnede ‘*tenzij anders bepaald*’ kan in dat geval uitkomst bieden.

In begripsbepalingen kan ook worden verwezen naar de definiëring van een begrip in een andere regeling.

Bijvoorbeeld

In deze landsverordening en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder: werknemer: een arbeider als bedoeld in artikel 1 van de Landsverordening ongeval- en verzekeringswet.

Tweede en derde lid

Zie ook de toelichting bij aanwijzing 5.1, tweede lid.

§ 5.2. Adviescolleges

Aanwijzing 5.4. Motivering instelling Adviescolleges

1. In de memorie van toelichting bij een landsverordening waarbij een adviescollege wordt ingesteld of een adviestaak wordt opgedragen, wordt gemotiveerd waarom onafhankelijke advisering op het desbetreffende terrein noodzakelijk wordt geacht.

2. In de memorie van toelichting bij een landsverordening waarbij een adviescollege wordt ingesteld, wordt gemotiveerd waarom de adviestaak niet aan een bestaand adviescollege wordt opgedragen.

Toelichting

Deze aanwijzing ziet op alle adviescolleges, ongeacht of het gaat om een vast of tijdelijk college of een college voor de eenmalige advisering over een bepaald vraagstuk en ongeacht of het gaat over wetgeving of te voeren beleid dan wel over uitvoeringsaangelegenheden.

Op grond van artikel IV.9 van de Staatsregeling van Aruba kunnen vaste colleges van advies bij landsverordening worden ingesteld. Bij of krachtens landsverordening kunnen aan een vast college van advies ook andere adviserende taken worden opgedragen.

§ 5.3. Zelfstandige bestuursorganen

Aanwijzing 5.5. Zelfstandige bestuursorganen

Onder een zelfstandig bestuursorgaan wordt verstaan: een bestuursorgaan dat bij landsverordening met openbaar gezag is bekleed, dat niet hiërarchisch is ondergeschikt aan een minister en dat niet een adviescollege is, waarvan de adviestaak de hoofdtaak is.

Toelichting

Het belangrijkste kenmerk van een zelfstandig bestuursorgaan is dat het niet hiërarchisch ondergeschikt is aan een minister, hoewel de minister op hoofdlijnen politiek verantwoordelijk is en blijft voor een goede taakuitvoering door het zelfstandig bestuursorgaan. Dit knaagt dus wel aan de ministeriële verantwoordelijkheid. Als zelfstandige bestuursorganen worden niet beschouwd: binnen de ministeries verzelfstandigde eenheden (landsbedrijven conform artikel 34 van de Comptabiliteitsverordening 1989), noch privaatrechtelijke instellingen die geen openbaar gezag uitoefenen, zoals geprivatiseerde instellingen en instellingen waaraan op grond van een overeenkomst overheidswerkzaamheden zijn uitbesteed.

Verzelfstandigen mag niet betekenen dat men het besef loslaat dat de verzelfstandigde organisatie publieke taken uitoefent en dus een maatschappelijk doel dient.

Aanwijzing 5.6. Instelling bij landsverordening van een zelfstandig bestuursorgaan

1. Een zelfstandig bestuursorgaan wordt bij landsverordening ingesteld.
2. Het toekennen van openbaar gezag geschiedt bij landsverordening.

Toelichting

Eerste lid

Publiekrechtelijke zelfstandige bestuursorganen worden ingesteld bij landsverordening.

De Staatsregeling van Aruba kent geen bepaling inzake zelfstandige bestuursorganen. Instelling bij landsverordening is aangewezen in verband met de beperkte ministeriële verantwoordelijkheid voor een zelfstandig bestuursorgaan. Omdat de mogelijkheden van parlementaire controle op de uitoefening van de desbetreffende taak niet volledig zijn, is het noodzakelijk dat de Staten zich over het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan kunnen uitspreken.

Er kunnen verschillende motieven zijn, voor het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan.³ Waarvan de belangrijkste: de aard van de bevoegdheid. Leent de taak zich voor volledige zeggenschap door de minister? Als de minister zich vanwege de aard van de bevoegdheid niet in concrete gevallen moet kunnen ingrijpen, maar het wel een overheidsbevoegdheid is en moet blijven, dan is het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan op zijn plaats. Uitgangspunt is dat zo weinig mogelijk zelfstandige bestuursorganen worden ingesteld en publieke taken zoveel mogelijk onder volledige ministeriële verantwoordelijkheid worden uitgevoerd.

Variaties zijn ook mogelijk. In de praktijk kan de behoefte aan variatie tussen echte zelfstandige bestuursorganen en volledig ondergeschikte diensten bestaan. Afhankelijk van de situatie is maatwerk geboden. Ook hier geldt als uitgangspunt dat publieke taken zoveel mogelijk onder volledige ministeriële verantwoordelijkheid worden uitgevoerd.

Tweede lid

Toekenning van openbaar gezag aan een zelfstandig bestuursorgaan geschiedt bij landsverordening. Het toekennen van verschillende taken wordt gemotiveerd.

³ <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/256031/wetenschappelijke-reflectie-sjoerd-zijlstra.pdf>

Van openbaar gezag is er sprake indien aan een instantie een of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden (om eenzijdig de rechtspositie van andere rechtssubjecten vast te stellen) zijn toegekend.

Aanwijzing 5.7. Motivering instelling zelfstandig bestuursorgaan (noodzaak)

In de memorie van toelichting bij een landsverordening waarbij een zelfstandig bestuursorgaan wordt ingesteld of een taak aan een zelfstandig bestuursorgaan wordt opgedragen, wordt de noodzaak daartoe gemotiveerd.

Toelichting

Met het instellen van zelfstandige bestuursorganen (dan wel een variatie) of met het toekennen van taken aan een bestaand zelfstandig bestuursorgaan (dan wel een variatie) dient zeer terughoudend te worden omgegaan.

Voor wat betreft zelfstandige bestuursorganen

Bij het opstellen van de motivering kunnen de volgende vragen als leidraad worden gebruikt:

- waarom moet de overheid de taak behartigen of blijven behartigen?
- waarom wordt de taak niet onder volledige ministeriële verantwoordelijkheid uitgeoefend?
- welke afweging is er gemaakt inzake de kosten, bestuurlijke lasten en doelmatigheid in vergelijking met het toekennen of blijven toekennen van de taak aan een minister?

Indien het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan noodzakelijk wordt geacht, dient gebruik gemaakt te worden van de in **Bijlage II. Modelbepalingen instellingsverordening ZBO** opgenomen modelbepalingen voor het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan, alsmede verdere regels waarmee rekening gehouden dient te worden bij het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan.

§ 5.4. Toekenning en terminologie van bestuursbevoegdheden

Aanwijzing 5.8. Vrijstelling, ontheffing, vergunning en erkenning

1. Voor een uitzondering op een wettelijk verbod of gebod voor een categorie van gevallen, wordt de term '*vrijstelling*' gebruikt.
2. Voor een beschikking waarbij in een individueel geval een uitzondering op een wettelijk verbod of gebod wordt gemaakt, wordt de term '*ontheffing*' gebruikt.

3. Voor een beschikking waarbij een bepaalde handeling wordt toegestaan, wordt de term '*vergunning*' gebruikt.
4. Voor een beschikking waarbij wordt vastgesteld dat een persoon of instelling aan bepaalde eisen voldoet, wordt de term '*erkenning*' gebruikt.

Toelichting

Het gebruik van andere termen voor deze figuren zoals toestemming, instemming of verlof wordt vermeden. Een vrijstelling in een landsverordening wordt vaak verder uitgewerkt door aan een bestuursorgaan de bevoegdheid te verlenen te beoordelen of een aanvrager in een individueel geval in aanmerking komt een beroep te doen op de vrijstelling. Het besluit op deze aanvraag is een appellabele beschikking.

Aanwijzing 5.9. Terminologie 'beperking' en 'voorwaarden'

1. Indien de bevoegdheid wordt toegekend om bij het verlenen van een vrijstelling, ontheffing of vergunning een begrenzing naar tijd of plaats dan wel anderszins aan te brengen, wordt de term '*beperking*' gebruikt.
2. De term 'voorwaarden' dient gereserveerd te worden voor gevallen waarin sprake is van opschortende of ontbindende voorwaarden in strikte zin.

Toelichting

Eerste lid

Naast begrenzingen naar tijd of plaats kan worden gedacht aan een begrenzing ten aanzien van het aantal te verrichten handelingen of een begrenzing in de aard van de te verrichten handelingen.

Aanwijzing 5.10. Handhaving voorschriften

1. Indien wordt beoogd de verplichtingen van een belanghebbende die hem bij het geven van een beschikking zijn opgelegd, door middel van straffen te handhaven, wordt deze strafbaarstelling uitdrukkelijk geregeld.
2. Voor dergelijke en andere bij het geven van een beschikking op te leggen verplichtingen wordt de term '*voorschriften*' gebruikt.

Toelichting

Het is niet juist het handelen in strijd met de voorschriften bij een vergunning als handelen zonder vergunning en op die grond strafbaar te beschouwen.

Aanwijzing 5.11. Intrekking of wijziging van een beschikking

1. Indien het nodig is een op een regeling berustende beschikking te kunnen intrekken of wijzigen, wordt de bevoegdheid daartoe uitdrukkelijk geregeld.
2. De gronden voor het intrekken of wijzigen van een beschikking worden in de regeling gespecificeerd.

Toelichting

Eerste lid

In het algemeen verdient het de voorkeur de intrekking- of wijzigingsbevoegdheid als discretionaire bevoegdheid te verlenen (facultatief). Dit stelt het bestuursorgaan in de gelegenheid te beoordelen of intrekking of wijziging in een bepaald geval, mede gelet op het evenredigheidsbeginsel, de juiste maatregel is. Echter, indien een bepaald handelen dusdanig in strijd is met de doelstellingen van de regeling, dat een preventieve werking wordt voorzien uit de mogelijkheid van intrekking of wijziging, dan wordt de imperatieve formulering van de bevoegdheid daartoe overwogen.

Er wordt in dit geval gebruik gemaakt van de term ‘intrekking’.

Voor de term ‘opzegging’, die vroeger in dit verband ook wel werd gebruikt, is nog slechts plaats voor zover het gaat om uitvoeringsregelingen van landsverordeningen die zelf deze term gebruiken.

Voorbeeld

facultatief: ‘de vergunning kan worden ingetrokken’

- artikel 11, eerste lid, van de Landsverordening toezicht kredietwezen;
- artikel 14, eerste lid van de Landsverordening toelating en uitzetting;
- artikel 9 van de Landsverordening verzorgingshuizen;
- artikel 24, tweede lid, van de Landsverordening toezicht kansspelen.

imperatief: ‘de vergunning wordt ingetrokken’

- artikel 19 van de Landsverordening personenvervoer;
- artikel 24, eerste lid, van de Landsverordening toezicht kansspelen.

Tweede lid

Gronden voor intrekking of wijziging van een beschikking kunnen bijvoorbeeld zijn:

- de verstrekte gegevens blijken zodanig onjuist of onvolledig dat op de aanvraag een andere beslissing zou zijn genomen, indien bij de beoordeling daarvan de juiste gegevens bekend waren geweest;
- de beschikking is in strijd met wettelijke voorschriften gegeven;

- van de beschikking is gedurende een bepaalde ononderbroken periode geen gebruik gemaakt;
- in verband met verandering van wetgeving, gewijzigde omstandigheden of gewijzigde inzichten moet de bescherming van de belangen met het oog waarop het vereiste van de beschikking is gesteld, zwaarder wegen dan het belang van de betrokkene bij een ongewijzigde beschikking.

Aanwijzing 5.12. Delegatie en attributie aan ondergeschikten

1. In een regeling wordt geen delegatie van bestuursbevoegdheden aan ondergeschikten mogelijk gemaakt.
2. In een regeling wordt geen attributie van bestuursbevoegdheden aan ondergeschikten mogelijk gemaakt.

Toelichting

Eerste lid

Onder delegatie wordt verstaan het overdragen door een bestuursorgaan van zijn bevoegdheid tot het nemen van besluiten aan een ander die deze onder eigen verantwoordelijkheid uitoefent. Er dienen geen bevoegdheden gedelegeerd te worden aan ambtenaren. De desbetreffende minister dient immers, niet alleen politiek maar ook in juridische zin, verantwoordelijk te zijn.

Tweede lid

In principe dienen aan ambtenaren geen bevoegdheden te worden geattribueerd. De desbetreffende minister dient immers, niet alleen politiek maar ook in juridische zin, verantwoordelijk te zijn.

In de toelichting kan men eventueel tot uitdrukking brengen dat bijvoorbeeld een vergunningsaanvraag feitelijk wordt behandeld door een bepaalde directie/dienst. Het is logisch dat de feitelijke werkzaamheden niet door de minister persoonlijk worden verricht, maar door de onder hem ressorterende directies/diensten e.d..

Aanwijzing 5.13. Hardheidsclausule

1. In een regeling wordt geen hardheidsclausule opgenomen, tenzij er aanleiding is om te verwachten dat, gelet op het doel en de strekking van de regeling, de toepassing van de regeling kan leiden tot onbillijkheden van overwegende aard in niet precies te voorziene gevallen of groepen van gevallen.

2. In een regeling wordt geen hardheidsclausule opgenomen voor situaties waarin het buiten toepassing laten of het afwijken van de regeling nadelige effecten heeft of in het algemeen kan hebben voor derden-belanghebbenden.
3. Indien de toepassing van een hardheidsclausule voor bepaalde gevallen voldoende is uitgekristalliseerd en daardoor een bestendig karakter heeft gekregen, wordt dit bestendige beleid in een algemeen verbindend voorschrift neergelegd.

Toelichting

Eerste lid

Het opnemen van een hardheidsclausule in een regeling opent de mogelijkheid voor een bestuursorgaan om, in gevallen waarin toepassing van de regeling – gegeven de doelstelling en de strekking van die regeling – een onbillijkheid van overwegende aard zou opleveren, een onderdeel van die regeling buiten toepassing te laten of daarvan af te wijken. Indien het afwijken van de landsverordening betreft, betekent dit een inbreuk op het primaat van de wetgever. Naast dit mogelijke principiële bezwaar kleven er ook praktische bezwaren aan het opnemen van hardheidsclausules in de regelgeving. Niet zelden blijken dergelijke clausules conflictopwekkend te zijn. In de praktijk kan het opnemen van een hardheidsclausule leiden tot grote aantallen aanvragen om toepassing van de hardheidsclausule, terwijl inwilliging daarvan slechts in zeer beperkte mate aangewezen is. Daarbij dient te worden bedacht dat tegen de afwijzing van de aanvraag om toepassing van een hardheidsclausule beroep openstaat op grond van de Landsverordening administratieve rechtspraak. Een dergelijke afwijzing is immers een beschikking in de zin van die landsverordening. Mede gelet op de aanwijzing inzake conflictbeperking (aanwijzing 2.6) leiden deze factoren tot de noodzaak grote terughoudendheid te betrachten met het opnemen van hardheidsclausules. Indien toch een hardheidsclausule wordt opgenomen, dient hiervoor in de toelichting een toereikende motivering opgenomen te worden.

Een hardheidsclausule onderscheidt zich van ontheffings- en vrijstellingsbepalingen, doordat vooraf niet (precies) te voorzien is of afwijking nodig zal zijn en zo ja, om welke gevallen of groepen gevallen het bij de toepassing zal gaan. Voorts beperkt de toepassing van een hardheidsclausule zich tot (eventuele) onbillijkheden van overwegende aard. Bij ontheffingen is het juist van meet af aan de uitdrukkelijke bedoeling om in bepaalde, individuele, voorzienbare gevallen een uitzondering te maken op de wettelijke regel. Alleen wanneer een ontheffings- of vrijstellingssysteem zeer gebonden bevoegdheden bevat, kan voor het daarnaast opnemen van een hardheidsclausule nog ruimte zijn.

Het primaat van de wetgever brengt met zich dat een hardheidsclausule in beginsel in de landsverordening zelf wordt opgenomen. Zie hiertoe ook aanwijzing 2.10 inzake de verdeling van elementen van een regeling. Het gaat echter te ver om uit te sluiten dat een hardheidsclausule onder omstandigheden in een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling wordt opgenomen. Delegatie van regelgevende bevoegdheid kan in bepaalde gevallen mede omvatten de mogelijkheid om een hardheidsclausule op te nemen. Dit betekent dat de mogelijkheid wordt geopend om in bepaalde gevallen van de desbetreffende krachtens delegatie gestelde regeling af te wijken. Uiteraard dient een eventuele afwijking dan wel binnen het kader van de landsverordening te blijven.

In het algemeen zal de toepassing van een hardheidsclausule beperkt blijven tot individuele gevallen. Onder omstandigheden kan een hardheidsclausule evenwel ook op een concreet te traceren groep van gevallen worden toegepast. Dan zal er overigens al gauw sprake zijn van bestendig beleid dat uiteindelijk in een algemeen verbindend voorschrift moet worden neergelegd (zie het derde lid).

Tweede lid

Vermeden moet worden dat het in bijzondere omstandigheden buiten toepassing laten of afwijken van een regeling nadelige effecten heeft of in het algemeen kan hebben voor derden-belanghebbenden wier belang door de desbetreffende algemeen verbindende voorschriften wordt beschermd. De behoefte aan een hardheidsclausule doet zich in de praktijk soms voelen bij de toepassing van (meer) gebonden bestuursbevoegdheden. Dit geeft een verdere beperking van het gebruik van hardheidsclausules. In de praktijk betekent dit dat hardheidsclausules in bijzondere omstandigheden wel worden opgenomen in regelingen op het terrein van de belastingen, de sociale zekerheid en de rechtspositie.

Derde lid

Voor de realisering van het primaat van de wetgever en uit het oogpunt van duidelijkheid en rechtszekerheid verdient het de voorkeur om bestendig beleid dat in eerste instantie zal zijn neergelegd in een beleidsregel, uiteindelijk in een regeling neer te leggen. Het is daarom van belang om de toepassing van hardheidsclausules periodiek te evalueren. Mocht evaluatie leiden tot de conclusie dat de gevallen waarin een hardheidsclausule is toegepast op bepaalde punten voldoende zijn uitgekristalliseerd, dan dient het bestendig gebleken beleid - bij gelegenheid - in de landsverordening of onder omstandigheden in een gedelegeerde regeling te worden neergelegd.

Aanwijzing 5.14. Model hardheidsclausule

1. Indien in een regeling een hardheidsclausule wordt opgenomen, wordt zo concreet en nauwkeurig mogelijk aangegeven op welke onderdelen van de regeling de clausule van toepassing is.
2. Voor een hardheidsclausule wordt het volgende model als uitgangspunt genomen:

[aanduiding bestuursorgaan] kan artikel ... buiten toepassing laten of daarvan afwijken voor zover toepassing gelet op het belang van [aanduiding doel of strekking van de regeling] zal leiden tot een onbillijkheid van overwegende aard.

Toelichting*Eerste lid*

Gelet op de bij aanwijzing 5.13 genoemde mogelijke bezwaren van het opnemen van hardheidsclausules in regelingen, is in deze aanwijzing vastgelegd dat zo concreet en nauwkeurig mogelijk wordt aangegeven op welke onderdelen van de regeling deze clausule van toepassing is. Daarmee blijft onverlet de mogelijkheid van een algemene hardheidsclausule in een algemene landsverordening die geldt voor een aantal bijzondere landsverordeningen.

Tweede lid

In de zinsnede 'gelet op het belang van ...' moet zo concreet mogelijk het doel of de strekking van de regeling worden omschreven. Als dit niet goed mogelijk is, kan de volgende formulering worden gebruikt: 'gelet op het belang dat [dit artikel/deze regeling] beoogt te beschermen'. Een hardheidsclausule impliceert geen delegatie van regelgevende bevoegdheid: hij geeft slechts een beschikkingsbevoegdheid.

§ 5.5. Overgang van rechten krachtens publiekrecht**Aanwijzing 5.15. Overgang van rechten**

Indien een regeling voorziet in het ontstaan van enigerlei recht dat zich naar zijn aard leent voor overgang op anderen, wordt die overgang óf uitgesloten óf geregeld.

Toelichting

Indien een recht slechts aan een bepaalde (rechts)persoon toe kan komen omdat het strikt persoonsgebonden is (bijvoorbeeld rechten voortvloeiend uit inschrijving bij een school, verstrekking van een rijbewijs of inschrijving van een bedrijf in een verplicht register) is overgang vanzelfsprekend niet mogelijk. Een expliciete regeling ter zake is in dat geval niet nodig. In andere gevallen, waarbij minder duidelijk is of overgang

van het recht is toegestaan, is het wenselijk dat in de regeling duidelijk wordt gemaakt of de rechten die voortvloeien uit de regeling of uit daarop gebaseerde beschikkingen kunnen overgaan op anderen en zo ja, hoe een dergelijke overgang geschiedt.

Verwezen wordt naar artikel 3:83, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek van Aruba, waar is geregeld dat overdraagbaarheid van een ander recht dan eigendom, een beperkt recht of een vorderingsrecht, bij landsverordening, geschiedt. Het mogelijk maken dat een vergunning wordt overgedragen wordt dus in de landsverordening tot instelling van het vergunningsstelsel geregeld. Anders geldt de algemene regeling van het Burgerlijk Wetboek van Aruba.

§ 5.6. Toezicht op de naleving en opsporing

Aanwijzing 5.16. Terminologie ‘toezicht’ en ‘opsporing’

1. De werkzaamheden die door of namens een bestuursorgaan worden verricht om na te gaan of voorschriften worden nageleefd, worden aangeduid als ‘*toezicht op de naleving*’ van die voorschriften.
2. De werkzaamheden ter vaststelling in concrete gevallen of een strafbaar feit is gepleegd op basis van een redelijk vermoeden dat dit het geval is, worden aangeduid als ‘*opsporing*’ van die feiten.

Toelichting

Het is van belang nalevingstoezicht te onderscheiden van opsporing. Weliswaar hebben toezichthouders soms ook opsporingsbevoegdheid, maar met het oog zowel op de rechten van de belanghebbende, respectievelijk verdachte, als op de verhouding tot het Openbaar Ministerie moet zoveel mogelijk duidelijk zijn wanneer sprake is van nalevingstoezicht en wanneer van opsporing.

In de gevallen waarin hetzij nalevingstoezicht, hetzij opsporing wordt bedoeld, worden voor deze activiteiten termen als ‘controle’, ‘inspectie’ of ‘handhaving’ vermeden. Deze termen geven onvoldoende weer of het gaat om toezicht of om opsporing. Wel kan in toelichtende stukken de term ‘handhaving’ worden gehanteerd voor het geheel van handhavingsmechanismen.

Bij het bepalen van de handhavingsmechanismen voor een regeling wordt overwogen welke mogelijke overtredingen zich kunnen voordoen en welk instrument dan het meest effectief zal kunnen zijn. Afstemming met de directie/dienst, dan wel uitvoeringsorganisatie die het toezicht zullen uitoefenen en het Openbaar Ministerie verdient aanbeveling.

Aanwijzing 5.17. Aanwijzing toezichthouders en toezichtsbevoegdheden

Voor de aanwijzing van toezichthouders wordt bij aanwijzing van toezichthouders het volgende model gebruikt:

1. *Met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens [aanduiding desbetreffende voorschriften] zijn belast de daartoe bij landsbesluit aangewezen [ambtenaren/personen]. Een zodanig landsbesluit wordt bekendgemaakt in de Landscourant van Aruba.*
2. *De krachtens het eerste lid aangewezen [ambtenaren/personen] zijn, uitsluitend voor zover dat voor de vervulling van hun taak redelijkerwijze noodzakelijk is, bevoegd:*
 - a. *alle inlichtingen te vorderen;*
 - b. *inzage te verlangen van alle zakelijke boeken, bescheiden en andere informatiedragers en daarvan afschrift te nemen of kopie te maken of deze daartoe tijdelijk mee te nemen indien het maken van kopieën niet ter plaatse kan geschieden;*
 - c. *zaken aan opnemings- en onderzoek te onderwerpen, deze daartoe tijdelijk te mee te nemen en daarvan monsters te nemen;*
 - d. *elke plaats, met uitzondering van een woning zonder de uitdrukkelijke toestemming van de bewoner, te betreden, met medeneming van de benodigde apparatuur of vergezeld van door hen aangewezen personen;*
 - e. *een woning zonder de uitdrukkelijke toestemming van de bewoner ten aanzien waarvan een redelijk vermoeden bestaat dat [aanduiding vermoeden omschrijven], te betreden, vergezeld van door hen aangewezen personen.*
3. *Zo nodig, wordt de toegang tot [een plaats als bedoelde in het tweede lid, onderdeel d, of een woning, bedoeld in het tweede lid, onderdeel e], verschaft met behulp van de sterke arm.*
4. *Op het betreden van woningen, bedoeld in het tweede lid, onderdeel e, is Titel X van het Derde Boek van het Wetboek van Strafvordering van Aruba van overeenkomstige toepassing, met uitzondering van de artikelen 155, vierde lid, 156, tweede lid, 157, tweede en derde lid, 158, eerste lid, laatste zin, en 160, eerste lid, en met dien verstande dat de machtiging wordt verleend door de procureur-generaal.*
5. *Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden regels gesteld met betrekking tot de taakuitoefening van krachtens het eerste lid aangewezen [ambtenaren/personen].*
6. *Een ieder is verplicht aan de [ambtenaren/personen], bedoeld in het eerste lid, alle medewerking te verlenen die door hen op grond van het tweede lid wordt gevorderd.*

Toelichting

Deze aanwijzing bevat een modelbepaling aanwijzing toezichthouders, alsmede een pakket van algemene bevoegdheden van de toezichthouders. Telkens zal moeten worden gezien welke toezichtsbevoegdheden toegekend moeten worden.

Tweede lid

In het tweede lid is een pakket van toezichtsbevoegdheden opgenomen. De bevoegdheid tot het vorderen van inlichtingen (onderdeel a) wordt gelet op het basale karakter van deze bevoegdheid nimmer uitgesloten. In beginsel worden onderdelen a tot en met d in het bevoegdheden pakket opgenomen.

De toezichtsbevoegdheid, bedoeld in onderdeel e, wordt alleen toegekend indien de door het voorschrift beschermde belangen dat eisen. Dit volgt uit de bewoordingen van het tweede lid 'uitsluitend voor zover dat voor de vervulling van hun taak redelijkerwijze noodzakelijk is' zelf. Tegen oneigenlijk of onnodige gebruik van deze bevoegdheid biedt het vierde lid enige bescherming, namelijk het vereiste van een schriftelijke machtiging. Het toekennen van deze bevoegdheid dient in de memorie van toelichting zorgvuldig te worden toegelicht.

Voorbeeld gebruik van onderdeel e

Artikel 24, tweede lid, onderdeel e, van de Landsverordening verzorgingshuizen e. woningen zonder de uitdrukkelijke toestemming van de bewoner ten aanzien waarvan een redelijk vermoeden bestaat dat een verzorgingshuis deel uitmaakt van de woning, te betreden, vergezeld van door hen aangewezen personen.

De situatie kan zich ook voordoen dat de toezichthouder over een niet in het tweede lid genoemde bevoegdheid dient te beschikken (aanvulling van het bevoegdhedenpakket). In dat geval wordt die bevoegdheid toegevoegd aan het pakket van toezichtsbevoegdheden. De toekenning van een dergelijke bevoegdheid wordt in de memorie van toelichting zorgvuldig toegelicht.

Aanwijzing 5.18. Bijzondere opsporingsambtenaren

1. Indien het in bijzondere gevallen wenselijk wordt geacht ook anderen dan de bij of krachtens artikel 184 van het Wetboek van Strafvordering van Aruba aangewezen algemene opsporingsambtenaren te belasten met de opsporing van bepaalde strafbare feiten, wordt daarvoor het volgende model gebruikt:

1. *Met de opsporing van de bij [of krachtens] [artikel/de artikelen ...] strafbaar gestelde feiten zijn, naast de in artikel 184 van het Wetboek van Strafvordering van Aruba bedoelde personen, belast de daartoe bij landsbesluit aangewezen ambtenaren. Deze ambtenaren zijn tevens belast met de opsporing van de feiten, strafbaar gesteld in [de artikelen 2:132 tot en met 2:135 en 2:137 van het Wetboek van Strafrecht van Aruba], voor zover deze feiten betrekking hebben op een bevel, vordering of handeling, gedaan of ondernomen door henzelf. Een zodanig landsbesluit wordt bekendgemaakt in de Landscourant van Aruba.*
 2. *Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, kunnen regels worden gesteld met betrekking tot de vereisten waaraan de krachtens het eerste lid aangewezen ambtenaren dienen te voldoen.*
2. Aan bijzondere opsporingsambtenaren worden in beginsel naast de hun op grond van het Wetboek van Strafvordering van Aruba toekomende bevoegdheden geen bijzondere opsporingsbevoegdheden toegekend.

Toelichting

Het onderhavige model is bestemd voor gevallen waarin het wenselijk is om voor commune delicten in bijzondere landsverordeningen naast artikel 184 van het Wetboek van Strafvordering van Aruba andere ambtenaren met de opsporing van strafbare feiten te belasten.

Indien de bijzondere landsverordening zelf de opsporingsambtenaren aanwijst (bijvoorbeeld de ambtenaren van een bepaalde dienst) wordt in de modelbepaling na het woord 'belast' ingevuld: de ambtenaren van ... (volgt de naam van de directie/dienst of uitvoeringsorganisatie).

De aldus bij een bijzondere landsverordening aangewezen opsporingsambtenaren zijn bijzonder opsporingsambtenaar in de zin van artikel 185 van het Wetboek van Strafvordering van Aruba. Overigens dienen bijzondere opsporingsambtenaren, alvorens hun taak feitelijk te kunnen uitoefenen, aan bepaalde vakbekwaamheids- en betrouwbaarheidseisen te voldoen en beëdigd te worden. Hierover zijn regels gesteld in het Landsbesluit bijzondere opsporingsambtenaren 2012. Dit besluit bevat ook regels over de legitimatie door bijzondere opsporingsambtenaren.

Aanwijzing 5.19. Assistentie van politie

Het regelen van de mogelijkheid om bij de uitoefening van een bevoegdheid de assistentie van de politie in te roepen, geschiedt overeenkomstig het volgende model:

Zo nodig (omschrijving van de bevoegdheid) met behulp van de sterke arm.

Toelichting

Verwezen wordt naar aanwijzing 5.17, derde lid.

§ 5.7. Sancties

Aanwijzing 5.20. Bestuurlijke sancties

Als bestuurlijke sancties worden met name de volgende mogelijkheden overwogen:

- a. het intrekken, wijzigen of schorsen van een beschikking;
- b. het opleggen van een last onder bestuursdwang;
- c. het opleggen van een last onder dwangsom; of
- d. het opleggen van een bestuurlijke boete.

Toelichting

Bij het opleggen van een bestuurlijke sanctie treedt een bestuursorgaan op als gevolg van het door een (rechts)persoon overtreden van een wettelijk voorschrift. De sanctie bestaat uit het opleggen van een verplichting of het onthouden van een aanspraak. De in de aanwijzing genoemde bestuurlijke sancties komen vanwege hun algemene karakter in een groot aantal gevallen en voor regelgeving van uiteenlopende aard in aanmerking als handhavingsmiddel. Voor het verlenen van de bevoegdheid tot het opleggen van een last onder bestuursdwang en een last onder dwangsom (beide herstelsancties) en het opleggen van een bestuurlijke boete is in **Bijlage III. Modelbepalingen bestuurlijke sancties** een model opgenomen.

Zie ook aanwijzing 2.5.

Aanwijzing 5.21. Intrekking, wijziging of schorsing beschikking

1. Indien intrekking, wijziging of schorsing van een beschikking bij wijze van sanctie mogelijk moet zijn, wordt de bevoegdheid daartoe uitdrukkelijk geregeld.
2. De gronden die kunnen of moeten leiden tot het intrekken, het wijzigen of het schorsen van een beschikking bij wijze van sanctie, worden in de regeling gespecificeerd.

Aanwijzing 5.22. Last onder bestuursdwang en last onder dwangsom

1. Een last onder bestuursdwang is een herstelsanctie, inhoudende een last tot geheel of gedeeltelijk herstel van de overtreding en de bevoegdheid van het bestuursorgaan om de last door feitelijk handelen ten uitvoer te leggen, indien de last niet of niet tijdig wordt uitgevoerd.
2. Een last onder dwangsom is een herstelsanctie, inhoudende een last tot geheel of gedeeltelijk herstel van de overtreding en de verplichting tot betaling van een geldsom, indien de last niet of niet tijdig wordt uitgevoerd. Een last onder dwangsom heeft dus een voorwaardelijk karakter.

Toelichting

In de (Nederlandse) Algemene wet bestuursrecht (Awb) is aangegeven dat een bestuursorgaan dat bij bijzondere wet de bevoegdheid heeft gekregen om bestuursdwang toe te passen in plaats daarvan ook een last onder dwangsom kan opleggen. De last onder dwangsom is daarmee een afgeleide bevoegdheid van de bevoegdheid om een last onder bestuursdwang op te leggen. De Awb is niet van toepassing op Aruba. De keuze om een of beide bevoegdheden op te leggen dient in elk geval afzonderlijk te worden beoordeeld en in het afzonderlijke geval geregeld te worden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met het feit dat de toepassing van de bevoegdheden afhankelijk zijn van het geval, te weten de feiten, de omstandigheden en de belangen die aan de orde zijn. Het opleggen van beide maatregelen is niet mogelijk. Beide maatregelen zijn immers gericht op het voorkomen van een overtreding of van een verder voortduren van een overtreding.

Aanwijzing 5.23. Bestuurlijke boetehoogte

Een bestuurlijke boete is een bestraffende sanctie. De bestuurlijke boete houdt een onvoorwaardelijke verplichting in tot betaling van een geldsom. Deze sanctie is erop gericht om leed toe te voegen aan de overtreder.

Toelichting

Overtredingen van eenzelfde bepaling in een landsverordening kunnen soms zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk worden beboet.

De bestuurlijke boete wordt opgelegd door het bestuursorgaan zonder tussenkomst van de bestuursrechter.

De hoogte van de bestuurlijke boete dient goed gemotiveerd te worden in de memorie van toelichting.

Aanwijzing 5.24. Omschrijving met sancties bedreigde feiten

Door sancties te handhaven bepalingen worden zo nauwkeurig mogelijk geformuleerd.

Toelichting

In het bijzonder bij bepalingen die door strafsancties of bestuurlijke sancties worden gehandhaafd is de rechtszekerheid van groot belang. De burger moet uit de bepalingen precies kunnen afleiden in welke gevallen een gedraging tot toepassing van een sanctie kan leiden. Als daarover door verwijzing naar andere bepalingen onduidelijkheid kan ontstaan betekent dat dus dat die verwijzing achterwege moet blijven.

Aanwijzing 5.25. Strafsancties

1. Indien de omschrijving van een strafbaar feit aan een lagere regeling wordt overgelaten, wordt in de landsverordening geregeld welke straf kan worden opgelegd.
2. De geldboete die ten hoogste kan worden opgelegd, wordt aangegeven door het noemen van een van de geldboetecategorieën, vermeld in artikel 1:54, vierde lid, van het Wetboek van Strafrecht van Aruba.
3. Voor de strafbaarstelling van een feit dat niet alleen met een geldboete maar ook met een vrijheidsstraf wordt bedreigd, wordt het volgende model gebruikt:

Overtreding van artikel ... wordt gestraft met [gevangenisstraf / hechtenis] van ten hoogste [aantal maanden of jaren] of een geldboete van de ... categorie.

Toelichting*Eerste lid*

De strafsanctie op de overtreding van een voorschrift in een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, (of een ministeriële regeling) kan ingevolge artikel V.9 van de Staatsregeling van Aruba niet in dat landsbesluit (of die ministeriële regeling) worden geregeld. De landsverordening dient de strafsoort en de maximaal op te leggen straf te bepalen.

Tweede lid

De geldboetecategorie indeling in het Wetboek van Strafrecht van Aruba is gebaseerd op een bepaalde systematiek. Indien deze systematiek niet wordt gevolgd, dient in de toelichting de keuze om hiervan af te wijken gemotiveerd te worden.

Derde lid

Ingevolge artikel 1:11 van het Wetboek van Strafrecht van Aruba kan de rechter, indien de landsverordening dit bepaalt, naast gevangenisstraf of hechtenis ook een

geldboete opleggen. Deze formulering geeft die mogelijkheid aan. De rechter kan voor misdrijven en overtredingen die worden bedreigd met een vrijheidsstraf in plaats van een vrijheidsstraf ook een taakstraf opleggen (artikel 1:11, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht van Aruba).

Gevangenisstraf en hechtenis zijn altijd alternatieven, zodat daaruit gekozen moet worden. Deze keuze hangt samen met de op grond van aanwijzing 5.26 te maken keuze. Hoe wordt de schending van een bepaalde verplichting gecategoriseerd. Misdrijven worden met gevangenisstraf bedreigd, overtredingen (indien het wenselijk is om voor de overtreding ook een vrijheidsstraf te kunnen opleggen) met hechtenis.

Aanwijzing 5.26. Misdrijven en overtredingen

Ten aanzien van elk strafbaar feit dat door een landsverordening in het leven wordt geroepen of dat krachtens een landsverordening bij lagere regeling in het leven kan worden geroepen, wordt in de landsverordening aangegeven of het een misdrijf of een overtreding is. Daarvoor worden de volgende modellen gebruikt:

A. *De in artikel ... strafbaar gestelde feiten zijn misdrijven.*

B. *De [in/krachtens] artikel ... strafbaar gestelde feiten zijn overtredingen.*

Toelichting

Strafbare feiten die als misdrijf kwalificeren kunnen slechts bij landsverordening in het leven worden geroepen. De delictsomschrijving wordt dan in de landsverordening zelf opgenomen. Bij overtredingen kan, indien de landsverordening de omschrijving van het strafbare feit aan een lagere regeling overlaat, de delictsomschrijving ook in die lagere regeling worden opgenomen.

§ 5.8. Bestuursrechtelijke rechtsbescherming

Aanwijzing 5.27. Rechtsbescherming

In een bijzondere landsverordening worden in beginsel geen bepalingen over bestuursrechtelijke rechtsbescherming opgenomen.

Toelichting

In beginsel wordt volstaan met het in de Landsverordening administratieve rechtspraak neergelegde stelsel van rechtsbescherming (zie ook aanwijzing 2.27). Uit de Landsverordening administratieve rechtspraak volgt dat, als een bijzondere landsverordening aan een bestuursorgaan de bevoegdheid toekent beschikkingen te nemen,

tegen een dergelijke beschikking in beginsel bezwaar, beroep en hoger beroep openstaan. Beroep staat open bij het Gerecht in eerste aanleg en hoger beroep bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie.

Uit deze aanwijzing volgt ook dat in beginsel voor alle belanghebbenden dezelfde beroepsmogelijkheden dienen open te staan, en dat tegen feitelijke handelingen in beginsel geen beroep bij een bestuursrechter wordt opengesteld. Indien het nodig is om een uitzondering op de Landsverordening administratieve rechtspraak te maken of af te wijken van de Landsverordening administratieve rechtspraak, wordt dat in de bijzondere landsverordening geregeld.

Voor rijkswetgeving geldt dat voor de rechtsbescherming in beginsel wordt aangesloten bij de rechtsregels van het land waar een bestuursorgaan zijn zetel heeft.

In het algemeen deel van de memorie van toelichting dient aandacht aan dit punt te worden besteed door het opnemen van een paragraaf “rechtsbescherming”.

Aanwijzing 5.28. Opschortende werking

Indien het wenselijk is dat de werking van een beschikking wordt opgeschort zolang de beschikking nog door de bestuursrechter kan worden vernietigd, wordt het volgende model gebruikt:

De werking van de beschikking wordt opgeschort totdat de beroepstermijn is verstreken of, indien beroep is ingesteld, op het beroep is beslist.

Toelichting

Artikel 9, vierde lid, van de Landsverordening administratieve rechtspraak bepaalt dat het bezwaar niet de werking schorst van de beschikking waartegen het is gericht, tenzij bij of krachtens wettelijk voorschrift anders is bepaald. Artikel 23, vierde lid, van de Landsverordening administratieve rechtspraak bepaalt dat het beroep niet de werking schorst van de beslissing waartegen het is gericht, tenzij bij of krachtens wettelijk voorschrift anders is bepaald. Met het oog op de rechtsbescherming, in het bijzonder van derden-belanghebbenden, kan het soms gewenst zijn om te regelen dat de werking van een beschikking gedurende een bepaalde periode na de bekendmaking wordt opgeschort. Aandacht hiervoor is met name van belang als de uitvoering van de beschikking tot onomkeerbare gevolgen leidt. Bij de overweging van de vraag of het noodzakelijk is om een regeling ter zake van de opschorting van de werking van een beschikking op te nemen, moet worden bedacht dat belanghebbenden in beginsel de mogelijkheid hebben om bij de bestuursrechter een voorlopige voorziening te

vragen, inhoudende gehele of gedeeltelijke schorsing van een beschikking (artikel 54 van de Landsverordening administratieve rechtspraak).

§ 5.9. Evaluatiebepaling

Aanwijzing 5.29. Evaluatiebepaling

Indien het wenselijk is te bepalen dat een landsverordening wordt geëvalueerd, of dat over de uitvoering daarvan verslag wordt gedaan, wordt het volgende model als uitgangspunt genomen:

[De Minister/De minister, belast met (aanduiding onderwerp)] zendt [in overeenstemming met de minister, belast met (aanduiding onderwerp)] binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van deze landsverordening aan de Staten een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van deze landsverordening in de praktijk [of nadere omligging van aspecten of onderdelen van de landsverordening].

Toelichting

Voor onderzoek komen in aanmerking zowel de mate van verwerkelijking van de doelstellingen en de neveneffecten als de evenredigheid, subsidiariteit, uitvoerbaarheid, handhaafbaarheid, afstemming op andere regelingen, eenvoud, duidelijkheid en toegankelijkheid. Welke vorm van evaluatie moet worden gekozen, zal afhangen van onder meer het gewicht van de betrokken regeling, de maatschappelijke betekenis ervan en de aan evaluatie verbonden lasten. Er is een breed scala denkbaar van diepgaand wetenschappelijk onderzoek tot rapportage door de uitvoeringsorganen. Indien voor de evaluatie de medewerking van een niet onder ministeriële verantwoordelijkheid vallend orgaan nodig is, moet daartoe een wettelijke voorziening worden opgenomen.

In het algemeen ligt een evaluatietermijn van vijf jaar in de rede. Onder omstandigheden kan een andere termijn de voorkeur verdienen. Bij een termijn van minder dan vijf jaar moet er echter rekening mee worden gehouden dat die termijn mogelijk te kort is voor een evaluatie, omdat er dan nog weinig ervaring met de landsverordening in de praktijk zal zijn opgedaan.

De modelbepaling gaat uit van een eenmalige evaluatie. In bijzondere gevallen kan er behoefte bestaan aan een periodieke evaluatie van een landsverordening. In de evaluatiebepaling kan dan worden bepaald dat de evaluatie 'binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van deze landsverordening, en vervolgens telkens na (...) jaar,' zal plaatsvinden.

§ 5.10. Overgangsrecht

Aanwijzing 5.30. Noodzaak overgangsrecht

Bij een nieuwe regeling of wijziging van een regeling wordt overwogen of overgangsbepalingen noodzakelijk zijn.

Toelichting

Het is van belang tijdig na te gaan welke elementen van een regeling aanleiding kunnen geven tot een of meer overgangsbepalingen. Overgangsrecht geeft de verhouding van de nieuwe regeling tot het daarvoor geldende recht weer.

Het is van belang de grenzen in het oog te houden die artikel 1 (het eigendomsbegrip) van het Eerste Protocol bij het EVRM en artikel 17 van het Handvest voor de grondrechten van de Europese Unie in het licht van de gevormde jurisprudentie stellen aan het overgangsrecht en meer in het bijzonder overgangsrecht bij wijziging van aanspraken in de socialezekerheidswetgeving en de pensioenwetgeving.

Als een landsverordening wordt gevolgd door een invoeringslandsverordening, kan worden overwogen het overgangsrecht op te nemen in die invoeringslandsverordening. Indien mogelijk verdient het aanbeveling om in de memorie van toelichting bij de eerste landsverordening in te gaan op het voorgenomen overgangsrecht.

Aanwijzing 5.31. Plaats overgangsrecht

Indien bij een wijziging van een regeling overgangsbepalingen noodzakelijk zijn, worden deze in de te wijzigen regeling opgenomen, tenzij dit gelet op de doelgroep, de geldigheidsduur of de toegankelijkheid, onwenselijk is.

Toelichting

Door het overgangsrecht in de te wijzigen regeling op te nemen wordt voorkomen dat verschillende wijzigingsregelingen van belang blijven wegens het daarin opgenomen overgangsrecht. Tevens bevordert deze handelwijze de kenbaarheid van het overgangsrecht, doordat dit in dezelfde regeling is opgenomen als het recht waarop de overgangsbepalingen betrekking hebben. Op deze hoofdregel kan een uitzondering worden gemaakt indien het overgangsrecht een zodanig beperkte doelgroep of geldigheidsduur kent, dat het overgangsrecht de te wijzigen regeling zou 'vervuilen'. In een dergelijk geval spelen de genoemde argumenten voor het opnemen van het over-

gangsrecht in de te wijzigen regeling ook een minder grote rol. Indien een invoeringslandsverordening gebruikelijk is op het te regelen terrein, pleit de toegankelijkheid van het overgangsrecht juist voor opname in de desbetreffende invoeringslandsverordening. Zie ook aanwijzing 6.3.

Aanwijzing 5.32. Onmiddellijke werking/Exclusieve werking

1. Een nieuwe regeling is niet slechts van toepassing op hetgeen na haar inwerkingtreding voorvalt, doch ook op hetgeen bij haar inwerkingtreding bestaat, zoals bestaande rechtsposities en verhoudingen.
2. Indien beoogd wordt af te wijken van het eerste lid, wordt dit uitdrukkelijk bepaald.

Toelichting

Indien in een regeling geen overgangsrecht wordt opgenomen, heeft deze onmiddellijke (ook wel: exclusieve) werking. Hieraan kunnen bezwaren kleven. In dat geval kan gekozen worden voor terugwerkende kracht (aanwijzingen 5.33 en 5.34) of voor eerbiedigende dan wel uitgestelde werking (aanwijzing 5.35). Afwijkingen van de hoofdregel dienen in beginsel in de regeling zelf te worden neergelegd. Dit is evenwel niet altijd nodig. Er kunnen algemene bepalingen van overgangsrecht bestaan, zoals artikel 1:1, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht van Aruba, artikel 1.6, eerste lid, van de Staatsregeling van Aruba, artikel 15 IVBPR en artikel 7 EVRM. Op grond van deze bepalingen kunnen feiten die vóór de inwerkingtreding zijn geschied, niet strafbaar of zwaarder strafbaar worden gesteld.

In de jurisprudentie is ook wel eens aanvaard dat uit een regeling een afwijking van de hoofdregel moet worden afgeleid (HR 7 maart 1979, ECLI:NL:HR:1979:AB7440). Het is echter niet wenselijk bij het ontwerpen van een nieuwe regeling van deze mogelijkheid uit te gaan.

Voor de beoordeling in hoeverre afwijking van de hoofdregel noodzakelijk is, dient de ontwerper van een regeling zich de maatschappelijke gevolgen daarvan voor te stellen. Punten van overweging zijn daarbij het vertrouwensbeginsel, de redelijkheid en billijkheid, de rechtszekerheid en het verrassingseffect (zie ook aanwijzing 5.33).

Het is niet altijd noodzakelijk op de gehele regeling van toepassing zijnde overgangsbepalingen te ontwerpen; per onderdeel van een regeling kunnen verschillende overgangsregelingen gelden.

Aanwijzing 5.33. Terugwerkende kracht

1. Aan een regeling wordt slechts terugwerkende kracht verleend, indien daarvoor een bijzondere reden bestaat.
2. Door het verlenen van terugwerkende kracht aan een regeling worden de in die regeling voorziene rechtsgevolgen gerekend te zijn ingetreden vanaf een nader aangeduid tijdstip voorafgaande aan de inwerkingtreding van die regeling.
3. Aan belastende regelingen wordt, behoudens in uitzonderlijke gevallen, geen terugwerkende kracht toegekend.
4. Bij een regeling mag een feit dat vóór haar inwerkingtreding is geschied, niet strafbaar of zwaarder strafbaar worden gesteld.

Toelichting

Het toekennen van terugwerkende kracht brengt op zichzelf geen verandering in de feiten zelf mee, maar in de rechtsgevolgen daarvan. De mogelijkheid tot het verlenen van terugwerkende kracht wordt beperkt door internationale en nationale wettelijke bepalingen (zie de toelichting bij aanwijzing 5.32).

Bij belastende regelingen betekent terugwerkende kracht in beginsel een aantasting van de rechtszekerheid van de burger. Een reden voor het toekennen van terugwerkende kracht kan zijn de noodzaak tot het plotseling laten gelden van een nieuwe regeling om te voorkomen dat burgers maatregelen treffen waardoor de regeling haar beoogde effect ontbeert of zelfs een tegenovergesteld effect sorteert. Alsdan kan de grensdatum van de terugwerkende kracht samenvallen met de datum waarop van betrokkenen redelijkerwijs kan worden gevergd dat zij reeds voorafgaande aan de inwerkingtreding met de verandering in de regelgeving rekening hielden. Voorts kan gedacht worden aan gevallen waarin de regelgeving een achterstand heeft opgelopen ten opzichte van in de praktijk noodzakelijk gebleken ontwikkelingen die legalisering achteraf behoeven. Legalisering dient dan wel op zo kort mogelijke termijn te geschieden, opdat de periode waarover de regeling terugwerkt, beperkt blijft.

Terugwerkende kracht van fiscale regelingen

Aan belastende fiscale maatregelen wordt, gelet op het rechtszekerheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel, behoudens uitzonderlijke gevallen geen terugwerkende kracht verleend. De vraag of er sprake is van een uitzonderlijk geval dient in de memorie van toelichting gemotiveerd te worden. Het uitzonderlijke geval dat terugwerkende kracht van een belastende fiscale maatregel kan rechtvaardigen wordt gevormd door aanmerkelijke aankondigingseffecten (bijvoorbeeld door het aankondigen

van de maatregel door middel van een persbericht⁴) of een omvangrijk oneigenlijk gebruik of misbruik van een wettelijke voorziening. In ieder geval kan geen terugwerkende kracht worden gegeven aan maatregelen die voor het tijdstip waarop het regime zal gaan gelden, niet of niet voldoende kenbaar zijn.

Deze regels kunnen in principe ook buiten de fiscale regelgeving worden toegepast.

Aanwijzing 5.34. Modelbepaling terugwerkende kracht

1. Het verlenen van terugwerkende kracht geschiedt niet door de regeling in werking te laten treden op een tijdstip dat in het verleden ligt.
2. Voor het verlenen van terugwerkende kracht wordt een van de volgende modellen gebruikt:
 - A. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking [op/met ingang van ...] en werkt [ten aanzien van artikel .../de artikelen ...] terug tot en met ...*
 - B. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit treedt in werking op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip. In dat landsbesluit kan worden bepaald dat [artikel .../de artikelen ... van] deze landsverordening/dit landsbesluit [terugwerkt/terugwerken] tot en met [.../een in dat landsbesluit te bepalen tijdstip] [, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld].*
3. Indien dit voor de duidelijkheid van de beoogde rechtsgevolgen van terugwerkende kracht nodig is, worden meer gespecificeerde bepalingen opgenomen.
4. In de toelichting wordt vermeld om welke reden en tot en met welk tijdstip het verlenen van terugwerkende kracht noodzakelijk is of kan zijn.

Toelichting

Zie ook aanwijzing 4.15, eerste lid.

Indien het wenselijk is om uitdrukkelijk aan te geven in hoeverre een landsverordening toepasselijk is op feiten die in het verleden hebben plaatsgevonden, kan het volgende voorbeeld worden gebruikt: Artikel 10 vindt voor het eerst toepassing met betrekking tot feiten als vorenbedoeld die in het jaar 2015 hebben plaatsgevonden.

Niet toegestaan is het gebruik van de formulering 'Deze wet wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van ...' (zie hiervoor ook de artikelen V.8 en V.9 van de Staatsregeling van Aruba).

⁴ Het persbericht een aankondiging van de ontwerp-landsverordening, beschrijving van het voorstel op hoofdlijnen en een aankondiging van terugwerkende kracht van de ontwerp-landsverordening dat niet eerder ligt dan het uitbrengen van het persbericht.

Indien nodig kunnen de modellen uit deze aanwijzing worden gecombineerd met die uit aanwijzing 4.20.

De bevoegdheid om terugwerkende kracht te verlenen bij een inwerkingtredingsbesluit wordt zo mogelijk geclausuleerd op de punten van reikwijdte en de datum van de terugwerkende kracht. Het is ook voorstelbaar dat dit nog niet bij voorbaat mogelijk is, omdat dat bijvoorbeeld afhangt van een toekomstige gebeurtenis. In dat geval wordt toegelicht op welke wijze het ingangsmoment van de terugwerkende kracht bepaald zal worden dan wel voor welke bepalingen dit mogelijk zal gelden.

Aanwijzing 5.35. Eerbiedigende en uitgestelde werking

1. Een nieuwe regeling kan een daarvoor geldende regeling blijvend (eerbiedigende werking) of voor een bepaalde periode (uitgestelde werking) van toepassing laten op nader aangeduide feiten of verhoudingen, dan wel blijvend of voor een bepaalde periode gelding toekennen aan door een daarvoor geldende regeling in het leven geroepen rechten of verplichtingen.
2. Bij het verlenen van eerbiedigende of uitgestelde werking of het toekennen van gelding aan door een eerdere regeling in het leven geroepen rechten of verplichtingen blijkt uit de regeling duidelijk welke rechtsgevolgen beoogd worden.

Toelichting

Het toekennen van eerbiedigende werking of uitgestelde werking kan onder meer wenselijk zijn indien het aan de nieuwe regeling voorafgaande rechtsregime heeft geleid tot het ontstaan van verwachtingen omtrent het voortduren van situaties dan wel het al dan niet intreden van aan bepaalde handelingen verbonden rechtsgevolgen of andere effecten, aan welke verwachtingen de nieuwe regeling afbreuk zal doen. In hoeverre deze verwachtingen gehonoreerd moeten worden, hangt in de eerste plaats af van de vraag of de overwegingen die geleid hebben tot het tot stand brengen van de nieuwe regeling, daartoe de ruimte laten. Verder spelen bij het tot stand brengen van een nieuwe regeling vaak allerlei praktische zaken: onder de oude regeling verleende vergunningen of genomen besluiten, waarvan het wenselijk is om die – ter voorkoming van onnodige invoeringslasten voor zowel burgers en bedrijven als voor de overheid en bestuursorganen – onder de nieuwe regeling al dan niet tijdelijk te continueren.

De overgangsregeling dient zodanig specifiek te zijn dat duidelijk blijkt wat rechtens de relevante situatie is. Leidt de toepassing van eerbiedigende of uitgestelde werking tot een zeer ingewikkelde regeling, dan verdient het overweging de te handhaven

regeling opnieuw vast te stellen als onderdeel van en uitzondering op de nieuwe regeling.

Aanwijzing 5.36. Overgangsrecht bij nieuwe geschillenregels

In geval van nieuwe regels voor procedures en bevoegdheden van organen ter zake van geschillen wordt met betrekking tot de zaken die voor de inwerkingtreding van deze regels aanhangig zijn gemaakt, uitdrukkelijk geregeld of het oude dan wel het nieuwe recht van toepassing is.

Toelichting

Deze aanwijzing geldt ook in de sfeer van het strafprocesrecht. In de sfeer van de strafvordering geldt niet een regel als die van artikel 1:1, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht van Aruba. Bij verandering van de bevoegde instantie of van de procedure dient men in die sfeer, evenals elders in de sfeer van het procesrecht, na te gaan of de oude dan wel de nieuwe regeling ook moet gelden voor de zaken, die bij de inwerkingtreding van de nieuwe regeling aanhangig zijn.

Aanwijzing 5.37. Overgangsrecht archiefbescheiden

Bij de beëindiging van een taak van een overheidsorgaan of de overgang van een taak op een ander overheidsorgaan of op een privaatrechtelijk rechtspersoon, wordt in het overgangsrecht een voorziening opgenomen voor de op die taak betrekking hebbende aanwezige bescheiden. Daarbij worden de volgende modellen als uitgangspunt genomen:

- A. *De bij [het voorheen bevoegde overheidsorgaan] aanwezige bescheiden met betrekking tot taken of werkzaamheden die op het tijdstip van inwerkingtreding van deze landsverordening zijn beëindigd, worden overgedragen aan [de Minister/de minister, belast met [aanduiding onderwerp]]. [De Minister/De minister, belast met [aanduiding onderwerp]] draagt de bescheiden over aan een archiefbewaarplaats van het Land. Alvorens tot overdracht van de bescheiden over te gaan, beoordeeld [de Minister/de minister, belast met [aanduiding onderwerp]] of er geen beperkingen aan de openbaarheid van die bescheiden dient te worden gesteld in het belang van de bescherming van de nationale veiligheid.*
- B. *De bij [overheidsorgaan A] aanwezige bescheiden met betrekking tot taken of werkzaamheden die op het tijdstip van inwerkingtreding van deze landsverordening zijn overgedragen aan [overheidsorgaan B], worden overgedragen aan [overheidsorgaan B].*
- C. *De bij [het voorheen bevoegde overheidsorgaan/overheidsorgaan A] aanwezige bescheiden met betrekking tot taken of werkzaamheden die op het tijdstip van*

inwerkingtreding van deze landsverordening zijn overgedragen aan een privaatrechtelijk rechtspersoon, worden overgedragen aan [de Minister/de minister, belast met [aanduiding onderwerp]]. [De Minister/De minister, belast met (aanduiding onderwerp)] draagt de bescheiden over aan een archiefbewaarplaats van het Land, tenzij overdracht aan het privaatrechtelijk rechtspersoon noodzakelijk is ter uitvoering van zijn taken. Alvorens tot overdracht van de bescheiden over te gaan, beoordeeld [de Minister/de minister, belast met [aanduiding onderwerp]] of er geen beperkingen aan de openbaarheid van die bescheiden dient te worden gesteld in het belang van de bescherming van de nationale veiligheid.

Toelichting

Deze aanwijzing houdt verband met de situatie waarbij overheidsorganen worden opgeheven, samengevoegd of gesplitst, of waarbij een of meer taken van een overheidsorgaan worden overgedragen aan een ander (overheids)orgaan. Er moet een voorziening worden getroffen hoe om te gaan met de bescheiden van dat overheidsorgaan.

§ 5.11. Samenloop van ontwerp-landsverordeningen

Aanwijzing 5.38. Samenloop

Bij een ontwerp-landsverordening wordt gezien of het noodzakelijk is de samenloop met een andere ontwerp-landsverordening te regelen.

Toelichting

Onder samenloop wordt de situatie verstaan waarin een tekstuele afhankelijkheid tussen twee (of meer) ontwerp-landsverordeningen (of met betrekking tot een landsverordening die nog niet in werking is getreden) bestaat terwijl de procedures van totstandkoming in de tijd onafhankelijk van elkaar verlopen. Het gaat hier dus niet om situaties als die van een nieuwe landsverordening en een invoeringslandsverordening daarbij, waar de inhoud en procedurele voortgang van het ene ontwerp rechtstreeks bepalend zijn voor die van het andere ontwerp. Een samenloopp probleem zal zich over het algemeen slechts voordoen bij ontwerp-landsverordeningen, aangezien bij landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, en ministeriële regelingen kort voor de plaatsing nog wijzigingen kunnen worden aangebracht en de tekst kan worden vastgesteld naar de situatie die op dat moment bestaat.

Het verdient de voorkeur samenloopp problemen te voorkomen. Dit kan worden bereikt door:

- een tweede wetgevingstraject pas te starten wanneer het eerste zijn beslag heeft gevonden in een wet(swijziging) of anderszins reeds verder in procedure is, zodat de volgorde van inwerkingtreding duidelijk vooraf goed kan worden ingeschat;
- ontwerp-landsverordeningen aldus te formuleren dat geen tekstuele afhankelijkheid bestaat;
- de ontwerp-landsverordeningen samen te voegen.

Verder kunnen samenloopproblemen soms worden voorkomen door in het inwerking-tredingsbesluit dat de inwerkingtreding regelt de volgorde van inwerkingtreding te bepalen. Het verdient aanbeveling een samenloopbepaling als bedoeld in aanwijzing 5.39 pas in een ontwerp-landsverordening op te nemen op het moment dat vaststaat dat een samenloopprobleem zich daadwerkelijk voordoet en dat probleem niet anders dan door een samenloopbepaling opgelost kan worden.

Aanwijzing 5.39. Model samenloopbepaling

1. Indien de formulering van een ontwerp-landsverordening tot wijziging van een landsverordening afhankelijk is van een wijziging die een andere ontwerp-landsverordening beoogt teweeg te brengen in diezelfde landsverordening, wordt een samenloopbepaling overeenkomstig het volgende model opgenomen:
Indien de op [datum] bij de Staten ingediende ontwerp-landsverordening [opschrift] tot landsverordening is of wordt verheven en [artikel... van] die landsverordening eerder in werking is getreden of treedt dan [artikel... van] deze landsverordening, wordt [artikel... van] deze landsverordening als volgt gewijzigd:....
2. Indien een ontwerp-landsverordening tot wijziging van een landsverordening gevolgen heeft voor de formulering van een andere ontwerp-landsverordening tot wijziging van diezelfde landsverordening, wordt een samenloopbepaling overeenkomstig het volgende model opgenomen:
Indien de op [datum] bij de Staten ingediende ontwerp-landsverordening [opschrift] tot landsverordening is of wordt verheven en [artikel ... van] die landsverordening later in werking treedt dan [artikel ... van] deze landsverordening, wordt [artikel ... van] die landsverordening als volgt gewijzigd:
3. Indien er tussen twee ontwerp-landsverordeningen tot wijziging van dezelfde landsverordening een wederzijdse tekstuele afhankelijkheid bestaat, wordt een samenloopbepaling overeenkomstig het volgende model opgenomen:
Indien de op [datum] bij de Staten ingediende ontwerp-landsverordening [opschrift] tot landsverordening is of wordt verheven en [artikel ... van] die landsverordening:

- a. *eerder in werking treedt of is getreden dan [artikel ... van] deze landsverordening, wordt [artikel ... van] deze landsverordening als volgt gewijzigd: ...;*
 - b. *later in werking treedt dan [artikel ... van] deze landsverordening, wordt [artikel ... van] die landsverordening als volgt gewijzigd:*
4. Indien een ontwerp-landsverordening gevolgen heeft voor de formulering van een ontwerp-landsverordening dat beoogt een nieuwe landsverordening tot stand te brengen, wordt een samenloopbepaling overeenkomstig het volgende model opgenomen:
- Indien de op [datum] bij de Staten ingediende ontwerp-landsverordening [opschrift] tot landsverordening is of wordt verheven, wordt [artikel ... van] die landsverordening als volgt gewijzigd:*
5. Indien de formulering van een ontwerp-landsverordening dat beoogt een nieuwe landsverordening tot stand te brengen, afhankelijk is van een andere ontwerp-landsverordening, wordt een samenloopbepaling overeenkomstig het volgende model opgenomen:
- Indien de op [datum] bij de Staten ingediende ontwerp-landsverordening [opschrift] tot landsverordening is of wordt verheven en [artikel ... van] die landsverordening in werking treedt, wordt [artikel ... van] deze landsverordening als volgt gewijzigd:*

Toelichting

De modellen kunnen ook worden gebruikt indien de samenloop betrekking heeft op een landsverordening die nog niet in werking is getreden. De zinsnede ‘Indien de op [datum] bij de Staten ingediende ontwerp-landsverordening [opschrift] tot landsverordening is of wordt verheven en [artikel ... van] die landsverordening’ wordt in dat geval vervangen door: Indien [artikel ... van] de [citeertitel of aanduiding van de landsverordening].

Het eerste en tweede lid zien op eenzijdige samenloop: ontwerp-landsverordening A is afhankelijk van of heeft gevolgen voor ontwerp-landsverordening B, maar andersom is dat niet het geval. Hiervan is bijvoorbeeld sprake als ontwerp-landsverordening A een bestaand artikellid wijzigt, dat door ontwerp-landsverordening B wordt vernummerd in verband met de invoeging van een nieuw lid. In die situatie hoeft de samenloop alleen te worden geregeld voor het geval ontwerp-landsverordening B eerder in werking treedt dan wetsvoorstel A. Treedt wetsvoorstel A eerder in werking, dan is de wijziging reeds doorgevoerd voordat wetsvoorstel B tot vernummering van het artikellid leidt.

Het derde lid ziet op wederzijdse samenloop. Daarvan is sprake als de formulering van ontwerp-landsverordening A niet alleen afhankelijk is van maar ook gevolgen heeft voor de formulering van ontwerp-landsverordening B. De volgorde van inwerkingtreding van beide ontwerp-landsverordeningen zal dan bepalend zijn voor de uiteindelijke formulering. Als die volgorde nog niet bekend is, kan het nodig zijn alternatieve wijzigingsopdrachten te formuleren: één voor het geval ontwerp-landsverordening A eerder in werking treedt, en één voor het geval ontwerp-landsverordening B eerder in werking treedt.

Indien gewenst kan aan de modellen worden toegevoegd ‘onderscheidenlijk op hetzelfde tijdstip’.

Aanwijzing 5.40. Volgorde van inwerkingtreding

1. Indien daaromtrent niets is geregeld en de bedoeling van de wetgever niet uit de regeling of de toelichting kan worden afgeleid, is voor de volgorde van inwerkingtreding van twee of meer regelingen die op hetzelfde tijdstip in werking treden, bepalend:
 - a. de datum van vaststelling van de regeling;
 - b. indien de datum van vaststelling van beide regelingen dezelfde is: de datum van uitgifte van het Afkondigingsblad van Aruba;
 - c. indien de datum van vaststelling en de datum van uitgifte van beide regelingen dezelfde zijn: het volgnummer van het Afkondigingsblad van Aruba.
2. Voor het regelen van de volgorde van inwerkingtreding van twee of meer landsverordeningen of landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, door middel van een inwerkingtreedingsbesluit wordt het volgende model gebruikt:

Met ingang van [datum] treden de volgende [landsverordeningen/landsbesluiten, houdende algemene maatregelen] in werking, in de hieronder aangegeven volgorde:

 - a. (...);
 - b. (...).

Toelichting

De volgorde van inwerkingtreding kan bijvoorbeeld van belang zijn indien twee wijzigingslandsverordeningen dezelfde artikelen wijzigen en de wijzigingsopdrachten uit die landsverordeningen slechts op de door de wetgever beoogde wijze kunnen worden uitgevoerd, wanneer beide landsverordeningen in de juiste volgorde in werking treden.

Eerste lid, onderdeel a

Voor de datum van vaststelling van een landsverordening of een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt de datum aangehouden dat is geplaatst op het moment dat de Gouverneur zijn ondertekening op de landsverordening of het landsbesluit, houdende algemene maatregelen, plaatst (en door de betrokken minister(s) is gecontrasigneerd).

§ 5.12. Tijdelijke regelingen

Aanwijzing 5.41. Werkingsduur tijdelijke regeling

Voor het regelen van de werkingsduur van een tijdelijke regeling wordt een van de volgende modellen gebuikt:

- A. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking met ingang van [datum] en vervalt met ingang van [datum].*
- B. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit/Deze regeling treedt in werking met ingang van [datum] en vervalt ... jaar na het tijdstip van inwerkingtreding.*
- C. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit treedt in werking met ingang van [datum] en vervalt op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip.*
- D. *Deze landsverordening/Dit landsbesluit treedt in werking op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip en vervalt ... jaar na het tijdstip van inwerkingtreding.*

Toelichting

Bij het gebruik van de modellen wordt aanwijzing 4.16 met betrekking tot de vaste verandermomenten in acht genomen.

De in model C genoemde formulering wordt slechts gekozen, indien vaststaat dat het om een tijdelijke regeling gaat, maar het tijdstip waarop de regeling vervalt niet vooraf kan worden vastgesteld.

Aanwijzing 5.42. Opschrift en citeertitel tijdelijke regeling

De tijdelijkheid van een regeling wordt in het opschrift en de citeertitel tot uitdrukking gebracht.

Toelichting

Zie aanwijzing 4.22.

Aanwijzing 5.43. Tijdelijke afwijking van bestaande regeling

1. Indien het gewenst is tijdelijk van een bestaande regeling af te wijken, geschiedt dit in de vorm van:

- a. een zelfstandige afwijkende regeling van gelijke orde met tijdelijke werking; of
 - b. een wijzigingsregeling die opeenvolgende wijzigingen aanbrengt in de tijdelijk te wijzigen regeling.
2. In het geval, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, wordt, indien mogelijk, de opvolgende wijziging opgenomen in de tijdelijk te wijzigen regeling zelf, en wordt daarin ook tot uitdrukking gebracht op welk tijdstip de opvolgende wijziging effect zal krijgen.

Toelichting

Eerste lid

Niet toelaatbaar is dus een bepaling als: ‘Voor de duur van drie jaar luidt artikel 10 als volgt’. Evenmin toelaatbaar is een constructie waarin door het laten vervallen van de wijzigingsregeling beoogd wordt de oorspronkelijke tekst te doen herleven.

Bij de in onderdeel b bedoelde werkwijze, ook wel aangeduid als ‘dubbelwijziging’, wordt door middel van de eerste wijzigingsopdracht geregeld hoe de regeling komt te luiden gedurende de tijdelijke afwijkingsperiode, en regelt de tweede wijzigingsopdracht hoe deze komt te luiden na afloop van die periode.

Tweede lid

Bij tijdelijke wijzigingen geniet het met het oog op de duidelijkheid en de rechtszekerheid de voorkeur om de komende wijziging in de tekst van de tijdelijk gewijzigde regeling zelf op te nemen en daarbij ook het moment aan te geven waarop die tweede wijziging effect zal krijgen. Daarmee wordt voorkomen dat de wijzigingsregeling moet worden geraadpleegd om te kunnen vaststellen hoe en wanneer de tijdelijk gewijzigde regeling opnieuw gewijzigd zal worden.

Voorbeeld dubbelwijziging

– Regeling A wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 6 komt te luiden:

Artikel 6

(...)

B

Na artikel 11 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 12

Met ingang van 1 januari 2025 komt artikel 6 te luiden:

Artikel 6

(...)

Hoofdstuk 6. Wijziging en intrekking van regelingen

§ 6.1. Algemene uitgangspunten

Aanwijzing 6.1. Regeling van gelijke orde

1. Wijziging of intrekking van een regeling geschiedt door een regeling van gelijke orde.
2. Intrekking door een regeling van hogere orde komt alleen in aanmerking in de situatie, bedoeld in aanwijzing 6.26, tweede lid.

Toelichting

Eerste lid

Het is onwenselijk om in een wijzigingslandsverordening tevens een met het onderwerp van de wijziging nauw verbonden landsbesluit, houdende algemene maatregelen, te wijzigen, omdat dit onduidelijkheid kan opleveren over de status van een aldus gewijzigde bepaling van een landsbesluit, houdende algemene maatregelen. Zie voor het in twee specifieke gevallen wijzigen van een hogere regeling bij een lagere regeling aanwijzing 2.20, tweede lid.

Tweede lid

Intrekking door een regeling van lagere orde is slechts mogelijk, indien de in te trekken regeling daarin uitdrukkelijk voorziet. Intrekking op deze wijze is in het algemeen onwenselijk.

Aanwijzing 6.2. Wijziging of nieuwe regeling

1. Indien het voornemen bestaat in een regeling een omvangrijke wijziging aan te brengen, wordt overwogen de regeling in te trekken en een nieuwe regeling vast te stellen.
2. Bij vervanging van een regeling door een nieuwe regeling wordt de oude regeling uitdrukkelijk ingetrokken.

Toelichting

Eerste lid

Er is sprake van een omvangrijke wijziging indien een bepaalde regeling zodanig wordt gewijzigd dat er nauwelijks delen van de regeling onaangetast blijven.

Let op: Als gekozen wordt om een nieuwe regeling vast te stellen, dient na gegaan te worden of overgangsrecht nodig is en of uitvoeringsregelingen omgehangen moeten

worden. Bij de intrekking van de oude regeling onder vaststelling van een nieuwe regeling kunnen er problemen ontstaan met de grondslag van de op de ingetrokken regeling gebaseerde uitvoeringsregelingen.

Deze werkwijze is mede aangewezen indien de oude regeling gedurende langere tijd moet blijven gelden voor bestaande gevallen.

Tweede lid

Het uitdrukkelijk intrekken van een oude regeling mag niet achterwege worden gelaten met een beroep op het beginsel dat een vroegere regeling ter zijde wordt gesteld door een latere regeling. Formuleringen als ‘wordt opnieuw vastgesteld als volgt’ worden vermeden.

Aanwijzing 6.3. Aanpassings- en invoeringsregelingen

Indien de vaststelling van een nieuwe regeling een groot aantal wijzigingen in andere regelingen nodig maakt, wordt overwogen deze wijzigingen in een afzonderlijke regeling onder te brengen.

Toelichting

De afzonderlijke regeling kan een aanpassings- of invoeringsregeling zijn. Een aanpassingsregeling strekt alleen tot aanpassing van andere regelingen aan de nieuwe regeling. Een invoeringsregeling voorziet ook in de inwerkingtreding van de nieuwe regeling en eventueel in overgangsbepalingen.

Op de vraag of een aanpassings- of invoeringslandsverordening ook onder het begrip verzamellandsverordening moet worden geschaard wordt in de literatuur verschillend over gedacht. Er wordt hier van een beperkte definitie van het begrip verzamellandsverordening uitgegaan, waarbij een aanpassings- of invoeringslandsverordening niet wordt aangemerkt als een verzamellandsverordening. Zie ook aanwijzing 6.4.

Aanwijzing 6.4. (Inhoudelijke) Verzamellandsverordeningen

Tot een wijzigingslandsverordening waarin meerdere inhoudelijke onderwerpen worden geregeld wordt in principe slechts overgegaan indien:

- a. de verschillende onderdelen samenhang hebben;
- b. de verschillende onderdelen niet van een omvang en complexiteit zijn die een afzonderlijke ontwerp-landsverordening rechtvaardigen; en

- c. het op voorhand niet de verwachting is dat één van de onderdelen dermate politiek omstreden is dat een goede parlementaire behandeling van andere onderdelen in het geding komt.

Toelichting

Deze aanwijzing heeft betrekking op zogenoemde (inhoudelijke) verzamellandsverordeningen: landsverordeningen die, anders dan landsverordeningen die één bepaald onderwerp regelen, wijzigingen met betrekking tot meerdere onderwerpen bevatten. Deze landsverordeningen vloeien zelf niet direct voort uit een andere (ontwerp-)landsverordening en bevatten onderwerpen met een beleidsmatig karakter van uiteenlopende aard (klein beleid) en wijzigen veelal meerdere landsverordeningen.

Verzamellandsverordeningen bestaan in verschillende vormen. Het kunnen bijvoorbeeld landsverordeningen zijn waarmee bepaalde rechtsontwikkelingen worden geconsolideerd. Hierbij kan gedacht worden aan het in regelingen verwerken van rechterlijke uitspraken. Het kunnen ook landsverordeningen zijn waarbij een verdrag wordt geïmplementeerd. In zeer beperkt aantal gevallen kan er ook sprake zijn van implementatie van EU-regelgeving (denk hierbij aan bijvoorbeeld de AVG).

Naast de inhoudelijke verzamellandsverordeningen zijn de technische verzamellandsverordeningen te onderscheiden. Dit zijn onder meer de veeg- en reparatielandsverordeningen. Op deze vorm van verzamellandsverordeningen is deze aanwijzing niet van toepassing.

Reparatielandsverordening: Deze landsverordeningen worden gebruikt om het repareren van leemten of onjuistheden in wetgeving. Het gaat hierbij om herstel van fouten die zijn ontstaan door het aannemen van een specifieke ontwerp-landsverordening dat onjuistheden blijkt te bevatten of incompleet blijkt te zijn. Een reparatielandsverordening hoeft dus niet altijd een verzamellandsverordening te zijn, tenzij de fouten die door verschillende landsverordeningen zijn ontstaan in een keer repareert.

Veeglandsverordening: Deze landsverordeningen worden gebruikt om technische fouten te herstellen, verduidelijkingen aan te brengen, maar ook om beleidsmatige aanpassingen van ondergeschikte aard in onder te brengen (klein beleid).

Onderdeel a (samenhang)

Het eerste criterium ziet op de samenhang tussen de verschillende onderdelen van een verzamellandsverordening. Van samenhang is sprake bij:

- inhoudelijke samenhang;
- budgettaire samenhang, zoals bij wetgeving waarbij de opbrengst van bepaalde maatregelen wordt gebruikt als dekking voor andere maatregelen;
- thematische samenhang waarbij de samenhang zijn grond vindt in de aard van de onderwerpen; of
- uitvoeringstechnische samenhang, zoals bij wetgeving waarbij voor de doelgroep of de betrokken uitvoeringsinstantie gelijktijdige invoering gewenst is.

In de memorie van toelichting dient nadrukkelijk gemotiveerd te worden waaruit de samenhang in de ontwerp-landsverordening blijkt.

Onderdeel b (omvang)

Uitgangspunt bij een verzamellandsverordening is dat deze bestaat uit verschillende onderdelen die als zodanig niet dermate groot en inhoudelijk complex zijn dat dit een separate ontwerp-landsverordening rechtvaardigt. Hierbij gaat het niet slechts om de grote van de wijziging, omdat een kleine wijziging ook dermate complex kan zijn dat dit een separate ontwerp-landsverordening rechtvaardigt. Tegen een wat groter onderdeel dat politiek en technisch gezien eenvoudig te behandelen is, bestaat geen bezwaar. Teneinde te voorkomen dat het parlement geconfronteerd wordt met grote afzonderlijke onderdelen van een verzamellandsverordening die een inhoudelijke behandeling vergen, is het wenselijk dergelijke onderdelen in een zelfstandige ontwerp-landsverordening op te nemen.

Onderdeel c (omstredenheid)

Bij het opstellen van een verzamel-ontwerp-landsverordening is het raadzaam dat een inschatting plaatsvindt van de politieke gevoeligheid van de verschillende onderdelen. Het is niet raadzaam om een onderdeel in een verzamellandsverordening op te nemen waarvan bij voorbaat helder is dat dit politiek gezien omstreden is. Het opnemen van een politiek gevoelig onderdeel kan ertoe leiden dat de behandeling van dat onderdeel veel tijd vergt. Hierdoor kan de verzamel-ontwerp-landsverordening vertraging oplopen waardoor de andere onderdelen van de ontwerp-landsverordening later dan nodig in werking kunnen treden. Het in het gedrang komen van die andere onderdelen kan weer leiden tot druk op het parlement om toch met de ontwerp-landsverordening in te stemmen, ook al is het parlement van oordeel dat het politiek gevoelige punt nog parlementaire behandeling vergt.

Aanwijzing 6.5. Volgorde bij wijziging van meerdere regelingen

1. Indien een regeling strekt tot wijziging van meerdere regelingen, kunnen de wijzigingsbepalingen worden geplaatst in volgorde naar omvang of aard van de wijziging.
2. Een aanpassings- of invoeringsregeling wordt verdeeld in hoofdstukken, waarbij de hoofdstukken geplaatst worden in volgorde van de ministeries conform de Landsverordening instelling ministeries. Binnen de hoofdstukken worden de wijzigingsbepalingen geplaatst in alfabetische volgorde van de te wijzigen regelingen.

Toelichting*Eerste lid*

Het eerste lid wordt toegepast bij wijzigingsregelingen die zowel inhoudelijke wijzigingen als daaruit voortvloeiende technische aanpassingen in andere regelingen bevatten. Een logische opbouw van de regeling is dan om eerst de inhoudelijke wijzigingen van een bepaalde regeling op te nemen en pas daarna de daaruit voortvloeiende technische aanpassingen in andere regelingen.

Het gaat dan om nieuwe regelingen of wijzigingsregelingen waarbij het niet noodzakelijk wordt geacht om een aanpassings- of invoeringsregeling vast te stellen, gezien de omvang van de technische aanpassingen in andere regelingen en deze wijzigingen dan in de regeling zelf worden meegenomen.

Tweede lid

Het tweede lid ziet op aanpassings- of invoeringsregelingen. Bij deze wijzigingsregelingen waarbij een groot aantal bestaande regelingen wordt gewijzigd, wordt de wijzigingsregeling opgesplitst in hoofdstukken. Voor elk ministerie een hoofdstuk. Voor de volgorde van de hoofdstukken wordt de Landsverordening instelling ministeries gevolgd en niet de indeling van de index. Binnen de hoofdstukken worden de wijzigingsbepalingen geplaatst in alfabetische volgorde. Daarbij is de (citeer)titel van de regeling bepalend.

Aanwijzing 6.6. Wijze van nummering van artikelen

1. Een regeling die slechts betrekking heeft op wijziging of intrekking van een of meer bestaande regelingen, wordt ingedeeld in artikelen met Romeinse cijfers (I, II, III, IV, etc.).

2. Indien een nieuwe regeling tevens strekt tot wijziging of intrekking van bestaande regelingen, worden ook de wijzigings- of intrekkingbepalingen genummerd met Arabische cijfers (1, 2, 3, 4, etc.).

Toelichting

Eerste lid

Indien een wijzigings- of intrekkingregeling overgangsbepalingen bevat, worden deze ook met Romeinse cijfers genummerd. Dit geldt ook voor de inwerkingtredingsbepaling en indien van toepassing de citeertitel.

§ 6.2. Wijziging van regelingen

Aanwijzing 6.7. Wijziging van opschrift en aanhef

Het opschrift en de aanhef van een regeling worden niet gewijzigd.

Toelichting

Het opschrift en de aanhef van een regeling vormen het deel van de regeling dat een eenmalige, aan het tijdstip van totstandkoming gebonden, betekenis heeft. Het opschrift en de aanhef, en dus ook de considerans en indien van toepassing de passage 'Gelet op ...', kan bij een latere wijziging van de regeling niet meer worden gewijzigd. Indien de strekking van een landsverordening wordt gewijzigd, kan dit tot uitdrukking worden gebracht in het opschrift en de considerans van de (ontwerp-)wijzigingslandsverordening die in de wijziging voorziet.

Wel dient in het oog gehouden te worden dat bij wijziging van een ontwerp-landsverordening tijdens de parlementaire behandeling aanpassing van het opschrift en de considerans noodzakelijk kan zijn. Dit kan bij nota van wijziging (zie paragraaf 6.4). Het opschrift en de considerans zijn tijdens de parlementaire behandeling ook vatbaar voor amendementen.

Aanwijzing 6.8. Nieuwe grondslag uitvoeringsregeling

1. Indien een gewijzigde dan wel nieuwe regeling een nieuwe grondslag biedt aan bestaande uitvoeringsregelingen kan een bepaling overeenkomstig het volgende model worden opgenomen:

Na de inwerkingtreding van deze landsverordening/dit landsbesluit berust [betrokken uitvoeringsregeling] [mede] op artikel [de nieuwe delegatiebepaling] van deze landsverordening/dit landsbesluit.

2. Indien het wenselijk is dat niet in de hogere regeling, maar in de uitvoeringsregeling de nieuwe grondslag wordt vermeld, kan een bepaling overeenkomstig het volgende model worden opgenomen:

Dit landsbesluit/Deze regeling berust [mede] op [artikel/de artikelen ...] van [de delegerende landsverordening/het delegerend landsbesluit].

3. Indien een regeling een nieuwe grondslag biedt aan een bestaande uitvoeringsregeling of indien een uitvoeringsregeling wordt gewijzigd met gebruikmaking van een nieuwe grondslag, wordt in de toelichting bij die regeling een overzicht opgenomen van de verschillende onderdelen van de integrale uitvoeringsregeling en de grondslagen waarop zij berusten.

Toelichting

De bepalingen, bedoeld in het eerste en tweede lid, zijn wenselijk in die gevallen waarin bestaande uitvoeringsregelingen een nieuwe wettelijke grondslag krijgen en daarover onduidelijkheid kan bestaan. Het woord 'mede' wordt opgenomen indien de uitvoeringsregeling ook uitvoering geeft aan een andere regeling, die niet is gewijzigd. De formulering 'berust mede op' kan ook worden gebruikt indien een bestaande uitvoeringsregeling voortaan mede uitvoering geeft aan een nieuwe of gewijzigde regeling.

Derde lid

Een dergelijk overzicht kan bij voorkeur in de vorm van een tabel in de toelichting worden opgenomen.

Aanwijzing 6.9. Formulering wijziging begripsbepalingen (alfabetische volgorde)

1. Voor het invoegen van een term wordt de volgende formulering gebruikt:
In de alfabetische volgorde wordt een begripsbepaling ingevoegd, luidende:
2. Voor het laten vervallen van een term wordt de volgende formulering gebruikt:
De begripsbepaling 'xxx' vervalt.
3. Voor het in zijn geheel vervangen van een definitie van een term wordt de volgende formulering gebruikt:
De begripsbepaling 'xxx' komt te luiden:
xxx : aaa;
4. Voor het vervangen van een gedeelte van een definitie van een term wordt de volgende formulering gebruikt:
In de begripsbepaling 'xxx' wordt 'abc' vervangen door 'xyz'.

5. Voor het laten vervallen van de aanduidingen van een begripsbepaling en het plaatsen van de begripsbepalingen in alfabetische volgorde wordt de volgende formulering gebruikt:

De aanduidingen van de begripsbepalingen vervallen en de begripsbepalingen worden in de alfabetische volgorde geplaatst.

Toelichting

Eerste lid

Verwezen zij naar aanwijzing 3.43, derde lid.

Voorbeeld 1

Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

- 1°. In de alfabetische volgorde wordt een begripsbepaling ingevoegd, luidende:

Minister: de minister, belast met volksgezondheid;

Voorbeeld 2

De Landsverordening Aruba Tijdelijk Financieel Toezicht wordt als volgt gewijzigd:

- A In artikel 1.1 worden in de alfabetische volgorde twee begripsbepalingen ingevoegd, luidende:

begroting: een begroting als bedoeld in artikel V.12, eerste en derde lid, van de Staatsregeling van Aruba;

Minister: de minister, belast met financiën;

Tweede lid

Voorbeeld 1

Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

- 1°. ...

- 2°. De begripsbepaling 'belasting' vervalt.

Voorbeeld 2

In artikel 1 vervalt de begripsbepaling 'belasting'.

Derde lid

Voorbeeld 1

Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

- 1°. ...

- 2°. De begripsbepaling 'ondernemer' komt te luiden:

ondernemer: een ieder die een beroep of bedrijf zelfstandig uitoefent, alsmede een ieder die een vermogensbestanddeel exploiteert om er duurzaam opbrengsten uit te verkrijgen.

Voorbeeld 2

A In artikel 1 komt de begripsbepaling ‘ondernemer’ te luiden:

ondernemer: een ieder die een beroep of bedrijf zelfstandig uitoefent, alsmede een ieder die een vermogensbestanddeel exploiteert om er duurzaam opbrengsten uit te verkrijgen.

Aanwijzing 6.10. Terminologie ‘wordt (telkens) vervangen door’ en ‘komt te luiden’

1. Vervanging van een tekst in een regeling wordt vormgegeven met de uitdrukking ‘wordt vervangen door’ of, voor zover dit taalkundig mogelijk is, met de uitdrukking ‘komt te luiden.’.
2. Bij de vervanging van woorden of zinsneden wordt zowel de te vervangen tekst als de nieuwe tekst tussen aanhalingstekens geplaatst.
3. Indien een artikel of onderdeel daarvan wordt vervangen, begint de nieuwe tekst met de aanduiding van het artikel of het onderdeel.
4. De toevoeging ‘telkens’ aan de uitdrukking ‘wordt vervangen door’ wordt uitsluitend gebruikt indien in een regelingselement de wijzigingsopdracht verschillende keren uitgevoerd dient te worden.

Toelichting

Eerste lid

Voor het vaststellen van de tekst van een ‘nieuw’ artikel, lid of onderdeel of een ‘nieuw’ hoofdstuk of ‘nieuwe’ paragraaf wordt in beginsel gebruik gemaakt van de formulering ‘komt te luiden:’ (zie voorbeeld 1). Uit taalkundig oogpunt komt bij vervanging van een of meer woorden alleen de uitdrukking ‘wordt vervangen door’ (zie voorbeeld 2) in aanmerking. Dit is ook het geval als bijvoorbeeld één artikel door twee of meer artikelen wordt vervangen. In dat geval kan gebruik worden gemaakt van de formulering ‘wordt vervangen door [aantal] artikelen, luidende:’ (zie voorbeeld 3) of van de formulering ‘wordt vervangen door de volgende artikelen.’. Zie ook aanwijzing 6.20.

Gebruik:

‘komt te luiden:’ → indien een reeds bestaand regelingselement (artikel, lid of onderdeel) wordt vervangen door een geheel nieuwe tekst.

‘er wordt een artikel ingevoegd, luidende:’ → indien in een reeds bestaande regeling een artikel wordt ingevoegd. Zie ook aanwijzing 6.12.

‘wordt vervangen door [aantal] artikelen, luidende:’ → indien een reeds bestaand artikel wordt vervangen door nieuwe tekst en tegelijkertijd volgend op dat artikel een of meerdere artikelen worden ingevoegd.

Tweede lid

Dit lid geldt alleen voor tekstgedeelten die geen zelfstandig regelingselement (bijvoorbeeld een artikel, lid of onderdeel) zijn en die ook geen volledige zin vormen (zie voorbeeld 2).

Derde lid (zie voorbeeld 4)

Bij de vervanging van een regelingselement of een gehele zin wordt de te vervangen tekst aangeduid door naar het desbetreffende regelingselement of de desbetreffende zin te verwijzen (bijvoorbeeld ‘artikel 5, derde lid’ of ‘eerste lid, tweede zin’) en wordt de tekst die na de dubbele punt van de wijzigingsopdracht (‘komt te luiden:’) volgt niet tussen aanhalingstekens geplaatst.

Zie ook de aanwijzingen 6.12, tweede lid, en 6.13, tweede lid, voor het gebruik van aanhalingstekens bij het in- of toevoegen van tekstgedeelten of het laten vervallen daarvan.

Voorbeelden

Voorbeeld 1

- Artikel 7 komt te luiden:
Artikel 7
(...)

Voorbeeld 2

- In artikel 28 wordt ‘gebeurtenis’ vervangen door ‘ontwikkeling’ en wordt ‘andere gebeurtenissen’ vervangen door ‘andere ontwikkelingen’.

Voorbeeld 3

- Artikel 8 wordt vervangen door twee artikelen, luidende:
Artikel 8
(...)

Artikel 8a

(...)

- In de artikelen 1 en 1a wordt ‘30%’ vervangen door ‘35%’.

Indien in dit voorbeeld in een of beide artikelen ‘30%’ meerdere keren voorkomt en vervangen moet worden door ‘35%’, dan wordt aan de wijzigingsopdracht ‘telkens’ toegevoegd. Indien in beide artikelen ‘30%’ eenmaal voorkomt komt er geen toevoeging van ‘telkens’ aan de wijzigingsopdracht (zie vierde lid).

Voorbeeld 4

- Artikel 18, derde lid, komt te luiden:

3. (...)

Aanwijzing 6.11. Vervanging gehele lees- of begripseenheid

Bij wijziging van een bepaling wordt ten minste een gehele lees- of begripseenheid vervangen door een nieuwe lees- of begripseenheid.

Toelichting

Dus bijvoorbeeld niet:

1. In artikel 2, wordt ‘eerste lid’ vervangen door ‘tweede lid’. maar: In artikel 2 wordt ‘artikel 3, eerste lid, onder 1’ vervangen door ‘artikel 3, tweede lid, onder 1’.
2. In artikel 10 wordt ‘sociale zaken’ vervangen door ‘economische zaken’. maar: In artikel 10 wordt ‘de minister, belast met sociale zaken’ vervangen door ‘de minister, belast met economische zaken’.

Aanwijzing 6.12. Terminologie ‘invoegen’ en ‘toevoegen’

1. Voor het opnemen van een ‘nieuw’ artikel of ander onderdeel van een regeling of het aanvullen van de bestaande tekst van een artikel of ander onderdeel van een regeling wordt het werkwoord ‘invoegen’ of ‘toevoegen’ gebruikt.
2. In een wijzigingsbepaling worden in of toe te voegen woorden en zinsneden tussen aanhalingstekens geplaatst.

Toelichting

Eerste lid

Het werkwoord ‘toevoegen’ wordt gebruikt voor tekst die na bestaande tekst moet worden opgenomen, bijvoorbeeld aan het einde van een hoofdstuk of als het ‘nieuwe’ laatste lid van een artikel. In overige situaties wordt het werkwoord ‘invoegen’ gebruikt.

Bij het invoegen van tekst moet worden aangegeven waar de ‘nieuwe’ tekst moet worden opgenomen. Als het gaat om een woord of zinsnede, worden uit de bestaande tekst een of meer woorden aangehaald waarna (of waarvoor) de ‘nieuwe’ tekst moet worden ingevoegd: zie het eerste voorbeeld (1). Gaat het om het invoegen van een ‘nieuw’ regelingselement, dan wordt volstaan met een vermelding van het bestaande regelingselement van hetzelfde niveau waarna (of waarvoor) het ‘nieuwe’ regelingselement moet worden ingevoegd: zie het tweede voorbeeld (2). Bij het invoegen van een ‘nieuw’ artikel aan het begin van een hoofdstuk of paragraaf verdient het de voorkeur om ook het hoofdstuk of de paragraaf te noemen waarin het ‘nieuwe’ artikel moet worden opgenomen en niet te volstaan met ‘voor artikel ... wordt een artikel ingevoegd’: zie het derde voorbeeld (3). Dit om te voorkomen dat onduidelijkheid kan bestaan over de plaats van het ‘nieuwe’ artikel.

Bij het toevoegen van tekst kan worden volstaan met het noemen van het regelingselement waaraan de tekst moet worden toegevoegd. Uit het gebruik van het woord ‘toevoegen’ volgt al dat dit altijd aan het einde van de bestaande tekst van dat regelingselement is. Bij het toevoegen van woorden aan een bestaande zin hoeft niet te worden aangegeven dat die woorden voor de punt aan het slot van die zin moeten worden geplaatst (zie het laatste voorbeeld) (4).

Voor het opnemen van nieuwe regelingselementen mag zowel een formulering worden gebruikt waarbij wordt aangegeven hoeveel nieuwe regelingselementen worden in- of toegevoegd (*‘worden [aantal] artikelen ingevoegd, luidende:’*), als een formulering waarin het aantal nieuwe regelingselementen onbenoemd blijft (*‘worden de volgende artikelen ingevoegd, luidende:’*). Bij opneming van een groot aantal nieuwe regelingselementen heeft de laatste formulering de voorkeur.

Zie voor het in- of toevoegen van artikelleden of -onderdelen in combinatie met vernummering of verlettering binnen een artikel ook aanwijzing 6.19.

Tweede lid

Zie de toelichting bij aanwijzing 6.10, tweede lid.

Voorbeeld (1)

- In artikel 18, eerste lid, wordt na ‘bestuurders van motorvoertuigen’ ingevoegd ‘en fietsers’.

Voorbeeld (2)

- Na hoofdstuk 3 wordt een hoofdstuk ingevoegd, luidende:
Hoofdstuk 3a
(...)

- Na artikel 4 worden twee artikelen ingevoegd, luidende:

Artikel 4a

(...)

Artikel 4b

(...)

Voorbeeld (3)

- In hoofdstuk 4 wordt voor artikel 15 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 14a

(...)

Voorbeeld (4)

- Aan hoofdstuk 3 wordt een paragraaf toegevoegd, luidende:

§ 5. *Voorschriften voor brom- en snorfietsen*

Artikel 23a

(...)

- Aan paragraaf 4 worden de volgende artikelen toegevoegd, luidende:

Artikel 51a

(...)

Artikel 51b

(...)

- Aan artikel 2 wordt een lid toegevoegd, luidende:

4. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op aanvragen tot verblijf.

Aanwijzing 6.13. Terminologie ‘vervallen’ en ‘intrekken’

1. Het schrappen van een artikel of ander onderdeel van een regeling of het schrappen van een woord of zinsnede wordt aangeduid met het werkwoord ‘*vervallen*’. Het werkwoord ‘*intrekken*’ wordt slechts gebruikt voor het beëindigen van de gelding van een gehele regeling.
2. In een wijzigingsbepaling worden woorden of zinsneden die vervallen tussen aanhalingstekens geplaatst.

Toelichting

Een uitzondering op deze aanwijzing betreft het geval waarbij de gelding van een gehele regeling van rechtswege eindigt. In dat geval spreekt men wel van het ‘vervallen’ van de regeling.

Voorbeelden

- De Landsverordening Raad van Advies wordt ingetrokken.
- Artikel 25, derde lid, vervalt.
- In artikel 2, onderdeel a, vervalt ‘het bestuursorgaan of’.

Aanwijzing 6.14. Vervallen van uitgewerkte bepalingen

Bij wijziging van een regeling kunnen bestaande bepalingen strekkende tot wijziging van andere regelingen en andere uitgewerkte bepalingen van die regeling vervallen.

Toelichting

Het doen vervallen verdient in het bijzonder aanbeveling indien bij wijziging van een regeling tevens opdracht wordt gegeven tot plaatsing van de integrale actuele tekst van de regeling (zie aanwijzing 6.23, tweede lid). Bij uitgewerkte bepalingen kan ook gedacht worden aan materieel uitgewerkte overgangsbepalingen.

Aanwijzing 6.15. Vervallen van bijlage bij een regeling

1. Het vervallen van een bijlage bij een regeling wordt uitdrukkelijk geregeld.
2. Voor het laten vervallen van een bijlage bij een regeling wordt de volgende formulering gebruikt:

De bij artikel ... behorende bijlage ... vervalt.

Toelichting

Voor het laten vervallen van een bijlage kan niet worden volstaan met het laten vervallen van het artikel waarbij de bijlage behoort. Dat artikel is niet de grondslag van de bijlage, zoals een delegatiebepaling dat is voor een gedelegeerde regeling. Het schrappen van dat artikel leidt er daarom niet toe dat de bijlage van rechtswege vervalt.

Zie voor bijlagen ook de aanwijzingen 3.45 en 3.46.

Aanwijzing 6.16. Indeling wijzigingsbepalingen

1. In een wijzigingsregeling en in de slotbepalingen van een nieuwe regeling wordt voor iedere te wijzigen regeling een artikel gebruikt.

2. Binnen een afzonderlijk artikel worden de verschillende wijzigingen van een regeling aangeduid met hoofdletters (A, B, C, enz.).
3. In het geval, bedoeld in het tweede lid, worden de verschillende wijzigingen in een artikel van een regeling aangeduid met Arabische cijfers (1°, 2°, 3°, enz.), verdere onderverdeling geschiedt door kleine letters (a, b, c, enz.) en nog verdere onderverdeling geschiedt door Romeinse cijfers, kleine letters (i, ii, iii, enz.).

Toelichting

Tweede lid

Worden in een regeling meer wijzigingen aangebracht dan het alfabet letters telt, dan geschiedt de aanduiding van de volgorde verder met een combinatie van hoofdletters (AA, BB, CC ...; AAA, BBB, CCC ... etc.). De hoofdletter wordt niet gevolgd door een punt.

Aanwijzing 6.17. Nummering van ingevoegde artikelen e.d.

1. De nummering van bij wijziging ingevoegde artikelen, boeken, delen, hoofdstukken, titels, afdelingen en paragrafen geschiedt met behulp van letters, die worden toegevoegd aan de bestaande nummers.
2. Een eenmaal aangevangen wijze van nummering wordt voortgezet.

Toelichting

De nummering van ingevoegde artikelen geschiedt dus niet met 1bis, 1ter en dergelijke, tenzij een zodanige nummering al is ingezet.

Indien een artikel wordt ingevoegd vóór artikel 1, kan ervoor worden gekozen ofwel het bestaande artikel 1 te vernummern tot '1a' (of '1b' of verder, afhankelijk van het aantal in te voegen artikelen) en een 'nieuw' artikel 1 in te voegen (en eventueel '1a' etc.), ofwel een artikel in te voegen waarvan de aanduiding duidelijk vóór artikel 1 komt, zoals 'a1' (en eventueel 'b1' etc.). Dus niet slechts artikel a of artikel b. Het voorgaande is van overeenkomstige toepassing op de nummering van hoofdstukken, paragrafen en dergelijke.

Aanwijzing 6.18. Vernummering en verlettering

1. Bij wijziging van regelingen worden artikelen, boeken, delen, hoofdstukken, titels, afdelingen en paragrafen niet vernummerd, tenzij dit voor een logische nummering van de regeling wenselijk is.
2. De leden, onderdelen en subonderdelen van een artikel worden wel vernummerd of verletterd, tenzij daartegen overwegend bezwaar bestaat.

Toelichting

Eerste lid

Zie voor een situatie waarin het voor een logische nummering van de regeling wenselijk kan zijn te vernummernen de toelichting bij aanwijzing 6.17.

Tweede lid

Zie voor de vernummering of verlettering van artikelleden en (sub)onderdelen van een artikel aanwijzing 6.19.

Aanwijzing 6.19. Vernummering en verlettering binnen een artikel

1. Het invoegen of vervallen van een artikellid geschiedt overeenkomstig de volgende voorbeelden:
 - *Onder vernummering van het tweede lid tot derde lid wordt een lid ingevoegd, luidende:*
 2. (...)
 - *Het eerste lid vervalt, onder vernummering van het tweede tot en met vierde lid tot het eerste tot en met derde lid.*
2. Het wijzigen van de aanduiding van een artikelonderdeel of het invoegen of toevoegen van een artikelonderdeel geschiedt overeenkomstig de volgende voorbeelden:
 - *Onder verlettering van de onderdelen c tot en met f tot d tot en met g wordt een onderdeel ingevoegd, luidende:*
 - c. (...)
 - *Onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel d door een puntkomma wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:*
 - e. (...)
 - *Onder vervanging van ‘; of’ aan het slot van onderdeel c door een puntkomma en onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel d door ‘; of’ wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:*
 - e. (...)
3. Het toevoegen van een of meer leden aan een artikel dat nog niet uit leden bestaat, geschiedt overeenkomstig het volgende voorbeeld:
 1. *Voor de tekst wordt de aanduiding ‘1.’ geplaatst.*
 2. *Er wordt een lid toegevoegd, luidende:*
 2. (...)
4. Het wijzigen van een uit leden bestaand artikel tot een artikel dat niet uit leden bestaat, geschiedt overeenkomstig het volgende voorbeeld:

Het tweede lid alsmede de aanduiding '1.' voor het eerste lid vervallen.

Aanwijzing 6.20. Aanduiding '(nieuw)'

Indien een artikel, lid of onderdeel in één wijzigingsregeling zowel wordt vernummerd of verletterd als gewijzigd, wordt dat artikel, lid of onderdeel ten behoeve van die wijziging aangeduid met de nieuwe nummering of lettering, met toevoeging van de vermelding '(nieuw)'.

Toelichting

Bij het invoegen of toevoegen van een regelingselement wordt geen gebruik gemaakt van de term 'nieuw'. Alleen in het geval er sprake is van een verlettering dan wel vernummering en dat verletterde dan wel vernummerde regelingselement dient gewijzigd te worden.

Voorbeeld

- Artikel 20 wordt als volgt gewijzigd:
 1. Onder vernummering van het vierde lid tot vijfde lid wordt een lid ingevoegd, luidende:
 4. (...)
 2. In het vijfde lid (nieuw) wordt 'tweede en derde lid' vervangen door 'tweede tot en met vierde lid'.

Aanwijzing 6.21. Verwijzingen in overgangsrecht

In een overgangsbepaling ter zake van een wijziging van een voorschrift wordt verwezen naar het gewijzigde voorschrift en niet naar de wijzigingsbepaling.

Toelichting

Deze aanwijzing wordt toegelicht aan de hand van een voorbeeld: In artikel I, onderdeel C, van een wijzigingsregeling wordt een artikel 8a ingevoegd, dat een beperking bevat van aanspraken die in artikel 8 aan een bepaalde groep van personen worden gegeven. Die beperking moet tot 1 januari 2004 niet gelden voor personen uit de groep die zijn geboren voor 1 januari 1930.

De betrokken overgangsbepaling van de wijzigingsregeling moet dan niet luiden: 'Artikel I, onder C, geldt tot 1 januari 2004 niet voor personen die geboren zijn voor 1 januari 1930.'. maar: 'Artikel 8a van [aanduiding gewijzigde regeling] geldt tot en met 31 december 2003 niet voor personen die geboren zijn voor 1 januari 1930.'.

Aanwijzing 6.22. Vergelijkend overzicht oude en nieuwe bepalingen

Bij complexe wijzigingsregelingen wordt ter verduidelijking van de voorgestelde wijzigingen in een landsverordening of landsbesluit, houdende algemene maatregelen, een vergelijkend overzicht van de te wijzigen bepalingen en de voorgestelde bepalingen gevoegd aan de toelichting.

Toelichting

Dit overzicht kan een apart stuk zijn, dan wel in of als bijlage bij de memorie of nota van toelichting worden opgenomen. Ook in een later stadium van de behandeling van een ontwerp-landsverordening (bij indiening van een nota van wijziging) kan een vergelijkend overzicht nuttig zijn.

Aanwijzing 6.23. Integrale tekstpublicatie gewijzigde regeling

1. Na wijziging van een regeling wordt geen integrale tekst van die regeling in het Afkondigingsblad van Aruba geplaatst.
2. In afwijking van het eerste lid kan een integrale tekst worden geplaatst, indien het gewenst is tevens tot vernummering van de gehele gewijzigde regeling over te gaan. In dat geval wordt daartoe een bepaling opgenomen in de wijzigingsregeling, overeenkomstig het volgende model:
 1. *De tekst van [aanduiding van de betrokken regeling] wordt in het Afkondigingsblad van Aruba geplaatst.*
 2. *Voor de plaatsing in Afkondigingsblad van Aruba stelt [de Minister/de minister, belast met [aanduiding onderwerp] in overeenstemming met de minister, belast met wetgeving de nummering van de artikelen [, hoofdstukken en paragrafen] van [aanduiding van de betrokken regeling] opnieuw vast en brengt hij de in [die landsverordening/dat landsbesluit/die regeling] voorkomende aanhalingen van de artikelen [, hoofdstukken en paragrafen] met de nieuwe nummering in overeenstemming.*
3. Bij een integrale tekstplaatsing kunnen geen verbeteringen in de tekst van een regeling worden aangebracht.

Toelichting

In de uitzonderingsgevallen waarin plaatsing van een integrale tekst gewenst is, draagt de minister, belast met wetgeving zorg voor plaatsing daarvan in het Afkondigingsblad van Aruba, waarbij de voor de regeling (eerst)betrokken minister zorgdraagt voor de juistheid van de tekst. Het is wenselijk dat plaatsing in het Afkondigingsblad van Aruba van de wijzigingsregeling en de integrale tekst zo mogelijk in opeenvolgende nummers geschiedt.

De tekstplaatsing houdt in dat de tekst in het Afkondigingsblad van Aruba wordt geplaatst, onder een 'nieuw' nummer van het plaatsingsjaar (en niet in het oorspronkelijke Afkondigingsblad van Aruba).

§ 6.3. Intrekken en vervallen van regelingen

Aanwijzing 6.24. Formulering intrekkingbepaling

Intrekking van een regeling geschiedt overeenkomstig het volgende voorbeeld:

De Landsverordening Raad van Advies wordt ingetrokken.

Toelichting

Bij intrekking van meer regelingen dienen deze elk afzonderlijk te worden aangeduid. Intrekking door middel van een algemene formule is niet toegestaan. Intrekking van een regeling met uitzondering van een of meer artikelen is niet mogelijk. In dat geval moet of voor wijziging worden gekozen of voor onderbrenging van de overgebleven artikelen in een nieuwe regeling.

Bij intrekking van meerdere regelingen hoeft niet voor elke in te trekken regeling een apart artikel te worden gebruikt. Indien het past in de opbouw van de regeling, is het ook mogelijk om in één artikel een opsomming op te nemen van alle in te trekken regelingen ('De volgende landsverordeningen/landsbesluiten/regelingen worden ingetrokken:').

Zie ook aanwijzing 6.13 (terminologie 'vervallen' en 'intrekken').

Aanwijzing 6.25. Vervallen uitvoeringsregelingen

1. Bij de intrekking of de aanpassing van een regeling wordt mede ingetrokken de op deze regeling of het aangepaste gedeelte daarvan gebaseerde uitvoeringsregelgeving, tenzij voor die regelgeving een andere grondslag bestaat of specifiek bij die gelegenheid tot stand wordt gebracht.
2. De intrekking kan geschieden in de regeling die strekt tot het intrekken of aanpassen van de delegerende regeling.
3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op het laten vervallen van bepalingen in een uitvoeringsregeling in verband met het vervallen van de grondslag daarvan.

Toelichting

Eerste lid

Door het intrekken van een delegerende regeling vervalt de rechtsgrondslag van uitvoeringsregelingen die daarop gebaseerd zijn en kunnen die regelingen niet langer effect hebben. Door het aanpassen van een delegerende regeling kan de rechtsgrondslag van uitvoeringsregelingen die daarop gebaseerd zijn vervallen en kan die regeling in dat geval niet langer effect hebben. In het verleden werd daarom in bepaalde gevallen volstaan met de mededeling in de toelichting dat door het vervallen van de delegatiegrondslag de uitvoeringsregelingen van rechtswege zijn vervallen. Deze werkwijze kan echter tot onduidelijkheden leiden omdat de actuele grondslag van een uitvoeringsregeling niet altijd evident is. Ingevolge aanwijzing 6.8, eerste lid, kan deze uitvoeringsregeling bijvoorbeeld een andere grondslag hebben gekregen of krijgen met de intrekkingregeling, zonder dat dit uit de uitvoeringsregeling als zodanig blijkt. Om onduidelijkheid over de juridische status van uitvoeringsregelingen te voorkomen, is het daarom wenselijk de intrekking expliciet te regelen. Dit betekent overigens niet dat uit het feit dat een regeling niet expliciet is ingetrokken, a contrario kan worden afgeleid dat de regeling nog steeds zou gelden. Bepalend voor de geldigheid van een uitvoeringsregeling is of voor die regeling een rechtsgrondslag in een hogere regeling bestaat.

Tweede lid

Vanuit het oogpunt van wetgevingsefficiëntie kan het in de rede liggen de intrekking te regelen in de regeling die strekt tot het intrekken of het aanpassen van de regeling waarop de uitvoeringsregeling is gebaseerd. Hiermee maakt de wetgever expliciet de keuze de regeling ofwel te voorzien van een nieuwe grondslag overeenkomstig aanwijzing 6.8, ofwel in te trekken. Indien een uitvoeringsregeling niet op deze wijze wordt ingetrokken, maar nadien alsnog separaat wordt ingetrokken, kan de bepaling waarbij de delegerende regeling indertijd is ingetrokken als grondslag voor de intrekking van de uitvoeringsregeling worden gebruikt.

Derde lid

Ook bij het aanpassen van de grondslag van een uitvoeringsregeling geldt dat expliciete vervallenverklaring van de daardoor geraakte bepalingen in die regeling wenselijk is. Dit kan eveneens plaatsvinden door middel van de regeling die strekt tot de intrekking of de aanpassing van de delegerende regeling.

Aanwijzing 6.26. Uitgewerkte regelingen

1. Een regeling die terstond is uitgewerkt nadat zij in werking is getreden, wordt niet ingetrokken.
2. Evenmin wordt in een dergelijke regeling voorzien in het vervallen van de regeling.

Toelichting

Uit deze aanwijzing vloeit voort dat wijzigingsregelingen niet voor intrekking in aanmerking komen, tenzij daarin overgangsbepalingen staan, die niet onmiddellijk zijn uitgewerkt.

Op grond van deze aanwijzing komen wel voor intrekking in aanmerking regelingen die bijvoorbeeld betrekking hebben op een financiële aanspraak over een bepaalde periode, zoals de verstrekking van een eenmalige uitkering over een bepaald jaar. In beginsel behoort overigens in regelingen die een tijdelijk karakter hebben een horizonbepaling te worden opgenomen.

Aanwijzing 6.27. Gevolgen intrekken wijzigingsregeling

1. Het intrekken van een regeling waarbij wijzigingen in een andere regeling zijn aangebracht, maakt die wijzigingen niet ongedaan.
2. Een ingetrokken regeling of een vervallen bepaling herleeft niet door intrekking van de regeling, krachtens welke zij is ingetrokken of vervallen.

Toelichting

Is een regeling eenmaal vervallen, dan kan zij alleen herleven door hernieuwde vaststelling, eventueel met terugwerkende kracht. Hiervan is te onderscheiden de situatie dat niet een regeling is vervallen maar een bevoegdheid in een overigens van kracht blijvende regeling. In dat geval kan door wijziging van deze regeling met terugwerkende kracht de vervallen bevoegdheid over de achterliggende periode weer in het leven geroepen worden.

§ 6.4. Wijziging van ontwerp-landsverordeningen**Aanwijzing 6.28. Nota van wijziging**

1. Door de regering gewenste veranderingen in door haar ingediende ontwerp-landsverordeningen krijgen de vorm van een nota van wijziging.

2. Na het opschrift wordt op een afzonderlijke regel de woorden 'NOTA VAN WIJZIGING' geplaatst. Hierin wordt een tweede, derde en volgende nota van wijziging als zodanig aangeduid.
3. In afwijking van het tweede lid, worden de woorden 'Staande de vergadering aan te brengen wijziging(en)' geplaatst op een afzonderlijke regel, indien de regering veranderingen in een door haar ingediende ontwerp-landsverordening wenst aan te brengen tijdens de openbare behandeling in de Staten van de ontwerp-landsverordening. Hierin wordt een tweede, derde en volgende staande de vergadering aan te brengen wijziging als zodanig aangeduid.
4. De aanhef van een nota van wijziging luidt:
Het ontwerp wordt als volgt gewijzigd:
5. Een nota van wijziging wordt niet ingedeeld in artikelen. De onderdelen worden met hoofdletters aangeduid (A, B, C, enz.). Een eventuele verdere onderverdeling geschiedt met Arabische cijfers (1°, 2°, 3°. enz.).
6. Het opstellen van een nota van wijziging geschiedt overeenkomstig de aanwijzingen 6.10 1 tot en met 6.13 en 6.17.

Toelichting

Bij nota van wijziging kunnen behalve het lichaam van de ontwerp-landsverordening ook het opschrift en de considerans worden gewijzigd. De indiening van een nota van wijziging leidt ertoe dat de ontwerp-landsverordening vanaf dat moment is gewijzigd. Bij een nota van wijziging wordt uitgegaan van de meest recente tekst van de ontwerp-landsverordening, dus inclusief eventueel bij eerdere nota van wijziging aangebrachte wijzigingen. In een nota van wijziging op een ontwerp-wijzigingslandsverordening wordt een ingevolge die wijzigingslandsverordening in een andere landsverordening op te nemen artikel aangeduid als 'het voorgestelde artikel': 'In artikel III, onderdeel A, komt het voorgestelde artikel 6a te luiden: ...'.

Aanwijzing 6.29. Toelichting nota van wijziging

1. Een nota van wijziging wordt van een toelichting voorzien.
2. Betreft het een nota van wijziging die tegelijk met een nota naar aanleiding van het verslag wordt ingediend, dan kan ter toelichting worden volstaan met een verwijzing naar een bepaald gedeelte van de nota naar aanleiding van het verslag.

Aanwijzing 6.30. Ondertekening toelichting nota van wijziging

1. Een nota van wijziging wordt niet ondertekend, de toelichting op een nota van wijziging wel.

2. De toelichting op een nota van wijziging wordt bij voorkeur alleen ondertekend door de eerstverantwoordelijke minister. De medebetrokkenheid van een of meer andere ministers wordt in dat geval in de toelichting tot uitdrukking gebracht.

Aanwijzing 6.31. Ingrijpende nota van wijziging

1. Bij het opmaken van een nota van wijziging wordt overwogen of advies van de adviesorganen wenselijk is. In elk geval wordt de nota van wijziging aan de Raad van Advies voorgelegd, indien de ontwerp-landsverordening ingrijpend wordt gewijzigd.
2. Indien een nota van wijziging is voorgelegd aan de Raad van Advies, wordt in de toelichting bij de nota van wijziging ingegaan op de door Raad van Advies gemaakte opmerkingen op de nota van wijziging.

Toelichting

Bij ingrijpende wijzigingen gaat het om wijzigingen van (grote) inhoudelijke betekenis.

Hoofdstuk 7. Voorbereiding, goedkeuring en implementatie van verdragen

Verdragen

Volgens artikel 3 van het Statuut zijn de buitenlandse betrekkingen een Koninkrijksaangelegenheid. Artikel 27, eerste lid, van het Statuut bepaalt dat Aruba, Curaçao en Sint Maarten moeten worden betrokken bij verdragen die hen ingevolge artikel 11, derde lid, van het Statuut raken. In de praktijk worden de regeringen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten met betrekking tot alle verdragen waarvan de aard zodanig is dat medegelding mogelijk is, benaderd met de vraag of het verdrag mede moet gelden voor deze landen. Ook in het geval het verdrag in kwestie die landen anderszins raakt in de zin van artikel 2, tweede lid, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen, worden de landen betrokken. Dit laatste wil zeggen dat het verdrag van zodanig belang wordt geacht voor het betrokken land dat, hoewel medegelding niet mogelijk is, het land toch in de gelegenheid wordt gesteld mee te spreken bij de parlementaire goedkeuringsprocedure. De regeringen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten worden alleen niet benaderd met betrekking tot verdragen waarvan zonder meer vaststaat dat zij alleen voor Nederland van belang zijn. Het is niet nodig dat een verdrag voor alle vier de landen van het Koninkrijk geldt. Gelding van het verdrag voor enkele van die landen van het Koninkrijk is ook mogelijk. Wanneer ook de interne verhouding tussen Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland in het geding is, wordt de Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij de zaak betrokken. Het Koninkrijk der Nederlanden is het volkenrechtelijk subject, ook indien het om een verdrag gaat dat binnen het Koninkrijk uitsluitend geldt voor Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten.

In de Nederlandse Aanwijzingen voor de regelgeving wordt in hoofdstuk 8 “Voorbereiding, goedkeuring en implementatie van verdragen” een aantal aanwijzingen gewijd aan dit onderwerp. Van belang zijn ook de artikelen 92, 93 en 94 van de Grondwet en de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen. Er wordt hier ook verwezen naar **Bijlage IV. Het Communicatieplan implementatie verdragen.**

Internationale beleidsafspraken/Memorandum of Understanding

Internationale beleidsafspraken zijn slechts politiek en moreel verbindend voor regeringen, ministers, andere overheden of onderdelen van internationale organisaties. Voor internationale beleidsafspraken geldt het volgende. Indien een regeling wordt beoogd die de staten niet volkenrechtelijk verbindt, kan een internationale beleidsafpraak tot stand worden gebracht tussen regeringen, een of meer ministers, tussen lagere overheden of met internationale organisaties. Voor deze beleidsafspraken

wordt bij voorkeur de benaming ‘memorandum van overeenstemming’ (‘Memorandum of Understanding’, afgekort ‘MoU’) gebruikt. Het doel is veelal afspraken te maken voor toekomstig parallel optreden, of onderling het beleid af te stemmen van overigens zelfstandige partijen. Beleidsafspraken zijn voor de ondertekenaars politiek en moreel verbindend, maar leveren geen juridische verplichtingen op waarvan men de naleving rechtens kan vorderen. Van internationale beleidsafspraken mag men wel verwachten dat zij door de betrokken regeringen, ministers, enz. worden nageleefd, voor zover de nationale grondwetten en wettelijke regels dat toelaten. De regering kan onmiddellijk gevolg geven aan een verzoek van bijvoorbeeld de Staten om afspraken stop te zetten. Een andere reden voor stopzetting kan zijn dat een rechter bepaalt dat de afspraken geen doorgang mogen vinden als zou blijken dat naleving strijdig is met de wet, of anderszins onrechtmatig is.

Overleg altijd met Directie Wetgeving en Juridische Zaken, afdeling Beleid en Advies. Over de voorbereiding van een internationale beleidsafpraak wordt in een zo vroeg mogelijk stadium overleg gevoerd met de Directie Wetgeving en Juridische Zaken, afdeling Beleid en Advies, zodat Directie Wetgeving en Juridische Zaken, afdeling Beleid en Advies in overleg met Directie Buitenlandse Betrekkingen, op zijn beurt kan afstemmen met de Directie Juridische Zaken, Afdeling Internationaal Recht, van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, ter vermijding van mogelijk internationaal misverstand over het rechtskarakter van de afspraak en ter vermijding van ontstaan van mogelijke frictie met de bepalingen van de Grondwet inzake verdragen. Wanneer bij de voorbereiding van een internationale beleidsafpraak mogelijke frictie met de bepalingen van de Grondwet aan de orde is, wordt door de Directie Wetgeving en Juridische Zaken, afdeling Beleid en Advies, in overleg met de Directie Buitenlandse Betrekkingen, tevens de Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betrokken.

De tot stand gekomen internationale beleidsafspraken worden bewaard door het ministerie dat verantwoordelijk is voor de inhoud van de internationale beleidsafpraak. Het verantwoordelijke ministerie doet een afschrift van de internationale beleidsafpraak aan de Directie Wetgeving en Juridische Zaken toekomen.

Bijlage I. 'Model startnotitie en toelichting', behorende bij aanwijzing 2.1

FORMULIER STARTNOTITIE

Van: *(eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst)*
(ministerie)
Datum:
Korte titel:
Volgnummer:

DEEL 1

1. Wat is de aanleiding?

2. Wie zijn betrokken?

3. Wat is het probleem?

4. Wat is het doel?

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?**6. Wat is uw voorstel/wat is het beste instrument?**

- a. Geef hierbij aan op welk niveau regelgeving nodig is, t.w. landsverordening, landsbesluit, houdende algemene maatregelen, ministeriële regeling. Indien een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling nodig is, wat is de wettelijke grondslag daarvan.
- b. Geef tevens aan of huidige regelgeving moet worden aangepast of nieuwe regelgeving nodig is.

7. Wat zijn de gevolgen?**DEEL 2**

Indien de nut en noodzaak van het vaststellen van een regeling is komen vast te staan dienen de hierna volgende vragen te worden beantwoord:

8. Bestaat er al regelgeving op dit beleidsterrein en zo ja, waarom voldoet deze niet?**9. Hoe wilt u communiceren? Dient er met bepaalde belangengroepen gecommuniceerd te worden, zo ja, aan welke belangengroepen wordt er gedacht?**

10. Wat gaat het kosten?

--

11. Welke minister en welke directie/dienst wordt/is verantwoordelijk voor de uitvoering? En met welke aspecten dient er in de uitvoering rekening te worden gehouden?

--

12. Op welke wijze wordt de handhaving ingericht?

--

DEEL 3**AANVULLENDE GEGEVENS****13. Wat is de planning bij het voorstel? Is overleg gevoerd met de Directie Wetgeving en Juridische Zaken over de planning?**

--

14. Contactgegevens van contactpersoon verantwoordelijke directie(s)/dienst(en).

Ministerie: (Beleids)Directie/dienst: Naam: Telefoonnummer: E-mailadres:
--

Ministerie: (Beleids)Directie/dienst: Naam: Telefoonnummer: E-mailadres:
--

--

De directeur van, (*naam van de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst invullen*)

.....(*naam directeur van de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst invullen*)

Toelichting bij het invullen van het formulier van de startnotitie⁵

Algemeen

De startnotitie is een document waarmee besluitvorming ten aanzien van regelgeving kan worden voorbereid. De startnotitie is bedoeld om bij aanvang van een wetgevingsproject een goede beschrijving te geven van de probleemanalyse, instrumentkeuze en mogelijke gevolgen van het in te zetten beleid in regelgeving.

De startnotitie wordt ingevuld door de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst. De eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst bespreekt de startnotitie met de Directie Wetgeving en Juridische Zaken alvorens de startnotitie door de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst, door tussenkomst van de medeverantwoordelijke (beleids)directie(s)/dienst(en), aan de verantwoordelijke minister(s) voorgelegd wordt voor zijn(hun) goedkeuring en doorgeleiding naar de ministerraad.

Hierna volgt, voor zover nodig, een toelichting op de vragen van de startnotitie en de aanvullende gegevens betreffende de planning en contactgegevens van de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst.

Punt 1

Beschrijf hier wat de aanleiding is geweest om actie te ondernemen om het probleem dat onder punt 3 wordt beschreven, aan te pakken.

Aanleiding kan onder meer zijn:

- het regeerakkoord;
- toezegging aan de Staten;
- motie van de Staten;
- verzoek uit de samenleving;
- anders, namelijk (nader invullen).

Aandachtspunten:

- Informatie over de aanleiding geeft inzicht in de urgentie, de context en het politieke belang van het dossier.
- Let erop dat de aanleiding en het probleem uit elkaar worden gehouden.

⁵ Indien verdere informatie wenselijk is, kunt u <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/integraal-afwegingskader-voor-beleid-en-regelgeving-raadplegen>. Deze startnotitie is gebaseerd op de informatie van het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving.

- Laat zien of en hoe de resultaten van wetenschappelijk onderzoek of omgevingsonderzoek (veldtoets, media-analyse, stakeholderanalyse, opinieonderzoek) de aanleiding versterken.

Punt 2

Om het beleidsproces goed te kunnen regisseren is het van groot belang zo vroeg mogelijk het speelveld in kaart te brengen.

Aandachtspunten:

- Bepaal de kring van betrokkenen voordat tot nadere definiëring van het probleem wordt overgegaan.
- Bedenk dat de overheid in alle fasen van het beleidsproces anderen nodig heeft, om kennis te verzamelen, steun te verwerven, activiteiten te verrichten, enzovoorts.
- Denk in elk geval aan:
 - vaste consultatiepartners;
 - einddoelgroepen;
 - politieke actoren (bijvoorbeeld Statenleden);
 - uitvoerders en toezichthouders;
 - Koninkrijk der Nederlanden;
 - andere (beleids)directies/diensten.

Geef van de relevante partijen aan wat hun belangen en onderlinge verhoudingen zijn. Vermeld of de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst al contact met hen heeft gehad en in welke rol zij bij het dossier zijn of worden betrokken (zijn/worden zij geïnformeerd, geconsulteerd, is/wordt met hen afgestemd?).

Punt 3

Beschrijf het probleem waar de startnotitie om draait zo concreet mogelijk.⁶

Aandachtspunten:

- Bij een probleem gaat het om een negatieve waardering van een feitelijke situatie;
- Ga bij dit punt nog niet in op een mogelijke oplossing;
- Onderscheid het probleem van de aanleiding;
- Maak een onderscheid tussen de feiten en de waardering van die feiten;
- Besteed aandacht aan de vraag voor welke partij(en) er sprake is van een probleem;

⁶ https://www.kcwj.nl/sites/default/files/probleemboom_en_doelenboom.pdf

- Voorzie de probleembeschrijving waar dat kan van een onderbouwing met onderzoeksresultaten en cijfers.

Punt 4

Geef – in relatie tot het beschreven probleem – aan wat het beleidsdoel is of wat de beleidsdoelen zijn (de gewenste situatie of het gewenste gedrag).

Aandachtspunten:

- Formuleer alleen de doelen en nog niet de weg er naartoe.
- Doelen kunnen worden onderscheiden in strategische doelstellingen, specifieke doelstellingen of operationele doelstellingen.
- Formuleer beleidsdoelen indien mogelijk zo SMART mogelijk: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden. Niet alle vraagstukken lenen zich voor SMART.

Punt 5

Na het beantwoorden van de vragen 3 en 4, volgt de vraag of het de overheid is die het probleem moet oplossen. Beschrijf hier waarom het probleem door de overheid moet worden aangepakt. Overheidsingrijpen in een democratische rechtsstaat moet altijd worden gerechtvaardigd door het bestaan van een publiek belang. Geef dus aan of er een publiek belang is en of ingrijpen door de overheid noodzakelijk is.

Aandachtspunten:

- Besteed aandacht aan de nuloptie: wat gebeurt er wanneer de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst geen nieuw beleid maakt, wat zijn daarvan de effecten? Is “niets doen” in strijd met het kabinetsbeleid of in strijd met een (juridische) verplichting, bijvoorbeeld op grond van internationale afspraken?
- Beschrijf welke bijdrage/actie van andere partijen wordt verwacht om het probleem aan te pakken. Dit kan relevant zijn wanneer ook andere partijen deel van het probleem zijn en daarmee ook deel van de oplossing kunnen of moeten zijn.

Punt 6

Indien vraag 5 bevestigend wordt beantwoord, is het belangrijk om in kaart te brengen welke verschillende instrumenten voor het doel ingezet kunnen worden. Hierbij zijn van belang: de rechtmatigheid, doeltreffendheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid van het instrument. Ook kan gekozen worden om geen nieuw beleid te maken, de zogenaamde nuloptie.

Bij deze vraag is het volgende van belang:

- Geef aan in hoeverre het gekozen voorstel, dat door middel van regelgeving moet worden vastgesteld, doelmatig is.
- Ga niet automatisch uit van regelgeving maar verken ook andere instrumenten.
- Om het beste instrument te kiezen is het van belang om tijdig de juridische, uitvoerings- en financiële aspecten in kaart te brengen. Het vroegtijdig inwinnen van juridisch en financieel advies, en het betrekken van specialisten op het terrein van de uitvoering is verstandig.
- Zet uiteen wat de eerste bevindingen ten aanzien van uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de keuze zijn.
- Geef aan welke (wetenschappelijke of andere) kennis is betrokken bij je voorstel, waaronder kennis uit beleidsevaluaties. Laat zien of en hoe de resultaten van wetenschappelijk onderzoek of omgevingsonderzoek (veldtoets, stakeholderanalyse, opinieonderzoek) een rol spelen.
- Laat zien hoe het voorstel voldoet aan de geldende juridische kaders.
- Geef aan of nieuwe regelgeving nodig is, dan wel of bestaande regelgeving gewijzigd dient te worden.

Een aantal instrumenten zijn:

- financiële sturing door middel van financiële prikkel, subsidie, vergunning en eigen betaling;
- sociale sturing door middel van algemene of specifieke voorlichting, best practices;
- co-regulering en zelfregulering door middel van convenanten, gedragscode, normalisatie, tuchtrecht;
- sturing van de uitvoering door middel van beleidsregels en circulaire;
- naleving en handhaving.

Punt 7

Ga na wat de gevolgen voor de overheid, de burger of het bedrijfsleven zijn. Ga ook na of er andere gevolgen kunnen zijn, bijvoorbeeld voor het milieu en ict.

Regelgeving vertoont, naast beoogde gevolgen, vaak ook neveneffecten voor verschillende betrokkenen. Door deze ex ante (vooraf) goed in kaart te brengen, kan een afgewogen beslissing worden genomen inzake voorgenomen regelgeving. Nieuwe regelgeving kan onder andere gevolgen hebben voor:

- A. Burgers;
- B. Bedrijven;

C. Overheid.

Goed zicht op de uitvoerings- en handhavingsmogelijkheden van de ontwerperegeling zijn onontbeerlijk om een reële uitvoering en handhaving mogelijk te maken. In dit kader is het van belang om uitvoerders en handhavers om hun oordeel te vragen. Betrek dus de uitvoerders en handhavers bij deze analyse en vraag ze naar een oordeel over de kosten van de uitvoering en handhaving.

Punt 8

Ga na of er al regelgeving op het terrein is. Indien er al regelgeving is, geef aan welke regeling(en) dit betreft en waarom de regelgeving wel of niet voldoet.

Punt 10

Ingevolge artikel 6, eerste lid, van de Comptabiliteitsverordening 1989 (AB 1989 no. 72) dient de memorie van toelichting op een ontwerp-landsverordening een uiteenzetting te bevatten van de kosten voor het lopende begrotingsjaar of voor latere jaren naar aanleiding van het ontwerp. Daardoor dient de startnotitie informatie te bevatten ten aanzien van de financiële consequenties van het voorgenomen ontwerp, ten behoeve van de memorie van toelichting.

In dit onderdeel van de startnotitie dient een opsomming te worden gegeven van de verschillende kosten die de voorgenomen regelgeving met zich meebrengt. Deze kosten kunnen worden onderverdeeld in onder meer de volgende kosten:

- a. personeelskosten. Ook indien de (beleids)directie/dienst of uitvoeringsorganisatie al over het nodige personeel beschikt en dus geen nieuw personeel in dienst moet worden genomen, moet dat worden gemeld;
- b. voorlichtingskosten;
- c. handhavingskosten;
- d. onderhoudskosten;
- e. huisvestingskosten (huur of koop);
- f. opleidingskosten;
- g. ICT- en inrichtingskosten.

Let op: het voorafgaande is geen limitatieve opsomming. De kosten kunnen per onderwerp verschillen.

Geef verder aan of er middelen beschikbaar zijn op de begroting van het Land om de kosten te financieren. Zijn deze middelen vrij inzetbaar of moeten er andere voorname-ns worden opgegeven om hiervoor middelen vrij te maken? Indien deze kosten

niet met landsmiddelen worden bekostigd, geef beknopt aan hoe deze zullen worden gefinancierd.

In het geval de startnotitie op een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling ziet, hoeft de toelichting, op grond van artikel 6, eerste lid, van de Comptabiliteitsverordening 1989, geen financiële paragraaf te bevatten. Desalniettemin is, met het oog op een goede besluitvorming omtrent nieuwe regelgeving, een uiteenzetting over het minst kostbare voorstel wenselijk.

Punt 12

Bij dit onderdeel van de startnotitie dient te worden aangegeven:

- Wat de verwachte mate van niet-naleving van de regelgeving zal zijn en dus de mate aan toezicht dat het instrument met zich zal brengen.
- Wat is het gekozen handhavingsmechanisme.
Spontane naleving van de gestelde gedragsregels is wat de wetgever hoopt, maar het is voor de normadressaat soms zeer verleidelijk om toch de regels te overschrijden bijvoorbeeld omdat grote financiële belangen op het spel staan. Daardoor dient in de startnotitie aandacht te worden besteed aan de mate van niet-naleving van de regelgeving en het handhavingsmechanisme.
- Wie als toezichthouders zullen worden aangewezen. In het geval de startnotitie ziet op een landsbesluit, houdende algemene maatregelen, of een ministeriële regeling dient te worden vermeld wie op grond van de bovenliggende landsverordening reeds als toezichthouders zijn aangewezen.
- Wat is de verwachte pakkans.

Punt 13

Ten aanzien van de planning dient rekening te worden gehouden met de tijd die nodig is voor het voorbereiden van landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, en ministeriële regelingen.

Bij het opstellen van de planning ten aanzien van een ontwerp-landsverordening dient rekening te worden gehouden met:

- afhankelijk van het onderwerp, het horen van externe adviesorganen (zoals de SER);
- de tijd die de Directie Wetgeving en Juridische Zaken nodig heeft om het ontwerp en de memorie van toelichting voor te bereiden;

Er valt niet op voorhand te zeggen hoeveel tijd gemoeid is met het opstellen van een ontwerp. Dit hangt af van de omvang en gecompliceerdheid van het ontwerp en de werkdruk bij de Directie Wetgeving en Juridische Zaken;

- interdepartementale afstemming en behandeling door de ministerraad;
- advisering door de Raad van Advies;

Het valt niet op voorhand te zeggen hoeveel tijd gemoeid zal zijn met de advisering. Ook dit is afhankelijk van de omvang en gecompliceerdheid van het ontwerp, de aard en omvang van het door de Raad van Advies uit te brengen advies en de werkdruk bij de Raad van Advies. Doorgaans wordt een groot gedeelte van ingediende ontwerp binnen drie maanden na aanbieding voor advies afgedaan. De omvangrijke ontwerpen worden doorgaans binnen zes maanden afgedaan;

- de tijd die nodig is voor het opstellen van het nader rapport;
- parlementaire behandeling (zeer wisselend);
- bekrachtiging;

Hiervoor dient de Directie Wetgeving en Juridische Zaken eerst de brief van de Voorzitter van de Staten aan de Gouverneur waarin melding wordt gemaakt dat de ontwerp-landsverordening door de Staten is goedgekeurd, te ontvangen. De Directie Wetgeving en Juridische Zaken maakt de landsverordening (alsmede de aanbiedingsbrief en overige stukken) klaar voor ondertekening door de Gouverneur en vervolgens contraseign door de betrokken minister(s). Daarmee is de fase van bekrachtiging af;

- bekendmaking;

Landsverordeningen worden bekendgemaakt door plaatsing in het Afkondigingsblad waardoor de Directie Wetgeving en Juridische Zaken de bekendmaking van de landsverordening verzorgt door een zogenaamde ontwerp-plaatsingsbeschikking op te stellen en aan de minister, belast met wetgeving voor te leggen;

- nodige implementatietermijn zodat de doelgroep zich op de nieuwe dan wel aangepaste regelgeving kan voorbereiden.

Ten aanzien van de planning van een ontwerp-landsbesluit dient rekening te worden gehouden met:

- afhankelijk van het onderwerp, het horen van externe adviesorganen (zoals de SER);
- de tijd die de Directie Wetgeving en Juridische Zaken nodig heeft om het ontwerp en de nota van toelichting voor te bereiden;

Er valt niet op voorhand te zeggen hoeveel tijd gemoeid is met het opstellen van een ontwerp. Dit hangt af van de omvang en gecompliceerdheid van het ontwerp en de werkdruk bij de Directie Wetgeving en Juridische Zaken;

- interdepartementale afstemming en behandeling door de ministerraad;
- advisering door de Raad van Advies;
Het valt niet op voorhand te zeggen hoeveel tijd gemoeid zal zijn met de advisering. Ook dit is afhankelijk van de omvang en gecompliceerdheid van het ontwerp, de aard en omvang van het door de Raad van Advies uit te brengen advies en de werkdruk bij de Raad van Advies. Doorgaans wordt een groot gedeelte van ingediende ontwerp binnen drie maanden na aanbieding voor advies afgedaan. De omvangrijke ontwerpen worden doorgaans binnen zes maanden afgedaan;
- de tijd die nodig is voor het opstellen van het nader rapport;
- vaststelling;
- bekendmaking;
Landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, worden bekendgemaakt door plaatsing in het Afkondigingsblad waardoor de Directie Wetgeving en Juridische Zaken de bekendmaking van het landsbesluit verzorgt door een zogenaamde ontwerp-plaatsingsbeschikking op te stellen en aan de minister, belast met wetgeving voor te leggen;
- nodige implementatietermijn zodat de doelgroep op de nieuwe dan wel aangepast regelgeving kan voorbereiden.

Voor het invullen van de planning bij een ontwerp voor een ministeriële regeling wordt rekening gehouden met:

- afhankelijk van het onderwerp, het horen van externe adviesorganen (zoals de SER);
- de tijd die de Directie Wetgeving en Juridische Zaken nodig heeft om het ontwerp en de toelichting voor te bereiden;
Er valt niet op voorhand te zeggen hoeveel tijd gemoeid is met het opstellen van een ontwerp. Dit hangt af van de omvang en gecompliceerdheid van het ontwerp en de werkdruk bij de Directie Wetgeving en Juridische Zaken;
- interdepartementale afstemming en voorlegging aan de betrokken minister(s) ter vaststelling;
- bekendmaking;
Ministeriële regelingen worden bekendgemaakt door plaatsing in het Afkondigingsblad waardoor de Directie Wetgeving en Juridische Zaken de bekendmaking van de ministeriële regeling verzorgt door een zogenaamde ontwerp-plaatsingsbeschikking op te stellen en aan de minister voor te leggen;
- nodige implementatietermijn zodat de doelgroep op de nieuwe dan wel aangepast regelgeving kan voorbereiden.

Voor een snelle ambtelijke voorbereiding is een goede communicatie tussen de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst en de Directie Wetgeving en Juridische Zaken noodzakelijk. In ieder geval dient bij het opstellen van de planning voldoende tijd voor elke actor in het wetgevingsproces te worden geruimd. Irrealistische planningen dienen vermeden te worden omdat die (1) leiden dat de beoogde inwerkingtredingsdatum niet worden gehaald en (2) dat een incompleet ontwerp in het wetgevingsproces wordt gebracht waardoor o.a. de Raad van Advies zeer kritische opmerkingen maakt waardoor het proces toch wordt vertraagd.

Punt 15

Hier dienen de contactgegevens de eerstverantwoordelijke (beleids)directie/dienst te worden opgenomen. Deze (beleids)directie/dienst ressorteert onder de minister die eerstverantwoordelijk is en de trekker van het project is. In dat kader coördineert verzamelt deze (beleids)directie/dienst de nodige informatie van andere verantwoordelijke (beleids)directies/diensten (van minister(s) die mede verantwoordelijk zijn) en zorgt voor de nodige coördinatie. De contactgegevens die andere verantwoordelijke (beleids)directies/diensten worden ook hier vermeld.

Bijlage II. Modelbepalingen instellingsverordening ZBO,
behorende bij aanwijzing 5.7

Voor het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan wordt het volgende model gebruikt:

Artikel (1)

Er is een [naam zelfstandig bestuursorgaan].

Artikel (2)

[naam zelfstandig bestuursorgaan] heeft tot taak .../de volgende taken: ...

Artikel (3)

[Naam zelfstandig bestuursorgaan] stelt een bestuursreglement vast.

Voor het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan met rechtspersoonlijkheid wordt het volgende model gebruikt:

Artikel (1)

- 1. Er is een [naam rechtspersoon] waarvan het zelfstandig bestuursorgaan deel uitmaakt].*
- 2. [naam rechtspersoon] bezit rechtspersoonlijkheid.*

Artikel (2)

- 1. Aan het hoofd van [naam rechtspersoon waarvan het zelfstandig bestuursorgaan deel uit maakt] staat [aanduiding zelfstandig bestuursorgaan].*
- 2. [aanduiding zelfstandig bestuursorgaan] heeft tot taak ... / de volgende taken: ...*

Artikel (3)

[Naam zelfstandig bestuursorgaan] stelt een bestuursreglement vast.

Toelichting

Artikel (1)

Het is mogelijk om in een landsverordening aan een zelfstandig bestuursorgaan rechtspersoonlijkheid toe te kennen. In dat geval wordt gesproken van een 'publiekrechtelijk rechtspersoon'. In bepaalde gevallen kan het voor een goede taakvervulling van belang zijn dat de organisatie waarvan een zelfstandig bestuursorgaan deel uitmaakt, op eigen titel – dat wil zeggen los van de rechtspersoon het Land – aan het civielrechtelijke rechtsverkeer kan deelnemen. Het zelfstandig bestuursorgaan heeft dan de mogelijkheid zelfstandig contracten te sluiten of personeel aan te nemen, wat

voor het onafhankelijk verrichten van zijn publieke taak van belang kan zijn. Zonder rechtspersoonlijkheid kunnen die bevoegdheden alleen worden uitgevoerd indien de minister daartoe volmacht of mandaat heeft verleend. In die gevallen kan rechtspersoonlijkheid door de instellingslandsverordening worden toegekend. In de memorie van toelichting moet een uitdrukkelijke motivering daarvoor worden opgenomen. De daardoor ontstane vermogensrechtelijke bevoegdheden kunnen overigens uitsluitend worden uitgeoefend ter verwezenlijking van de bestuurstaak van het zelfstandig bestuursorgaan. In de afweging over het toekennen van rechtspersoonlijkheid dient telkens te worden betrokken de positie van het personeel en of het bestuur/de directie de verantwoordelijkheid voor het personeel, de organisatie, het financieel beheer en wat dies meer zij, kan dragen.

Artikel (2)

Het zelfstandig bestuursorgaan is de drager van publiekrechtelijke taken en bevoegdheden (openbaar gezag). De rechtspersoon is het lichaam waarvan het zelfstandig bestuursorgaan deel uitmaakt en dat aan het rechtsverkeer deelneemt. In veel gevallen zal de rechtspersoonlijkheid worden toegekend aan een organisatie en zullen de publiekrechtelijke taken en bevoegdheden worden toegekend aan het bestuur van die organisatie. Het bestuur is dan het zelfstandig bestuursorgaan. Om te voorkomen dat beide begrippen door elkaar gaan lopen doordat bijvoorbeeld privaatrechtelijke bevoegdheden aan het bestuur (zelfstandig bestuursorgaan) worden opgedragen, of publiekrechtelijke bevoegdheden aan de rechtspersoon, dient in de instellingslandsverordening een scherp onderscheid tussen beide te worden gemaakt. Het kan voorkomen dat de naam van de rechtspersoon tevens de naam van het bestuursorgaan is.

Zelfstandige bestuursorganen hebben een gesloten huishouding. Dit houdt in dat zij als bestuursorgaan geen andere taken verrichten die niet bij landsverordening aan hen zijn opgedragen en kunnen derhalve niet zelf bepalen of zij nieuwe bestuurstaken gaan verrichten. Op de markt werkzame privaatrechtelijke organisaties die met openbaar gezag bekleed, kunnen uiteraard dat wel ten aanzien van hun andere werkzaamheden.

Voorbeelden naar Nederlands recht

Geneesmiddelenwet (zonder rechtspersoonlijkheid)

Wet op de rechtsbijstand (met rechtspersoonlijkheid)

Artikel 2

1. Er is een raad voor rechtsbijstand
2. (...)
3. De raad bezit rechtspersoonlijkheid.

Artikel 3

1. Aan het hoofd van de raad voor rechtsbijstand staat het bestuur. (...)

Artikel 7

1. Het bestuur heeft tot taak om:
 - a. zorg te dragen voor de organisatie van alsmede de verlening van rechtsbijstand;
 - b. (...).

Zorgverzekeringswet (met rechtspersoonlijkheid)

Artikel 58

1. Er is een Zorginstituut Nederland, dat rechtspersoonlijkheid bezit.
2. (...)
3. Het Zorginstituut is belast met de taken die hem bij of krachtens wet of internationale overeenkomst zijn opgedragen.
4. Het Zorginstituut wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door de voorzitter.

Hou bij het instellen van een zelfstandig bestuursorgaan ook rekening met de volgende regels

Organisatievorm zelfstandig bestuursorgaan

1. Een zelfstandig bestuursorgaan heeft in beginsel een publiekrechtelijke organisatievorm.
2. Aan een privaatrechtelijke organisatie kan openbaar gezag worden toegekend indien:
 - a. dat in verband met de aard van de betrokken bestuurstaak bijzonder aangegeven moet worden geacht; en
 - b. er voldoende waarborgen zijn dat de bestuurstaak onafhankelijk van de overige bestaande en toekomstige werkzaamheden van die organisaties kan worden uitgeoefend.
3. Uit de memorie van toelichting blijkt waarom wordt voorgesteld de privaatrechtelijke organisatie niet op andere wijze bij de bestuurstaak te betrekken.

Toelichting

Naast de hoofdregel van publiekrechtelijke organisatievorm bestaat de mogelijkheid voor privaatrechtelijke vormgeving van een zelfstandig bestuursorgaan (overigens slechts in uitzonderlijke gevallen). In het bijzonder moet worden gedacht aan het toekennen van openbaar gezag aan een op de markt werkzame privaatrechtelijke organisatie die bij uitstek geschikt is voor het behartigen van een bestuurstaak (omdat deze bijvoorbeeld specifieke technische deskundigheid vergt) die bij haar normale werkzaamheden aansluit, zoals keuringen of certificatie.

Besteed in de memorie van toelichting aandacht aan de verhouding tussen de bestuurstaken en de overige werkzaamheden, zowel huidige als toekomstige, van het privaatrechtelijk vormgegeven bestuursorgaan en aan de waarborgen die zijn getroffen om vermenging van beide te voorkomen.

Het toekennen van regelgevende bevoegdheid aan een zelfstandig bestuursorgaan

1. Regelgevende bevoegdheden worden aan een zelfstandig bestuursorgaan uitsluitend toegekend:
 - a. voor zover het organisatorische of technische onderwerpen betreft; of
 - b. in bijzondere gevallen mits voorzien is in de bevoegdheid tot goedkeuring van de regeling door een minister.
2. Aan een zelfstandig bestuursorgaan wordt geen adviestaak opgedragen ten aanzien van algemeen verbindende voorschriften of het door het Land te voeren beleid.
3. Indien aan een zelfstandig bestuursorgaan regelgevende bevoegdheid wordt toegekend wordt in de desbetreffende regeling opgenomen dat het bestuursorgaan de regeling bekend maakt in de Landscourant van Aruba.

Toelichting

Algemeen verbindende voorschriften worden in beginsel niet vastgesteld door anderen dan regering (en Staten) of ministers. Daarnaast kan op grond van artikel V.10 van de Staatsregeling van Aruba verordende bevoegdheid worden verleend aan het bestuur van een openbaar lichaam. Deze verordende bevoegdheid heeft niet enkel een intern-gerichte, zelfregulerende werking, maar biedt de openbare lichamen de mogelijkheid algemeen verbindende voorschriften uit te vaardigen. Het is in dat licht in beperkte mate aanvaardbaar dat aan een zelfstandig bestuursorgaan regelgevende bevoegdheid wordt toegekend.

Zelfstandige bestuursorganen hebben in beginsel een uitvoeringstaak; hun regelgevende bevoegdheid is zeer beperkt. De aard van de regelgevende bevoegdheden kunnen worden onderscheiden in termen van organisatorisch, technisch of bijzonder geval.

Eerste lid, onderdeel a

Technische onderwerpen zijn onderwerpen waarvoor een (hoge) mate van specifieke deskundigheid vereist is. In deze gevallen is op basis van objectieve kennis en deskundigheid een beoordeling van het onderwerp mogelijk. Dit houdt in dat over een onderwerp binnen een vakgebied niet teveel inhoudelijke discussie mag bestaan. Een technische regeling bevat daarom geen beleidskeuzes. Organisatorische onderwerpen daarentegen zijn onderwerpen betreffende de doeltreffendheid en doelmatigheid van de inrichting van besluitvormings- en uitvoeringsprocessen. Ook hier moet het gaan om algemeen aanvaarde, niet normatief geladen, inzichten in efficiëntie en effectiviteit.

Dit is een zeer restrictieve uitleg: zodra beleidskeuzes voorliggen, horen zelfstandige bestuursorganen niet bevoegd te zijn tot regelgeving. Mocht regelstelling door een zelfstandig bestuursorgaan beleid raken, dan is ministeriële goedkeuring vereist (zie eerste lid, onderdeel b).

Eerste lid, onderdeel b

Het woord 'bijzonder' drukt uit dat het dient te gaan om een categorie van 'overige' regelgevende bevoegdheden. Dit betekent dat het onderwerp van de regelgevende bevoegdheid niet getypeerd kan worden als technisch of organisatorisch. Bijzondere onderwerpen betreffen onderwerpen die verder strekken dan de marginale aspecten van technische of organisatorische onderwerpen.

Aan de motivering hiervan in de memorie van toelichting worden vanwege het uitzonderlijk karakter zware eisen gesteld.

Tot slot kan vermeld worden dat een strikte onderverdeling van de termen technisch, organisatorisch en bijzonder geval in enkele gevallen niet eenvoudig aangehouden kan worden. Bepaalde regelingen kunnen, gezien de inhoud of de uitwerking van deze regelingen, ondergebracht worden in meerdere categorieën.

Voorbeeld

Eerste lid, onderdeel a

- De Centrale Bank kan regels stellen met het oog op een integere bedrijfsvoering bij geldtransactiebedrijven. (Artikel 14 van de Landsverordening toezicht geldtransactiebedrijven)

Eerste lid, onderdeel b

- De Autoriteit Markt en Consument kan uitvoeringsregels stellen ter uitvoering van de aan hem opgedragen taken. De door de Autoriteit Markt en Consument gestelde uitvoeringsregels behoeven de voorafgaande goedkeuring van de Minister. (Artikel 4.18 van de Mededingingsverordening)

Derde lid

Kenbaarheid

Een zbo-regeling dient als een algemeen verbindend voorschrift te worden beschouwd. Een algemeen verbindend voorschrift dient bekend gemaakt te worden, door middel van een publicatie. Alle regelingen worden in het Afkondigingsblad van Aruba geplaatst op grond van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding. Plaatsing van een zbo-regeling in de Landscourant van Aruba verdient de voorkeur, aangezien geacht kan worden dat eenieder toegang heeft tot de Landscourant van Aruba en daardoor feitelijk geacht wordt de regeling te kennen.

Bevoegdheid minister m.b.t. zelfstandige bestuursorganen

Aan een minister wordt niet de bevoegdheid toegekend bijzondere aanwijzingen te geven.

Toelichting

Indien een minister bevoegd is bijzondere aanwijzingen ofwel aanwijzingen voor een concreet geval te geven, kan niet meer van 'zelfstandigheid' gesproken worden en resteert er materieel niets anders dan een aan de desbetreffende minister ondergeschikt orgaan met een bij de landsverordening geattribueerde bevoegdheid.

Inrichting bestuur

1. De inrichting van het bestuur, de wijze van benoeming, herbenoeming, schorsing en ontslag van de bestuursleden, alsmede de benoemingstermijn worden in de landsverordening geregeld.
2. In het bestuur worden geen aan een minister ondergeschikte ambtenaren benoemd.

3. Indien naast het bestuur nog andere organen worden ingesteld worden in de landsverordening de onderlinge verhoudingen en bevoegdheden van deze organen vastgelegd (bij toezichthoudend orgaan).

Toelichting

Derde lid

Indien naast het bestuur andere organen worden ingesteld, dan wordt ieder van die organen als zelfstandig bestuursorgaan aangemerkt. Geef duidelijk aan welk orgaan welke bevoegdheid krijgt toebedeeld.

Bekostiging

1. In de landsverordening tot instelling van een zelfstandig bestuursorgaan dat geen onderdeel uitmaakt van de rechtspersoon het Land wordt de wijze van bekostiging geregeld.
2. Uit de memorie van toelichting blijkt hoe een zelfstandig bestuursorgaan ten behoeve van de door te verrichten bestuurstaken zal worden bekostigd.

Toelichting

De bekostiging van een zelfstandig bestuursorgaan kan op verschillende wijze plaatsvinden. In veel gevallen zal een minister ten laste van de begroting van het Land een bijdrage leveren. Zelfstandige bestuursorganen die onderdeel uitmaken van de rechtspersoon het Land worden via de begroting van het Land, al dan niet op een afzonderlijke begrotingspost, van het betrokken ministerie bekostigd.

Bijlage III. Modelbepalingen bestuurlijke sancties, behorende bij aanwijzing 5.20**Last onder bestuursdwang**

Voor het verlenen van de bevoegdheid tot oplegging van een last onder bestuursdwang wordt het volgende model gebruikt:

Artikel

1. Ter zake van de overtreding van de bij of krachtens [de] artikel[en] [aanduiding desbetreffende artikelen], gestelde voorschriften kan [aanduiding bestuursorgaan] een last onder bestuursdwang opleggen.
2. De last onder bestuursdwang wordt op schrift gesteld, het vermeldt welk voorschrift is overtreden en het omschrijft de herstelmaatregelen, alsmede binnen welke termijn zij moet worden uitgevoerd.
3. Een last onder bestuursdwang omvat geheel of gedeeltelijk herstel van een overtreding van een voorschrift dan wel de bevoegdheid om de last door feitelijk handelen ten uitvoer te leggen, indien zij niet, niet geheel of tijdig is uitgevoerd.
4. De last onder dwangsom wordt bekendgemaakt aan de overtreder, aan de rechthebbers op het gebruik van de zaak waarop de last betrekking heeft en aan de aanvrager.

Artikel

1. De toepassing van bestuursdwang geschiedt op kosten van de overtreder, tenzij de kosten redelijkerwijze niet of niet geheel te zijnen laste behoren te komen.
2. De beschikking vermeldt in hoeverre de kosten van bestuursdwang ten laste van de overtreder zullen komen.
3. Indien echter de kosten geheel of gedeeltelijk niet ten laste van de overtreder zullen worden gebracht, wordt dat in de beschikking vermeld.
4. Onder kosten worden begrepen kosten verbonden aan de voorbereiding van bestuursdwang, voor zover deze kosten zijn gemaakt na het verstrijken van de termijn waarbinnen de last had moeten worden uitgevoerd.
5. De kosten zijn ook verschuldigd indien de bestuursdwang door opheffing van de onrechtmatige situatie niet of niet volledig is uitgevoerd.
6. [Aanduiding bestuursorgaan] stelt de hoogte van de verschuldigde kosten vast [binnen 5 jaar nadat de bestuursdwang is toegepast].

Artikel

Tot de bevoegdheid tot toepassing van bestuursdwang behoort het verzegelen van gebouwen, terreinen en hetgeen zich daarin of daarop bevindt.

Artikel

1. Tot de bevoegdheid tot toepassing van bestuursdwang behoort het meevoeren en opslaan van daarvoor vatbare zaken voor zover de toepassing van bestuursdwang dit vereist.
2. Indien zaken zijn meegevoerd en opgeslagen, doet [aanduiding bestuursorgaan] proces-verbaal daarvan opmaken, waarvan afschrift wordt verstrekt aan degene die de zaken onder zijn beheer had.
3. [Aanduiding bestuursorgaan] draagt zorg voor de bewaring van de opgeslagen zaken en geeft deze zaken terug aan de rechthebbende, zodra dit redelijkerwijze mogelijk is.
4. [Aanduiding bestuursorgaan] is bevoegd de afgifte op te schorten totdat de verschuldigde kosten zijn voldaan.
5. Indien de rechthebbende niet tevens overtreder is, is de [aanduiding bestuursorgaan] bevoegd de afgifte op te schorten tot de kosten van bewaring zijn voldaan.
6. Het Land is niet aansprakelijk voor de gevolgen van afgifte van de opgeslagen zaken aan een onbevoegde.

Artikel

1. Indien een meegevoerde en opgeslagen zaak niet binnen dertien weken na de opslag, kan worden teruggegeven aan de rechthebbende, is [aanduiding bestuursorgaan] bevoegd deze te verkopen.
2. Gelijke bevoegdheid heeft [aanduiding bestuursorgaan] ook binnen die termijn zodra de aan de toepassing van bestuursdwang verbonden kosten, vermeerderd met de voor de verkoop geraamde kosten, in verhouding tot de waarde van de zaak onevenredig hoog worden.
3. Verkoop vindt evenwel niet plaats binnen twee weken na de verstrekking van het afschrift van het proces-verbaal betreffende het meevoeren en opslaan, tenzij het gevaarlijke stoffen of eerder aan bederf onderhevige stoffen betreft.
4. Gedurende drie jaren na het tijdstip van verkoop heeft degene die op dat tijdstip rechthebbende was, recht op de opbrengst van de zaak onder aftrek van de aan de toepassing van bestuursdwang verbonden kosten en de kosten van de verkoop. Na het verstrijken van deze termijn vervalt een batig saldo aan het Land.
5. Het Land is niet aansprakelijk voor de gevolgen van afgifte van de opbrengst uit de verkoop aan een onbevoegde.
6. Indien naar het oordeel van [aanduiding bestuursorgaan] verkoop niet mogelijk is, kan hij de zaak om niet aan een derde in eigendom overdragen of laten vernietigen. Het eerste tot en met derde lid zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel

Bij gebreke van betaling, worden de verschuldigde kosten verhoogd met de invorderingskosten door het Land bij dwangbevel ingevorderd.

Artikel

1. Indien de kosten van bestuursdwang niet zijn betaald binnen een door [aanduiding bestuursorgaan] bepaalde termijn, wordt de overtreder schriftelijk aangevaard om binnen twee weken alsnog het bedrag van de kosten van bestuursdwang, verhoogd met de kosten van aanmaning, te betalen.
2. Bij gebreke van betaling kan door [aanduiding bestuursorgaan] van de overtreder het bedrag en de kosten, bedoeld in het eerste lid, verhoogd met de invorderingskosten, door middel van een dwangbevel worden ingevorderd.
3. De bekendmaking van het dwangbevel geschiedt door middel van betekening van een exploit als bedoeld in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van Aruba en levert een executoriale titel op, die met toepassing van de voorschriften van dat wetboek kan worden tenuitvoergelegd.
4. Het dwangbevel vermeldt in ieder geval:
 - a. Aan het hoofd het woord 'dwangbevel';
 - b. Het bedrag van de invorderbare hoofdsom, vermeerderd met de verschuldigde wettelijke rente;
 - c. Het wettelijk voorschrift waaruit de verschuldigde geldsom voortvloeit;
 - d. De kosten van aanmaning van het dwangbevel;
 - e. Dat het op kosten van de overtreder ten uitvoer kan worden gebracht.
5. Gedurende zes weken na de dag van betekening van het exploit staat tegenover het dwangbevel verzet open. Verzet wordt aanhangig gemaakt tegen [aanduiding bestuursorgaan] bij het gerecht in eerste aanleg en op de voor het indienen van vorderingen bepaalde wijze. Het verzet, mits tijdig en op voorgeschreven wijze gedaan, schorst de tenuitvoerlegging van het dwangbevel.

Last onder dwangsom

Voor het verlenen van de bevoegdheid tot oplegging van een last onder dwangsom wordt het volgende model gebruikt:

Artikel [x]

1. Ter zake van de overtreding van de bij of krachtens [de] artikel[en] [aanduiding desbetreffende artikelen], gestelde voorschriften kan [aanduiding bestuursorgaan] een last onder dwangsom opleggen.

2. [Aanduiding bestuursorgaan] trekt de last in, indien de overtreding niet meer ongedaan gemaakt kan worden.
3. De last onder dwangsom wordt op schrift gesteld, het vermeldt welk voorschrift is overtreden en het omschrijft de herstelmaatregelen, alsmede wordt er een termijn gesteld gedurende welke de overtreder de last kan uitvoeren zonder dat een dwangsom wordt verbeurd, in geval de last strekt tot het ongedaan maken van een overtreding of het voorkomen van een verdere overtreding.
4. Een last geldt voor een door [aanduiding bestuursorgaan] te bepalen termijn van ten hoogste twee jaren.

Artikel

1. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden regels gesteld voor de toepassing van de bevoegdheden in artikel [x, eerste lid]. Het landsbesluit bevat in ieder geval een beschrijving van de te volgen procedures bij de toepassing van de bevoegdheden, bedoeld in artikel [x, eerste lid], alsmede van de grondslagen voor de vaststelling van de hoogte van de dwangsom per overtreding of categorieën van overtredingen.
2. Verbeurde dwangsommen komen toe aan het Land.

Artikel

1. [Aanduiding bestuursorgaan] kan op verzoek van de overtreder een last onder dwangsom opheffen, de looptijd ervan voor een bepaalde termijn opschorten of de dwangsom verminderen ingeval van blijvende of tijdelijke gehele of gedeeltelijke onmogelijkheid voor de overtreder om aan zijn verplichtingen te voldoen.
2. [Aanduiding bestuursorgaan] kan voorts op verzoek van een overtreder een last onder dwangsom opheffen, indien de beschikking een jaar van kracht is geweest zonder dat de dwangsom is verbeurd.

Artikel

1. Indien een verbeurde dwangsom niet is betaald binnen de door [aanduiding bestuursorgaan] bepaalde termijn, wordt de overtreder schriftelijk aangemaand om binnen twee weken alsnog het bedrag van de dwangsom, verhoogd met de kosten van de aanmaning, te betalen.
2. Bij gebreke van betaling kan door [aanduiding bestuursorgaan] van de overtreder het bedrag en de kosten, bedoeld in het eerste lid, verhoogd met de invorderingskosten, door middel van een dwangbevel worden ingevorderd. De bekendmaking van het dwangbevel geschiedt door middel van betekening van een exploit als bedoeld in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van Aruba en levert een

executoriale titel op, die met toepassing van de voorschriften van dat wetboek kan worden tenuitvoergelegd.

3. Het dwangbevel vermeldt in ieder geval:
 - a. aan het hoofd het woord “dwangbevel”;
 - b. het bedrag van de invorderbare hoofdsom, vermeerderd met de verschuldigde wettelijke rente;
 - c. het wettelijk voorschrift waaruit de verschuldigde geldsom voortvloeit;
 - d. de kosten van de aanmaning en van het dwangbevel;
 - e. dat het op kosten van de overtreder ten uitvoer kan worden gebracht.
4. Gedurende zes weken na de dag van betekening van het exploit staat tegen het dwangbevel verzet open. Verzet wordt aanhangig gemaakt tegen [aanduiding bestuursorgaan] bij het gerecht in eerste aanleg en op de voor het indienen van vorderingen bepaalde wijze. Het verzet, mits tijdig en op de voorgeschreven wijze gedaan, schorst de tenuitvoerlegging van het dwangbevel.

Bestuurlijke boete

Voor de bepaling waarin een bestuurlijke boete wordt vastgesteld, wordt het volgende model gebruikt:

Artikel [x]

Ter zake van de overtreding van de bij of krachtens [de] artikel(en) [aanduiding desbetreffende artikelen], gestelde voorschriften kan [aanduiding bestuursorgaan] een bestuurlijke boete opleggen van ten hoogste Afl. [bestuurlijke boete] per afzonderlijke overtreding.

Artikel

1. Overtredingen kunnen worden begaan door natuurlijke personen en rechtspersonen. Artikel 1:127, tweede en derde lid, van het Wetboek van Strafrecht van Aruba is van overeenkomstige toepassing.
2. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden regels gesteld voor de toepassing van de bevoegdheden in artikel [x]. Het landsbesluit bevat in ieder geval een beschrijving van de te volgen procedures bij de toepassing van de bevoegdheden, bedoeld in artikel [x], alsmede van de grondslagen voor de vaststelling van de hoogte van de bestuurlijke boete per overtreding of categorieën van overtredingen.
3. Verbeurde bestuurlijke boeten komen toe aan het Land.

Artikel

- (1.) Indien tijdens het plegen van een overtreding nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert het opleggen van een bestuurlijke boete aan de overtreder ter zake van eenzelfde overtreding, wordt het bedrag van de bestuurlijke boete, bedoeld in artikel [x], voor elke afzonderlijke overtreding verdubbeld.
- (2. In afwijking van artikel [x] kan [aanduiding bestuursorgaan] de hoogte van de bestuurlijke boete vaststellen op ten hoogste twee keer het bedrag van het voordeel dat de overtreder door de overtreding heeft verkregen indien diens voordeel groter is dan Afl. [bedrag voordeel].)

Artikel [y]

1. Indien [aanduiding bestuursorgaan] voornemens is een bestuurlijke boete op te leggen, geeft hij de betrokkene daarvan kennis onder vermelding van de gronden waarop het voornemen berust. [Aanduiding bestuursorgaan] zendt een kopie van de kennisgeving aan het Openbaar Ministerie.
2. [Aanduiding bestuursorgaan] stelt de betrokkene in de gelegenheid om binnen een redelijke termijn naar keuze schriftelijk of mondeling zijn zienswijze naar voren te brengen voordat de bestuurlijke boete bij beschikking wordt opgelegd.
3. Indien [aanduiding bestuursorgaan] nadat de betrokkene zijn zienswijze naar voren heeft gebracht, beslist dat voor de overtreding geen bestuurlijke boete zal worden opgelegd, wordt dit schriftelijk aan de betrokkene medegedeeld.

Artikel

Degene jegens wie een handeling is verricht, waaraan hij in redelijkheid de gevolgtrekking kon verbinden dat hem wegens een overtreding een bestuurlijke boete zal worden opgelegd, is niet verplicht ter zake daarvan enige verklaring af te leggen. Hij wordt hiervan in kennis gesteld, alvorens hem om informatie wordt gevraagd.

Artikel

1. De bestuurlijke boete is verschuldigd binnen zes weken na de dagtekening van de beschikking waarbij zij is opgelegd.
2. De bestuurlijke boete wordt vermeerderd met de wettelijke rente, te rekenen vanaf de dag waarop sedert de dagtekening van de beschikking zes weken zijn verstreken.

Artikel

[Aanduiding bestuursorgaan] legt geen bestuurlijke boete op, indien de overtreder wegens dezelfde overtreding reeds eerder een bestuurlijke boete is opgelegd, dan wel kennisgeving als bedoeld in artikel [y, derde lid] is gedaan/bekendgemaakt.

Artikel

1. De bevoegdheid om een bestuurlijke boete op te leggen, vervalt:
 - a. indien ter zake van de overtreding een strafvervolging is ingesteld en het onderzoek ter terechtzitting een aanvang heeft genomen, dan wel het recht tot strafvervolging is vervallen ingevolge artikel 1:149 van het Wetboek van Strafrecht van Aruba;
 - b. drie jaren na de dag waarop de niet-naleving van het voorschrift is geconstateerd.
2. De termijn, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, wordt gestuit door een bekendmaking van de beschikking waarbij de bestuurlijke boete werd opgelegd.
3. Het recht van strafvervolging vervalt indien aan de betrokkene terzake van hetzelfde feit reeds een bestuurlijke boete is opgelegd.
4. Tussen [aanduiding bestuursorgaan] en het Openbaar Ministerie vindt periodiek overleg plaats over de geconstateerde overtredingen.

Artikel

[Aanduiding bestuursorgaan] houdt aantekening van de handelingen die in het kader van een onderzoek, voorafgaand aan het opleggen van een bestuurlijke boete, hebben plaatsgevonden onder vermelding van de personen die die handelingen hebben verricht.

Artikel

1. Indien een verbeurde bestuurlijke boete niet is betaald binnen de door [aanduiding bestuursorgaan] bepaalde termijn, wordt de overtreder schriftelijk aangeklaagd om binnen twee weken alsnog het bedrag van de bestuurlijke boete, verhoogd met de kosten van de aanmaning, te betalen.
2. Bij gebreke van betaling kan door [aanduiding bestuursorgaan] van de overtreder het bedrag en de kosten, bedoeld in het eerste lid, verhoogd met de invorderingskosten, door middel van een dwangbevel worden ingevorderd.
3. De bekendmaking van het dwangbevel geschiedt door middel van betekening van een exploit als bedoeld in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van Aruba en levert een executoriale titel op, die met toepassing van de voorschriften van dat wetboek kan worden tenuitvoergelegd.

4. Het dwangbevel vermeldt in ieder geval:
 - a. aan het hoofd het woord “dwangbevel”;
 - b. het bedrag van de invorderbare hoofdsom, vermeerderd met de verschuldigde wettelijke rente;
 - c. het wettelijk voorschrift waaruit de verschuldigde geldsom voortvloeit;
 - d. de kosten van de aanmaning en van het dwangbevel;
 - e. dat het op kosten van de overtreder ten uitvoer kan worden gebracht.
5. Gedurende zes weken na de dag van betekening van het exploit staat tegen het dwangbevel verzet open. Verzet wordt aanhangig gemaakt tegen [aanduiding bestuursorgaan] bij het gerecht in eerste aanleg en op de voor het indienen van vorderingen bepaalde wijze. Het verzet, mits tijdig en op de voorgeschreven wijze gedaan, schorst de tenuitvoerlegging van het dwangbevel.

Artikel

Indien een bestuurlijke boete onterecht is opgelegd, wordt de betaalde geldsom, vermeerderd met de wettelijke rente, binnen zes weken nadat onherroepelijk is vastgesteld dat de bestuurlijke boete onterecht is opgelegd, aan de rechthebbende betaalbaar gesteld.

Bijlage IV. Het Communicatieplan implementatieverdragen, behorende bij Hoofdstuk 7